

România literară

Săptăminal editat de
Uniunea Scriitorilor din
Republica Socialistă România

10

DE ZIUA FEMEII

(Pagini omagiale)

Ziua cea mai frumoasă

IN strădaniile ei de aflare a căilor păcii și înțelegerii între popoare, de afirmare a valorilor în triumful democrației și dreptății sociale, omenirea nu uită să închine o zi aceleia care îi dă viața, care poartă în ființa ei puterile zămisliitoare ale iubirii, sufletul fără margini în stare să întîmpine bucuriile și suferințele lumii. În această zi măcar, toate armele ar trebui să tacă și omul să-și ridice fruntea plină de zgura dezastrelor către fața de lumină și suferință a mamei, aceea rămasă în viață ca să dea vieții sensul începutului și al eternității. Ziua internațională a femeii să rămână în lumea contemporană nu numai pentru adevărarea în aura ei a forțelor sociale care apără liniștea casei, fericirea copiilor în liniștea lumii, care luptă pe toate meridianele pământului împotriva inarmărilor și a unui război nuclear, ci și ca o imagine a culturii. Miturile și arta popoarelor dau ființei feminine înțeleșurile creației și ale spiritualității. În istoria eroică a poporului român, iubirea și sacrificiul femeii incunună mitul miortic și trăinicia zidirii. Conștiința de sine a umanității dă, în lumea contemporană a cunoașterii și a comunicării, o semnificație ce insumează eforturile milenare de limpezire a orizontului existenței, acestei zile ce se cuvine să fie a gestului ales, a florilor căutate și a gândului curat, peste toate îndatoririle cite ne leagă de noi înșine, de casă, de societate.

O zi a femeii să fie ziua cea mai frumoasă dintre zilele anului, înscrisă în calendar alături de ziua muncii și de ziua copilului, cele trei vestiri internaționale în adevărul că se ivește o zare de încredere și de speranță peste toate încercările cite amenință viața oamenilor. În spațiul istoriei, această zi a fost aleasă, la începutul primăverii, ca o zi semnificație și simbol, menită să pună în fața legiuitorilor fiecărei societăți și orinduirii condițiile egalității și ale libertății, din care să se recunoască legile ce țin de cerințele vieții, cele de la naștere și pînă la moarte știute în seama femeii, cit timp familia este familie, educația educație și nevoile vieții nevoi adevărate, din care derivă programe politice și sociale, sub semnul cărora drepturile femeii s-au exprimat în marile acte revoluționare ale timpurilor moderne. Se poate spune că, în ansamblul problemelor unei națiuni, în felul cum s-a rezolvat problema femeii în viața de fiecare zi, a muncii, a reponsabilităților sociale, a mediului familial, a culturii, se arată gradul de progres și de civilizație al unei societăți. Literatura timpurilor consemnează documentele zguduitoare ale dublei ori multiplei exploatari pe care viața femeii a îndurat-o în decursul veacurilor, sub exploatare de clasă și în cerințele necrutătoare ale familiei, în incultură și prejudecăți, în umilințe biologice și în nesfârșitul calvar al războaielor.

Dar fața pământului nu-l vindecată încă de această plagă a nedreptății, și chipurile suferinței, fața desfigurată a foamei și mizeriei din multe țări ale lumii se arată ca un avertisment și un act de acuzare în fața democrației și a principiilor umanitare cite ar trebui să guverneze într-un timp al civilizației și libertății posibile. De înțelegerea acestei realități se leagă înțelegerea destinului omenirii în ceasul de față, cumpăna salvării ori a nimicirii ei, în multitudinea relațiilor, contradicțiilor, tendințelor și intereselor cite leagă astăzi popoarele în afirmarea idealului suprem al libertății și al independenței naționale. Să ne bucare gândul că prezența României în acțiunile politice ale țărilor lumii este fără cliintire în sensul apărării acestor idealuri ale dreptății, libertății, progresului și independenței, înscrise în acțiunile politice ale Președintelui țării noastre.

Societatea noastră socialistă, în care exploatarea, inegalitățile și discriminările de orice fel au fost abolite pentru totdeauna, acordă femeilor în mod firesc și prin litera Constituției locurile ce li se cuvin pe toate treptele vieții sociale, în termenii egalității depline, politice și cetățenești, în fața legilor țării, a eticii și echității socialiste. Condiția de viață și de muncă a femeii este cuprinsă în condiția dezvoltării generale, multilaterale a întregii societăți, în spiritul Programului Partidului Comunist Român, și măsura în care ar mai fi o problemă a femeii privește doar gradul de dezvoltare a elementelor care contribuie la îmbunătățirea continuă a condițiilor de muncă, de viață și de creație pe toate planurile existenței. Secretarul general al Partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, a omagiat în repetate rânduri munca și abnegația femeilor patriei noastre, care, în largul front al oamenilor muncii, lucrează în fabrici și pe ogoare, în instituții de învățămînt, științifice și culturale, în posturi de răspundere și în viața de familie, în complexul proces al educației copiilor țării, iar exemplul tovarășei Elena Ceaușescu, de luptă revoluționară și de capacitate creatoare în orizontul științei românești, vine să confirme și în această zi cu ecouri internaționale realitatea de fapt a femeii în societatea socialistă din România.

CORNEL MEDREA : Tinerețe

SĂRBĂTOARE ÎN MARTIE

Dacă rostim cuvînt de aur
Cu flăcări mari în miezul lui
Știm că lumină-n lumea-această
Aleasă ca femeia nu-i.

Ea ni-i tovarășă de viață
Și sărbătoarea unui gînd
Dinspre rodire cînd se-ntrupează
Cu stele-acasă ninge blind.

Orice femeie-i o minune
Reflex sublim spre viitor

În zbor înalt ea muguri pune
Și stă mereu în dreptul lor.

Și griul îl preface-n soare
Ca suverani mereu să fim
Fără odihnă ea veghează
Și-n dorul ei ne ogîndim.

Ea poartă un poem sub gene
Și nimb de pace-i gestul ei
Iubire strălucind în steme
Pe tot cuprinsul patriei.

Pavel Pereș

România literară

DIRECTOR: George Ivașcu, Redactor șef adjunct: G. Dimisianu, Secretar responsabil de redacție: Roger Câmpeneanu

Din 7 în 7 zile

Conferința țărilor nealinierte

LUNI, în capitala Indiei, la Delhi, au început lucrările celei de-a VII-a Conferințe la nivel înalt a țărilor nealinierte. Intemeiată acum 22 de ani, Mișcarea țărilor nealinierte a ajuns să numere în rândurile sale 95 de state membre, la care s-au adăugat cele două organizații O.E.P. și S.W.A.P.O., altele țări, precum România, având statut de observatori sau invitați. La actuala sesiune, din capitala Indiei, a fost aleasă în unanimitate să prezideze Conferința pentru viitorii trei ani premierul Indira Gandhi, alegându-se, totodată, 22 de vicepreședinți și primind ca statut de membri încă patru state: Bahamas, Barbados, Columbia și Vanuatu. Este cea mai cuprinzătoare mișcare de acțiune prin consens de pe glob, implicând peste 2 miliarde de oameni, țările din „lumea a treia”, cele din Africa și Asia constituind majoritatea, dar alături de ele activând și țări în curs de dezvoltare din America latină, ca și din Europa, precum Iugoslavia sau Cipru.

Ca țară socialistă în curs de dezvoltare, România cooperează cu statut de observator, la actuala sesiune participând o delegație condusă de către ministrul Afacerilor externe. Președintele Nicolae Ceaușescu acordă o deosebită însemnătate Mișcării țărilor nealinierte, dată fiind ponderea lor pe plan politic, economic, social și cultural, situații lor în afara celor două blocuri, dar tocmai prin aceasta polarizând interese convergente în planul cooperării pentru dezvoltare, al luptei pentru pace și libertate, pentru securitate și independență, promovind principiul egalității între popoare, al colaborării globale pe baza avantajului reciproc, într-o lume scutită de războaie, despovărată de apăsătoare cheltuieli militare. Precum afirmă președintele țării noastre în Mesajul său adresat celei de-a VII-a sesiuni, realitățile lumii de azi demonstrează tot mai evident că mișcarea țărilor nealinierte reprezintă un factor de seamă în lupta împotriva oricăror forme de dominație și asuprire, pentru afirmarea unei politici noi, democratice, bazată pe egalitate și respect reciproc, pe dreptul fiecărui popor de a se dezvolta liber, deplin stăpân pe bogățiile naționale și destinele sale.

ACTUALA Conferință la nivel înalt a țărilor nealinierte are loc în condiții deosebit de grave și complexe — constată tovarășul Nicolae Ceaușescu în Mesaj —, climatul politic mondial, raporturile dintre state fiind puternic afectate de neîncrederea și încordarea care s-au acumulat în lume ca rezultat al politicii imperialiste, colonialiste și neocolonialiste, de consolidare și reimpărțire a zonelor de influență, de amestec în treburile interne ale altor state, al perpetuării vechilor conflicte, apariției altora noi. O intensificare fără precedent cunoaște cursa înarmărilor, se amplifică și se adâncește criza economică mondială, se accentuează continuu decalajele dintre țările bogate și sărace. Toate acestea creează mari pericole la adresa libertății și independenței tuturor popoarelor — îndeosebi a țărilor mici și mijlocii, în marea lor majoritate nealinierte, în curs de dezvoltare —, sporesc primejdia declanșării unor noi războaie.

Cu un asemenea diagnostic științific elaborat asupra situației mondiale, președintele Nicolae Ceaușescu arată în continuare în ce măsură România, ca țară europeană în curs de dezvoltare, acordă o deosebită atenție întăririi securității și cooperării pe continent, militând hotărât pentru oprirea amplasării de noi rachete nucleare cu rază medie de acțiune, pentru retragerea și distrugerea celor existente, pentru eliberarea totală a continentului de arme nucleare, pentru o Europă unită, bazată pe respectul orânduirii sociale din fiecare țară, fără blocuri militare — prin desființarea concomitentă a N.A.T.O. cit și a Tratatului de la Varșovia. În aceeași finalitate, a eliberării omenirii de coșmarul unui război pustiitor, România desfășoară o susținută activitate în vederea întăririi colaborării și încrederii în Balcani, a transformării acestei regiuni într-o zonă a bunei vecinătăți și concurenței pașnice, fără arme nucleare și fără baze militare străine.

LICHIDAREA subdezvoltării este una din problemele fundamentale ale contemporaneității. Ca atare, ea și stă în atenția tuturor participanților la actuala sesiune a Conferinței de la Delhi. Trebuie făcut totuși — subliniază Mesajul președintelui României — pentru instaurarea unei noi ordini economice internaționale, bazele pe echitate și egalitate, care să asigure progresul mai rapid al tuturor țărilor, și în mod deosebit al celor rămase în urmă, stabilitatea economică și politică mondială. Pornind de la situația economică grea în care se află majoritatea țărilor în curs de dezvoltare, România — se amintește în Mesaj — a propus anularea datoriei pentru țările cele mai sărace și reducerea acestor datorii pentru celelalte țări în curs de dezvoltare, precum și stabilirea unei limite maxime a dobânzilor, spre a se pune capăt nivelului exagerat de mare al acestora, care a agravat, de fapt, situația acestor țări. Este necesară înlăturarea practicilor protecționiste și a oricăror îngrădiri și bariere artificiale, a condiționărilor politice și a presiunilor economice, de orice fel, ca tot atâtea premise pentru realizarea unor relații echitabile, în spiritul egalității și avantajului reciproc între țările bogate și sărace, între toate statele lumii.

MESAJUL președintelui Nicolae Ceaușescu a fost primit — arată telegramele de presă de la Delhi — cu un viu interes și înaltă apreciere. Ideile-forță ale documentului devin cu atât mai pregnante cu cât ele poartă sigiliul marelui prestigiu al consecvenței unei politici de largă respirație internațională, de solidaritate și cooperare cu țările nealinierte, în spiritul deplină respectării reciproce a sistemului social al fiecărei țări, al tratării prin soluții pașnice a oricărui litigiu, într-un climat de securitate și pace, care să asigure tuturor popoarelor condițiile propășirii în demnitate, omenirii, în ansamblul ei, o trecere la o eră de pace și dezvoltare pe măsura cuceririlor actuale și de perspectivă ale geniului uman.

Cronicar

Spectacolul literar

„Rostire românească”

● Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România organizează, la Casa Scriitorilor „Mihail Sadoveanu” (Calea Victoriei nr. 115), luni, 14 martie 1983, ora 19,00, spectacolul literar Rostire românească.

Programul cuprinde pagini antologice de literatură, din operele lui: Mihai Eminescu,

I. L. Caragiale, Mateiu I. Caragiale, Lucian Blaga, Ion Barbu, Tudor Argezi și din tezaurul folcloric românesc. Vor interpreta actrii Irina Răchițeanu Șirianu (artistă emerită), Ovidiu Iuliu Moldovan, Marian Hudac, Alexandru Reban, Elena Sereda, Ștefan Radoff și Mitzura Argezi.

Scriitori pe meleaguri natale

● În cadrul „Lunii culturii buzoiene”, sub genericul de mai sus, scriitorul George Macovescu s-a întâlnit cu cadre didactice, elevi, și foști colegi de școală primară din satul său natal, Joseni, jud. Buzău. După evocări și recitări din opera scriitorului prezentate de activiștii culturali Nicolae Peneș și Mioara Olteanu, — George Macovescu a citit din

scrierile sale în care se regăsesc peisajul și oamenii lângă care a copilărit și și-a petrecut vacanțele ca elev și student. Totodată, a răspuns la întrebări adresate de săteni. În aceeași atmosferă a copilăriei și adolescenței, scriitorii buzoieni Gheorghe Andrei, Corneliu Ștefan și Al. Oproescu, care l-au însoțit pe oaspete în satul natal, au citit din scrierile lor.

Întâlniri cu cititorii

BUCUREȘTI

● Traian Iancu și Gheorghe Tomozei, la Clubul Ministerului de Interne, Ileana Vulpescu, la Institutul „Geomin” din Capitală, Ana Blandiana, la Școala nr. 131, din Capitală, Al. Paleologu, Dan Săntinescu, Octav Sargețiu, Barbu Alexandru Emandi, Marius Tupan, N. Ghișescu, Pan Vizirescu, Victoria Nania, Rodica Ojog, la Casa de cultură a Ministerului de Interne și la cenaclul literar „V. Cîrlova”, George Zaruș, la căminele culturale din Insurăței și „Tudor Vladimirescu”, județul Brăila.

● La 4 martie, Tania Lovinescu s-a întâlnit cu cititorii din rândurile salariaților Operei Române și a citit versuri din volumul „Pescărușii” (în curs de apariție la Ed. Eminescu).

BRAȘOV

● Asociația scriitorilor din Brașov a inițiat seri literare în comunele Șercaia, Cristian, Bran, Dumbăvița, Mociu, Sohodol, Prejmer, Hărman și Bod. Au participat V. Copilu-Cheatră, Daniel Drăgan, Eva Lendvay, Ștefan Stătescu, Nicolae Stoic, Ion Topolog, Ion Glișca, Eduard Huidan.

● În cadrul colaborării dintre asociațiile de scriitori, la Biblioteca județeană din Brașov a fost organizată o întâlnire cu Ileana Vulpescu. Au participat la discuții, pe marginea problemelor literaturii contemporane, V. Copilu-Cheatră, Dărie Magheru, Nic. Stoic, Ion Burcă, Petre Homoceanu.

IAȘI

● La Liceul de informatică din Iași, cu sprijinul Asociației scriitorilor, s-a desfășurat o întâlnire cu scriitorii Ștefan Oprea, Nicolae Turtureanu, Cătălin Ciolea, Valeriu Stancu, au vorbit despre propriul șantier de lucru.

● La sediul Bibliotecii „Ch. Asachi” din Iași, Comitetul județean de cultură și educație socialistă a inițiat o întâlnire la care au participat toți bibliotecarii din comunele județului.

Au luat cuvântul Andi Andrieș, directorul Editurii „Junimea”, Corneliu Sturzu și Emilian Marcu.

SIBIU

● La Casa de cultură a sindicatelor din Medias, în colaborare cu cenaclul literar „Aron Cotruș”, a fost organizată o seară literară. Poetul Ion Mircea a vorbit despre „Evoluția poeziei contemporane”, în continuare George Togan a prezentat comunicarea „Momente din istoria satului Hașag, în care s-a născut poetul Aron Cotruș”. Din partea scriitorilor locali au participat Titus Andronic, George Nimigeanu, Ion Rodean, Gheorghe Felder, Iuliu Gărdus, Teodor Circa. De asemenea, au citit din poeziile lor numeroși elevi de la școlile din Medias.

Încheierea manifestării, Silvia Botu, sora poetului Aron Cotruș, a relatat episoade din viața și activitatea scriitorului.

Schimb de experiență

● Cenaclul literar „Mihai Eminescu” de pe lângă Casa de cultură a sectorului 2 al Capitalei a organizat, la întreprinderea „Mecanica fină” împreună cu cenaclul „Fințina Mioriței”, al acestei întreprinderi, un schimb de experiență sub genericul „Patriei, inima noastră”. Sedința s-a desfășurat în prezența președintelui Comitetului de cultură al sectorului 2, Constantin Neagu. Au citit sau au recitat din lucrările lor membrii celor două cenacluri. Discuțiile au evidențiat eficiența schimbului de experiență în munca literară. Lucrările au fost conduse de Petru Marinescu.

„Personalități

feminine în literatura română”

● În cadrul „Săptămînii tinerelor fete”, Consiliul național al femeilor și Consiliul tinerelor fete de pe lângă C.C. al U.T.C., în colaborare cu Muzeul literaturii române, a organizat o manifestare cu tema „Personalități feminine în literatura română”, dedicată Zilei de 8 Martie.

Despre marile figuri feminine din literatura noastră și condiția femeii în societatea contemporană au vorbit Cristina Tacoi și Violeta Zamfirescu. Manifestarea a avut loc la sediul Muzeului Literaturii Române din str. Fundației.

Ședință la Uniunea Scriitorilor

● La Casa Scriitorilor „Mihail Sadoveanu” a avut loc ședința Comisiei de Cenzori, în cadrul căreia s-a discutat situația caselor de creație și odihnă ale Uniunii Scriitorilor și măsurile ce trebuie luate pentru buna funcționare a acestora, în anul 1983. Au participat la discuții Romulus Cociocaru, Toma George Maiorescu, Alexandru Papițian, Adrian Popescu. Au fost prezente Traian Iancu, director al Uniunii Scriitorilor, și Constantin Bărbuceanu, responsabilul caselor de creație. Ședința a fost condusă de Andi Andrieș, președintele Comisiei de cenzori.

Lansări

de noi volume

● La Bacău a avut loc lansarea volumului „Noroarele” de Paul Anghel, apărut la Editura „Cartea Românească”. Au prezentat Octavian Voicu și Cornel Popescu, redactorul șef al editurii. Autorul a dat autografe.

● Cu sprijinul Asociației scriitorilor din Timișoara, în comunele Periam, Variaș și Bacova, județul Timiș, au fost prezentate volumele: „Stăpînul soarelui” de Mircea Șerbanescu, „Ploaia de nisip” de Aurel Gh. Ardeleanu, „Odiha vîntului” de Ivo Muncescu, „Comoara din pesteră” de Pius Brănzeu, „Cerule roșu al serii” de Eduard Schneider și „Imagini bănățene” de Walter Korschitzky, — toate apărute în Editura „Facla”. Au participat Ion Marin Almăjan, directorul editurii, Al. Jebeleanu, redactor șef, Richard Wagner, Wilma Michels și autorii cărților lansate cu acest prilej.

CONCURS

● Pentru încurajarea și promovarea genului scurt, — schița și nuvela de mică întindere, — Secția de proză a Asociației Scriitorilor din București instituie un concurs la care pot participa membri stagiali și titulari ai Asociației, până la vârsta de 35 de ani. Lucrările, dactilografiate, vor fi trimise până la data de 15 mai a.c. pe adresa: Asociația Scriitorilor din București, strada Nicolae Gulescu nr. 15, sector 1, cod 70146, cu mențiunea „pentru concursul de proză scurtă” și avind un motto. În alt plic, conținând motto-ul ales, se va trece numele concurentului.

Cea mai bună lucrare, desemnată de un juriu, va fi publicată în Almanahul literar al Asociației și premiată cu 5.000 lei.

„Femeia în lirica

românească”

● Cu prilejul „Zilei Internaționale a femeii”, Muzeul Literaturii Române, în colaborare cu clubul „Femina” din Ploiești, a organizat, la sediul său din str. Fundației, o manifestare literară-artistică, sub genericul „Femeia în lirica românească”. Au participat actrii Mitzura Argezi și Dinu Ianculescu, care au citit pagini dedicate femeii din creația lui Mihai Eminescu, Lucian Blaga și T. Argezi.

În spiritul

colaborării

● Ne-au vizitat țara, în cadrul schimburilor cu Uniunea Scriitorilor din Bulgaria, scriitorii Mihail Velickov și Nevena Stefanova.

● La invitația Uniunii Scriitorilor din Republica Socialistă România ne vizitează țara poetul chilian Omar Lara și poetul Justo Jorge Padrón, din Spania.

Medalion George și Agatha Bacovia

● Catedra de limba și literatura română de la centrul școlar nr. 1 (Vatra Luminoasă) a organizat un medalion „George și Agatha Bacovia”. A vorbit, despre viața și opera scriitorilor, fiul lor, Gabriel Bacovia.

A urmat un program de recitări susținute de elevi, din versurile poezilor (pregătite de profesoara Elisabeta Munteanu) pe fondul muzical alcătuit de prof. Claudiu Soisun.

„Creșterea limbii românești și-a patriei cinstire”

● La Palatul culturii din Pitești s-a desfășurat o manifestare literară la care au luat cuvântul Ludmila Ghișescu («Istoricul cenaclului literar „Liviu Rebreanu”»), Mihail Diaconescu, Mihail Gorcea, Narcis Zărnescu, („Literatura argeșană în context național”), D. Ștefăruțiu, Maria Ciobănel, Cornelia Marcu, Salomea Iordache, C. Alexandrescu, G. Matei, Gheorghe Nițu.

A urmat seara de poezie „Creșterea limbii românești și-a patriei cinstire”. Cu acest prilej, au fost prezentate volumele „Anii devenirii noastre” și „Virsta inimii”.

Regulamentul Festivalului-concurs

„Mihu Dragomir—Odă pământului meu”

● Organizarea Festivalului-concurs „Mihu Dragomir — Odă pământului meu” — ediția a II-a — manifestare înscrisă în Festivalul național „Cîntarea României”, răspunde necesității de a intensifica procesul de educație patriotică și estetică a oamenilor muncii prin mijloacele specifice creației literare și artei recitării.

Concursul are trei secțiuni: poezie, critică literară, interpretare (recitare).

1. Pentru concursul de poezie se primesc 6 poezii care nu au mai fost publicate în volume, culegeri sau în presa centrală. Membrii Uniunii Scriitorilor nu participă la concurs.

2. Pentru concursul de cri-

tică literară vor fi admiși în concurs autorii care nu au mai publicat în volume sau în culegeri de specialitate. Se vor trimite 2 lucrări de 5—6 pagini dactilografiate, cu o problematică adresată poeziei, din care una va trebui să fie dedicată creației lui Mihu Dragomir.

Fiecare concurent va trimite într-un plic închis lucrările, dactilografiate în cinci exemplare nesemnate și purtînd un motto. În același plic se va introduce un alt plic închis, purtînd același motto, iar în interior o foaie pe care se va scrie numele, prenumele, profesia, adresa și vîrsta.

3. Pentru concursul de interpretare, fiecare recitator

trebuie să aibă pregătite 3—4 poezii, urmînd să recite două, una din ele fiind în mod obligatoriu din creația lui Mihu Dragomir. Fișa de înscriere pentru interpretare va fi însoțită de o adeverință eliberată de instituția sau clubul pe lângă care activează, din care să reiasă activitatea de recitator amator din perioada anterioară concursului, eventual și distincțiile obținute. Fiecare județ poate participa cu 1—2 recitatori.

Juriul Festivalului-concurs „Mihu Dragomir — Odă pământului meu” va fi format din reprezentanți ai Comitetului județean de cultură și educație socialistă Brăila, Uniunii Scriitorilor, reprezentanți ai oamenilor muncii. Lucrările ca și fișele pentru recitatori vor fi expediate pînă la data de 15 aprilie 1983 pe adresa: Comitetul de cultură și educa-

ție socialistă al județului Brăila, Piața Poligon nr. 2, cod 6.100 Brăila.

Premiile festivalului la toate secțiunile vor fi acordate de organizația de masă și obștești din județul Brăila, de Uniunea Scriitorilor și de reviste și ziare centrale.

Festivalul se va desfășura în zilele de 23 și 24 aprilie 1983.

Laureații pentru creație literară și critică vor fi înștiințați prin centrele de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă din județele respective.

Recitatorii înscrisi vor fi prezenți pe data de 23 aprilie 1983 orele 9 la sediul Comitetului județean de cultură și educație socialistă Brăila, Piața Poligon, nr. 2. Pentru informații, vă puteți adresa la telefonul: 142 98 și 326 21, prefix 946.

Conștiința literară

OAMENII aceleiași epoci reacționează diferit în fața realităților literare de care li se întâmplă să ia cunoștință. Cultura, inteligența, înclinările sufletești determină variatele atitudini. Își spun, de asemenea, cuvântul convingerilor morale, filosofice, politice sau de oricare alt ordin. Citiți cititori, la urma urmei, așteptați chipuri de a întâmpina literatura, de a trăi literarul.

Dar peste toate deosebirile, cine privește, mai de sus, dintr-un punct care îl îngăduie să îmbrățișeze ansamblul, poate distinge și destule elemente de convergență, destule domenii unde pozițiile față de literatura prezentului se întindesc. Decurg și destule efecte din această întindere care impune, în fond, imaginea cu circulația cea mai largă despre un interval literar. Înăuntrul acestuia, printr-un fel de mușuală consimțire, anumiți autori și nu alții sint selectați de interesul public, anumite scrieri și nu altele au eșoul cel mai răspândit în masele cititoare, anumite probleme, teme, subiecte, conflicte, personaje, tehnici artistice sint căutate, cerute, stimulate să se afirme, în timp ce altele, pină leri în centrul atenției, se retrag către margine, se repliază pentru a reveni poate mai târziu, dacă nu dispar fără urme și pentru totdeauna.

Cine dictează aceste evoluții, aceste intrări și ieșiri din cadru, mări și decăderi, cine decide, așadar, pentru un anume răstimp, îndreptarea precumpănitoare spre unele valori și marginalizarea altora? Nu mi se pare fără temei a vorbi, în oricare interval de creație, de acțiunea unui principiu care sintetizează tendințele: dincolo de opticele individuale, sau, mai bine zis, ca o sinteză a lor, o conștiință literară a epocii pare să funcționeze.

O conștiință literară prin care se exprimă nu doar literatura ca act pentru sine; o conștiință literară prin care se exprimă și aspectele de trăire umană încorporate de literatură; de trăire în plan afectiv dar și social, politic ș.a.m.d.; din toate alegându-se o dominantă, o „esență stilistică“, spre a prelua o formulare a lui Tudor Vianu dintr-un eseu în care se întreba în ce măsură literatura noastră a realizat prin vreme tendințele fundamentale ale societății.

Dacă admitem că deceniile din urmă înscriu în literatura română un capitol de sine stătător, este cazul, cred, a privi mai cu luare aminte nu numai izolat către autori și opere dar și către acele fapte de conștiință literară care le-au favorizat impunerea, sau către acelea care, în aceleași împrejurări, le-au împiedicat-o ori aminat-o. Ce factori de climat spiritual și de context istoric au propulsat într-un timp o tendință, ce repere de valoare și-a luat publicul, ce figuri ale trecutului literar au fost menținute sau nu în atenție, ce scriitori din alte literaturi au fost cu deosebire receptați, iată aspecte ale unei mișcări neconținute de flux și reflux ce nu pot lipsi din discuție dacă este vorba ca o epocă de creație să fie înțeleasă în toată complexitatea. Și mai sint desigur și alte aspecte pe care coborîrea în concretul desfășurărilor literare dintr-o epocă le scoate de îndată la vedere.

IN ce privește momentul nostru — înțeleg prin momentul nostru ultimele două decenii — am putea să enumerăm câteva. La începutul anilor '60, de pildă, procesul cel mai semnificativ în literatură pare să fi fost regăsirea omului individualizat și a interiorității. În perioada anterioară omul lăuntric fusese îndepărtat din spațiul literarului. Eroii prozei, ne amintim, trăiau aproape numai în afară sau dacă proclamau stări sufletești acestea erau clișee, nu individualizau. Dar și poezia era toată exterioară, narativă și jurnalistică, poezie fără lirism. Această percepere restrictivă a umanului, această reducere impusă literaturii în împrejurările știute crease în cititorul acelei vremi o reacție de refuz și un sentiment acut de înstrăinare. Cu toate aparențele contrarii, literatura care se scria nu avea public real, poate unul din efectele cele mai rele ale dogmatismului în cultură.

Acest public a revenit totuși către literatura română contemporană de îndată ce aceasta, într-un climat politic schimbat, dădea primele semne de regăsire a omului interior, a omului personalizat, cu alte cuvinte. În poezie lirismul reintră în drepturile firești, întâi cu timiditate, prudent să nu resuscite acuzația gravă de intimism, mai apoi eliberat de inhibiții, revărsându-se impetuos, debordant, reacție firească după atita comprimare. Lirismul pătrunde și în proză, care, către sfârșitul deceniului șapte, acorda mult credit reprezentărilor simbolice, alegorice, onirice. Conștiința literară românească a înregistrat aceste infuziuni ca semne ale voinței de purificare: spălarea în curentii lirici de zgurele depuse înainte, depășirea simplismului literar prin desfăurarea fanteziei și activarea îndrăzneată a capacităților de invenție poetică. Este o fază în care înfloresc experimentele, se caută infrigurat formule noi, punindu-se accent pe rafinarea și intelectualizarea expresiei. Parabola, simbolul, adincirea în spațiile visului, în fantastic poartă literatura aceluiași moment către deschideri tematice inedite, sau chiar dacă sint redate unele teme perspectiva e înnoită și activizatoare. Firesc, au apărut și excese, forme de manierizare, un anume fragmentarism care a provocat, iarăși, compensator, reacții. În deceniul următor realismul epic, psihologic și social, își reface pozițiile. Este perioada în care socialul, politicul, filosoficul reintră masiv în spațiul prozei, al romanului, din perspectiva unei cunoașteri avizate, sub raport istoric, asupra evenimentelor epocii de după război. Înregistrăm un ton mai grav și un spirit mai angajat, efortul literar precumpănitor deplasându-se de la căutările din planul formei din nou către problematică. Anii complicați ai perioadei imediat postbelice sint scrutați cu luciditate, din perspectiva neumbrită a adevărului deplin, în romane despre care se poate afirma că au impus în proza românească un curent original de creație. Problema revoluției, destinul unor clase sociale, condiția intelectualului, a omului politic, situația păturilor în dezagregare, a mediilor de tranziție, germenii formelor noi de existență socială, avântul unor concepte și degradarea altora, deformarea unor idei și recuperarea altora la un moment dat prejudiciate, iată, privind în mare și rezumând în fugă, conținutul acestei proze care nu privește numai spre trecut, spre anii '50, cum i s-a reproșat global, ci luminează, în operele sale cele mai bune, aspecte umane esențiale și în primul rînd raporturile dintre individ

și colectivitate în epoci de ruptură. Și abia prin aceste romane ale adevărului integral, social și istoric, se poate spune că literatura nouă și-a recîștigat deplin publicul, refăcîndu-se o unitate ce asigură desfășurările literare de la noi atît de necesarul teren de repercutare.

CONȘTIINȚA literară a clipei de față pare să mențină tendința spre social, spre adincirea în concretul vieții. Proza în primul rînd, desigur, dă curs acestei năzuințe, altfel, bineînțeles, decît mai de mult, cînd aceeași apropiere de viață, proclamată principial, eșua invariabil în scheme și mistificare. Deci proza, și întâi de toate romanul, își caută în social sursele și aspiră să capteze în pagini, nealterat, spiritul vieții imediate. Dar și poezia se contaminează: cea mai nouă promoție democratizează lirismul, convoacă poezia în stradă, în piețe, în incintele publice, acolo unde poate fi absorbită rumoarea cotidianului, este ironică și amar-sfidătoare, voit prozaică uneori, într-o factură pe care, oarecum, a prevestit-o Marin Sorescu în lirica din prima sa fază. Sorescu este unul din precursorii apropiați ai celor mai tînci poeți de acum, altul, ceva mai îndepărtat, fiind Geo Dumitrescu.

Luăm, de asemenea, act de o componentă a conștiinței literare urmărind ce mari scriitori au avut răsunet deosebit într-o epocă, și au înrîurit, într-un fel sau altul, căutările creatoare. Ce scriitori clasici, ce scriitori actuali, ce scriitori sau curente, din alte literaturi. Momentul literar de acum, în ce privește clasicii, pare să fie dominat de I.L. Caragiale, încă rezonant în atîtea aspecte de mentalitate. Critica, îndeplinind în fond o plenipotență, confirmă, prin numeroasele exegeze apărute în ultimii ani, fascinația neslăbită pentru Caragiale. Cît va dura regalitatea sa literară nu stim, dar această critică dă semne că i-o va întretine încă destulă vreme, contrazicînd cu fiecare nouă interpretare suzuki a lui E. Lovinescu despre căderea fatală în desuetudine a lui Caragiale, care și-ar fi plămădit opera din materiale prea lesne perisabile („În cînzeci de ani nu va rămîne nici o urmă din atmosfera morală a comediilor lui Caragiale“ etc.).

DACĂ este să ne referim, fie și fugăr, la contactele cu alte literaturi, constatăm și aici aceeași mișcare de flux-reflux. Ne amintim că la începutul anilor '60 proza nord-americanilor, mai întâi prin Hemingway, apoi prin Salinger, Norman Mailer, Truman Capote și prin alții, a avut la noi o circulație intensă. Realismul complex al acestora a dat oarecari sugestii propriilor noastre căutări și tentative de a părăsi descriptivismul plat. Mai târziu interesul s-a deplasat către latino-americani, contacte care au stimulat vizibil apetența pentru fantastic. Recent proza sovietică din noul val al „ruralilor“ (Rasputin, Astafiev, Șukșin, Belov, Abramov ș.a.) a trezit curiozități legitime.

În ce privește acei autori contemporani, de la noi, ale căror scrieri s-au constituit, la un moment dat, în repere de conștiință literară este izbitor faptul că numele lor fluctuează prea mult: abia intrate în cadru și au și ieșit. Pină ieri Baconsky, Stancu, Mazilu, Stelaru, Ivăsiuc, Radu Petrescu existau bogat în sistemul de referințe al criticii, în circuitele vii ale afirmărilor literare. Dar, odată cu dispariția lor fizică, și prezența lor spirituală s-a estompat, spre a nu mai vorbi de absența totală din librării. Nici Marin Preda nu este exceptat de la acest statut păgubitor, nici alții de mai înainte: Vinea, Philippide, Adrian Maniu, I.M. Sadoveanu etc. Să fie aceasta, cum s-ar putea crede, acțiunea timpului? Deja? Poate, pină la un punct. E parcă însă prea rapidă această ștergere din memorie pentru a fi naturală. Nu uităm, totuși, prea repede? Oricum, timpul nivelator nu trebuie ajutat prin indiferența noastră să-și grăbească lucrarea.

De fapt sint de văzut efectele unei atitudini mai largi aici: cu toate că vorbim mult despre tradiție privim totuși prea scurt în preajma noastră și ceea ce alunecă în afara imediației vizibilității considerăm că nu mai există. De fapt există, dar fără noi, și nu știu a cui este pierderea mai mare, a celor care sint amintiți tot mai rar, dar care au cîndva șansa să revină, sau a noastră care ne sărăcim perspectiva și ne îngustăm singuri fundamentele spirituale pe care clădim. Desigur că această realitate impalpabilă pe care am numit-o conștiință literară se constituie prin conlucrarea mai multor factori dintre care unii au acțiune obiectivă, deci cu neputință de înlăturat. În anumite zone se poate totuși interveni, atunci cînd sintem noi însine lămurii asupra tendințelor: cele fecunde pot fi încurajate iar celor nefaste le poate fi limitată acțiunea. Mai ales critica nu poate sta pasivă în fața desfășurărilor literare, mărginindu-se la comode înregistrări și glosări.

A urmări orientările, preferințele publicului, a veghea ca acestea să nu fie canalizate impropriu ci îndreptate către adevăratele valori, iată țeluri care slujesc interesele culturii naționale. De la acestea critica nu poate demobiliza cu nici un chip. Critica noastră a sprijinit, de pildă, în anii din urmă, romanul politic, venind în întâmpinarea interesului extraordinar stîrnit de acesta în cititori. S-a născut însă, parazită, în jurul operelor autentice, și un soi de industrie literară care nu face alt lucru decît să comercializeze curajul, de fapt o aparență de curaj, să speculeze curiozitatea firească a cititorilor pentru fapte care la vremea săvîrșirii lor i-au rămas necunoscute sau despre care au circulat versiuni neconforme cu adevărul. Aceste lucruri pot fi obiect de literatură mare dar și de falsă literatură, de contrafaceri în scopuri lucrative. Este necesar deci a face distincție între adevăratul roman politic și romanul facil de senzație care proclamă o temă politică; între adevăratul roman istoric și romanul de aventuri ușoare în care sint antrenate dezinvolt marile figuri ale trecutului.

Apare cred lîmpede faptul că un aspect constitutiv al conștiinței literare este conștiința critică. Oglinzile pe care aceasta le întinde creației răsfrîng fenomene complicate de asimilare și respingere, de receptări și refuzuri, de afirmări și negări succesive; un proces dialectic prezent în fiecare epocă.

G. Dimisianu

ION IRIMESCU: Portret de față

8 MARTIE

OIARNĂ primăvăratecă, o primăvară iernatecă. În văzduh flutură fulgi rari, ca niște minuscule petale. Germinația ghiocelor s-a terminat. Clopoțelul lor imaculat s-a ivit.

Iată o prezentare sentimentală a unui anotimp. Oricum ar fi el, ziua de 8 Martie e statornică. Prin semnificația ei, prin simbolul cîștigat de-a lungul timpului. E ziua noastră, a femeilor, a mamelor, a soțiilor, a tovarășelor de muncă, a tinerelor fete pe care aniversarea le găsește cu mărtișoarele în piept.

Flutură în inimile noastre — ca de altfel în toate zilele, dar cu deosebire la 8 Martie mai puternic — mîndria de a fi ceea ce sintem. O forță. Străbatem anii pășind cu aceeași vigoare, pricepere, răspundere, alături de bărbați, în toate sectoarele de activitate în care am izbîndit cu drepturi egale, cu retribuții egale, cu realizări profesionale egale.

Ziua de 8 Martie e zi de bilanț. Trecînd prin secole de injustiție și umilință, femeile, printr-o luptă ce părea multora cu șanse depărtate, au cucerit pas cu pas locul în care se află astăzi, în socialism, în societatea pe care o făurim, sub conducerea partidului, laolaltă, toți oamenii muncii.

Am luat asupra noastră sarcini egale cu ale bărbaților, fără a le părăsi pe cele avute pină atunci, în care nimeni nu ne poate înlocui; acelea de făcătoare de prunci. În mina noastră a stat și stă uriașa mînie a educării lor, a zidirii primei și veșnicei celule sociale care este FAMILIA, în care se forjează ființa fiilor noștri, prin deprinderi, obiceiuri, îndrumări, simțămînte de cînstire a părinților, a semenilor, a tuturor celor care contribuie, de-a lungul dezvoltării lor, la zidirea viitorului cetățean al țării. Faptul că avem profesioni care ne răpesc din timp, nu ne absolvă de această obligație. Schimbîndu-se optica, bărbatul a devenit — cel puțin așa se dorește a fi, — un colaborator al femeii în sinul familiei. Societatea modernă îl obligă. Dacă femeia i-a venit în ajutor în toate sectoarele de activitate, bărbatul trebuie să-i ofere și el ajutor în treburile zilnice. Este un proces care se desăvîrșește în fiecare clipă, viața avînd legile ei care ne comandă. Cîntărid locul ce l-am cîștigat în știință, artă, tehnică, cercetare, meserie, cu un cuvînt în toate profesiunile considerate înainte a fi bărbătești, avem toate motivele să ne mîndrim. Mîndria de a fi invinsă prejudecăți, mîndria de a constata că avem capacitate creatoare în toate domeniile. Avem, în tot ceea ce întreprindem, însuflețitorul exemplu al tovarășei academician doctor inginer Elena Ceaușescu, militantă de seamă pe tărîm politic și social, ce-i stă mereu alături secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în marile acțiuni de zidire a unei lumi noi în țară și a păcii pe pămînt; exemplul minunat al tovarășei Elena Ceaușescu, strălucit om de știință, soție și mamă devotată, luptătoare neobosită pentru înălțarea patriei pe culmile civilizației socialiste.

Ioana Postelnicu

ANA BLANDIANA:

„Nimeni nu ne obligă să scriem; cînd o facem, o facem întotdeauna pe propria noastră răspundere”

M.I.: Vă mai amintiți aceste versuri din volumul dv. de debut — „Epoletii generației mele / Cine-ar îndrăzni să îi jignească”? Dar nu dacă a jignit ori nu cineva epoletii generației dv. mă interesează, ci modul în care priviți astăzi, după aproape două decenii, acea glorioasă intrare în literatură a unui masiv și compact grup de poeți tineri. Nu însă înainte de a vă reaminti ceea ce ați scris în aceiași ani: „Epocele înjosite, epocile delatiunii și ale frazelor rudimentare, ale interdicției de a gândi și ale obligației de a ride nu au născut poeți. Este fantasticul protest de care e capabilă natura. Apoi urmează oboseala: Nu mai este nimeni pedepsit pentru demnitatea sa, dar nimeni în stare să se remarcă prin demnitate; nu mai este nimeni ucis pentru demnitatea sa, dar nimeni capabil să uimească prin libertate; nu ni se interzice să avem încredere unii în alții, dar prietenii mei mă bănuiesc pe mine și eu îi bănuiesc pe prietenii mei”. Eu nu cred totuși că s-ar putea vorbi de un protest ale naturii: cultura naște poeți, nicidecum natura. Natura e indiferentă. Soarele, norii, muntii și apele sînt la fei și în secolul lui Pericle și în epoca închiziției; doar oamenii le percep altfel...

A. B.: Iată o adevărată întrebare în trepte, al cărui răspuns nu va putea fi nici el decît scîrbit, chiar dacă pe parcursul lansării treptele vor cădea pentru a putea înscrie pe orbită numai cabina spațială.

Despre generația căreia îi aparțin s-a scris neobosit încă din momentul apariției ei, uneori exagerat de elogios, alteori nedrept și răuvoitor, dar întotdeauna mult. Dacă am crede, asemenea lui Simion Ștefan, că întotdeauna „cuvintele trebuie să fie ca banii, că banii aceia sînt buni care îmblă”, ar trebui să admitem că paginile generației mele sînt „bune” pentru că au „îmblat” mult mai mult decît cele ale generației de dinaintea noastră sau ale celei de după noi. Marele ecou produs în același timp în rîndurile cititorilor și în opiniile criticii a fost, dealtfel, una dintre puținele noastre caracteristici comune. Pentru că ceea ce trebuie subliniat din prima clipă este că poeții care s-au impus în acel mijloc mai blind al anilor '60 nu se asemănau atît prin ceea ce erau, cît prin ceea ce refuzau să fie, iar ecoul din public și din critică nu era nici el altceva decît reverberarea în alte și alte conștiințe a sunetului aceluia refuz. Dacă, astăzi, colegii de generație de atunci nu mai seamănă între ei este pentru că acel refuz al stagnării și morții intelectuale care îi unea a evoluat diferit în diferitele opere. În acest sens, aș fi tentată să reiau, cu o argumentație schimbată, comparația mitropolitului bălgrăden. Cuvintele trebuie într-adevăr să fie ca banii, dar banii nu sînt buni decît atîta vreme cît au acoperire în aur. Din păcate cantitatea de aur existentă în seifuri este întotdeauna secretă și trebuie să treacă timp, și întregul sistem de valori să înceapă să se deterioreze, pentru a descoperi inflația și falsul. Degradarea cuvintelor fiind novică și mai greu reversibilă, mai greu de suportat chiar decît aceea a oamenilor... Ascultam zilele trecute la radio un scriitor — ale cărui cărți de profesionist al tuturor compromisurilor le citisem — vorbind liric și justițiar despre adevăr; îl ascultam și îmi dădeam seama că va trebui să treacă foarte mult timp pentru a nu-mi mai fi rușine și teamă să folosesc cuvintele folosite de el și degradate de această întrebuintare. Nu, vorbitorul radiofonic nu aparținea generației mele. Dealtfel, n-aș vrea să fiu înțeleasă greșit. Ochiul lipsit de complezență prin care îmi privește generația este același prin care îi privește pe ceilalți, mai tineri sau mai bătrîni. Generația care și-a făcut, cum spuneți, „glorioasă intrare în literatură” în anii '60 nu a avut nici mai puține, nici mai multe defecte decît alții, dar a avut poate mai mult talent și, din cauza asta, și calitățile și cusururile ei s-au văzut mai bine. Generația mea a avut șansa mai mare decît a altora de a-și alege destinul, iar în clipa în care umitoru-i noroc a început să dea semne de oboseală era destul de puternică și de bine fixată în conștiința epocii sale pentru a nu mai depinde decît de ea însăși — de fiecare dintre noi — dacă să se schimbe sau nu.

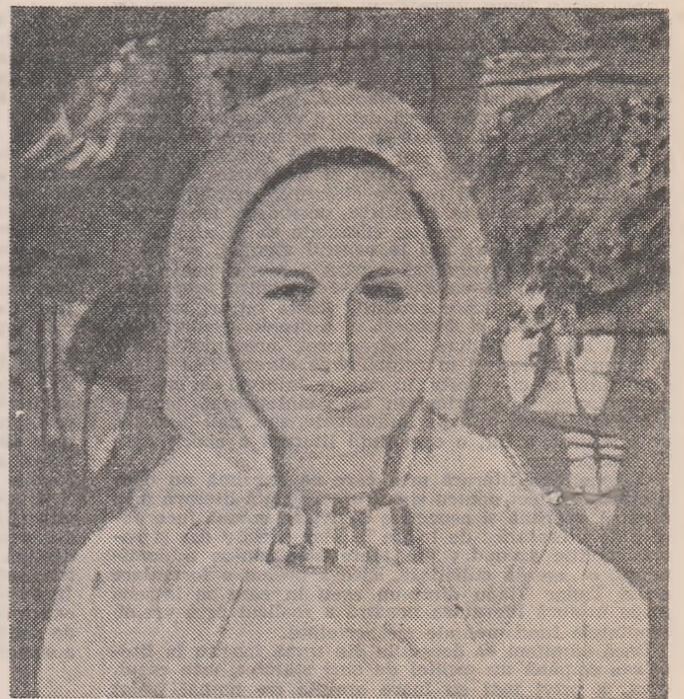
La prima vedere, totul pare doar o chestiune de lașitate sau de curaj. Și într-o importanță măsură așa și este. Dar dincolo de asta eu cred că mai este vorba și de cultură. Simțul culturii poate să interzică în anumite cazuri lașitatea și chiar să funcționeze pe post de curaj,

după cum, în disperare de cauză, bunul simț poate să țină uneori loc de cultură. Atunci cînd lipsesc însă și simțul culturii și bunul simț — curajul sau lașitatea devin simple forme fără fond, confundabile între ele. După cum vedeți, tot ce spun se poate aplica unuia sau altuia dintre scriitorii contemporani și nu unui grup compact, unei generații. Sînt mulți ani de cînd nu ne mai reprezentăm fiecare decît pe sine însuși. Dar poate că tonul ca și regretul meu sînt exagerate. La urma urmei, noțiunea de generație n-a avut niciodată o bătaie mai lungă de un deceniu. Generația celor de 20 de ani este întotdeauna o realitate. Generația celor de 80 de ani este un nonsens. Solidarității și entuziasmului juvenil îi iau locul singurătățile și scepticismele maturității. Calități care sînt, dealtfel, de preferat, atunci cînd aparțin unor personalități artistice adevărate. Gîndindu-mă, nu fără nostalgie, la acea solidaritate destrămată de mult, îmi vine în minte o informație citită la rubrica de curiozități a unui mare cotidian. Se pare că, dată fiind viteza diferită a trecerii timpului în copilărie și la maturitate, s-a calculat că, subiectiv, vîrsta de 17 ani este jumătatea vieții unui om care trăiește 75. Un calcul, desigur, nu prea optimist în general, dar din care s-ar putea trage concluzia că solidaritatea generației mele a fost mult mai îndelungată decît am putea crede.

Și, pentru că veni vorba de nostalgie, trebuie să vă mărturisesc că am ascultat citatul din întrebare cu reală plăcere pentru tipărirea și retipărirea lui. Sub aerul lui ușor teribilist și îndrăgostit de paradoxuri nu cred că greșeam prea mult. Natura nu e numai soarele și apele, natura sîntem și noi, cei prin apariția cărora — așa cum au stabilit de mult filozofii — natura și lumea au primit un sens. Iar natura umană este în stare de orice, chiar și de fantasticul protest de a nu mai naște poeți atunci cînd nu i se dă libertatea din care este obișnuită să-i modeleze. Cultura, oricît de generoasă, nu a putut zămisli niciodată, numai ea singură, fără suflul dătător de viață al firii, un poet. Cultura este o parte componentă a poeziei, așa cum, la rîndul ei, poezia este o parte componentă a culturii. De altfel, odată cu aceste precizări intrăm în domeniul extrem de ambiguu al raporturilor contradictorii și mereu schimbătoare între viață și cărți. Între viață și cărți există în același timp un raport de reciprocă susținere și un raport de reciprocă opoziție: nu numai cărțile par neautentice în raport cu viața, dar și viața pare neautentică raportată la esența cărților. Iar poezia este și viață, și carte în același timp. În ceea ce privește epoca, ea nu poate să nască poeți, dar poate să-i îngăduie sau să-i înăbușe. Cînd mă gîndesc la atîția tineri extraordinari cărora le răspundeam entuziasmată în urmă cu 10—12 ani la „Contemporanul” și dintre care atîția au dispărut înghițiți de valurile ceneclurilor și concursurilor inter-județene...

M.I.: Il evocați, într-un poem din Călcîiul vulnerabil, pe Racine („Precum Racine, prea tînr am plecat / Din auster și din naivitate”). Il evoca în 1957 și Albert Camus în Artistul și timpul său, marea sa conferință de la Universitatea din Uppsala: „Racine în 1957 s-ar fi scuzat că a scris Berenice în loc să lupte pentru apărarea edictului de la Nantes”. Cum vedeți dv., azi, raportul dintre artist și timpul în care trăiește?

A. B.: La fel de mistuitor ca pe vremea lui Racine și ca pe vremea lui Camus. Acum, ca și atunci, lumea, departe

BRĂDUȚ
COVALIU
Fata din grădina

de a fi perfectă, trezește indoiala utilității artei acolo unde o armă de luptă sau o unealtă de făcut curățenie ar fi putut fi mai de folos. De fapt este dilema dintre fuga în luptă și fuga în sine însuși, alternativă în care artiștii au inclinat fie spre un termen, fie spre celălalt, doar că pe cei care au renunțat cu totul la sine nu-i știm grație simplului fapt că nu au mai avut cînd și cum deveni mari artiști. Nu înseamnă, Doamne ferește, că între artist și timpul său nu ar exista legături, și încă extrem de puternice: „Domeniul meu este timpul” spunea Goethe, și această mărturisire în care intră doze egale de orgoliu și de umilință este făcută într-un fel sau altul de toți poeții lumii. Iar în timp intră — desigur, și mai ales — și timpul tău, istoria pe care o trăiești. Dacă libertatea din fiecare om este fundamentul istoriei, așa cum nu obosea să repete filozofii, nu e greu de dedus că artiștii, care prin însăși natura lor sînt mai liberi, se găsesc într-o mai mare măsură la temelia istoriei. Cu sau fără voia ei, istoria este ancorată în artiști și, cu sau fără voia lor, artiștii sînt ancorați în istorie. „Corpul meu este prins în țesătura lumii, dar lumea este făcută din pinza corpului meu” scria ca un adevărat poet existențialist Merleau Ponty. E adevărat, însă, că raportul este mult mai complicat decît lasă să răzbată cuvintele, fiecare dintre noi reușind să scăpăm istoriei în măsura în care o și creăm. Evident, toate aceste aserțiuni sînt valabile numai într-o ecuație necontrafăcută, numai atunci cînd nici unul dintre termenii raportului — artistul și timpul său — nu încearcă să trișeze, numai pînă cînd nu intervine între ei — otrăvitoare, deformatoare, degradantă — teama. În reprezentările romanece tirzilor, teama apare ca o ființă acoperită în întregime cu un văl decorat cu motive în formă de ochi. Ei bine, cred cu sinceritate că artistul trebuie să fie urmărit — cu severitate și atenție — de

ochii timpului său, dar de niște ochi vii, lucind de curiozitate și nerăbdare, de incurajare și vigilență, nu de niște biete desene decorind un văl menit să înăbușe țipete sau să ascundă schingiuiuri. Dealtfel, în raportul dintre artist și timpul său, cel ce oferă este întotdeauna artistul: viața, opera, uneori (rar) chiar eternitatea. Și nu cere în schimb decît posibilitatea de a exista. Căci, la urma urmei, de ce are nevoie un scriitor, pentru a exista? Să scrie ceea ce vrea și să publice ceea ce scrie. Știu că amîndouă atît de simplele propoziții nu sînt ușor de realizat și întreaga mea viață se ordonează în funcție de cerințele lor. Dacă nu reușesc să le ating, nici un alt noroc sau succes nu poate să mă consoleze; dacă reușesc, nici o altă înfrîngere nu înțeleg, nu reușesc să mă doboare. Și dacă stau să mă gîndesc bine, chiar și cu atingerea numai a primului dintre aceste două obiective, m-aș putea considera un om fericit. Rezultă de aici că aș fi în stare să exist chiar și fără asentimentul timpului meu? Poate că da, dar ar fi o existență trunchiată, lipsită de rezonanță și de lumină. Și, tocmai pentru că au înțeles și s-au temut de aceste trunchieri, artiștii au fost întotdeauna gata să sacrifice totul pentru timpul lor, totul cu excepția celui de al treilea dintre sacrificiile pretinse (cu atît de eficacele mijloace de convingere ale închiziției) de Ignacio de Loyola: „sacrificiul intelectului” (rezumat în celebrul îndemn „să gîndim și să vorbim toți la fel”). Dar poate că rezultatul optim al acestei ecuații dintre artist și timpul său este mai simplu de obținut decît e dispusă istoria să recunoască, poate că e destul, așa cum credea Kierkegaard, „să fii cu hotărîre om”. Numai că ar trebui determinat cît de mare trebuie să fie această hotărîre, și cît de elastică, și cîte compromisuri și cîte renunțări, cîte revoltă și cîte umilință poate ea cuprinde, astfel ca omul pentru epoca sa să mai poată fi și artistul pentru eternitate. De fapt greutatea asimilării dintre artist (spun artist, dar mă gîndesc întotdeauna și în primul rînd la scriitor) și timpul său vine din faptul că timpul are întotdeauna tendința de a fi impersonal, deci „degajat de responsabilitate și de scrupule”, în timp ce scriitorul nu poate fi prin însăși condiția sa decît profund personal, deci profund responsabil. Identificîndu-se cu epoca, el va răspunde, vrînd nevrînd, pentru ea și chiar în locul ei, de aici scrupulele sale, măsurile de precauție pe care în mod legitim și le ia și lupta, de multe ori eroică, pe care o duce pentru păstrarea intangibilă a calității sale de martor, martor pe care tot istoria îl transformă, dacă n-a reușit să-l reprime, în judecător. Dar mai presus de toate acestea, nu trebuie să uităm că istoria se face și se scrie pe baza circumstanțelor anterioare. Nevoile, iluziile și datorile mele de scriitor român sînt — oricît ar părea de nedrept — diferite de cele ale unui

Violonista

Stea pururea rece lucește-n văzduh: frumusețe ascunsă-n trandafirul diamantului, oțel și cenușă ci lăcomie neagră peste lămpașul închis în vitrina ce-asudă ca un mormint improccat cu lacrimi!

— Acum sînt robul culegător de șerpi: acel prinț nevăzut ce se zbate-n mine devorîndu-și Neantul și Cerul pentru fericitul lînger de foc ce-și aprinde sub vinete pleoape mari ochii Ei pinditori — negre săgeți neiertătoare venite din noapte să spintece pintecul Nopții!

O, muziciană, inger și fiară și floare! Tu luneci pr pr mine viclean-fluture alb ascultînd doar de jocul din aripi — îngrozitoare făclie ce-mi fură slava, o, nîcicind o rază eternă ci norul de păsări verde-gălbui din care vii cu o violă de-abis, nu mă torturează-n lubire mai mult, nu mă cuprinde atît de nervos...

Curată ca noaptea chinului!

Victor Nistea

CUCUL

Mai repede o să dispar, decît
ai presupune tu și tu și tu,
fără un gest, fără să-ncurc pe nimeni,
nici măcar
albastrul indiferent al cerului.

Ce foame o să-i fie ierbi
și cum mă veți lăsa pe seama ei
Retrageți-vă fără nici o părere
de rău sau de bine

Retrageți-vă ușurel
spre lumea celor vii
să înviați sub talpă scîrțitul
pietrișului
și ascultînd
în depărare cucul sau
o pasăre a altui anotimp.

Cucul
ce nu o să se mai audă...

Eugen Jebeleanu

scriitor polonez, columbian sau ceh pentru că, deși timpul nostru este același, locul nostru este diferit și popoarele pe care le reprezentăm, neasemănătoare. Dar, desigur, raportul dintre scriitor și poporul său este o altă problemă, cel puțin la fel de complexă, cerind o altă întrebare și așteptînd un alt răspuns.

M.I.: O întrebare pe care, deși prin „timp” nu înțeleg doar dimensiunea strict temporală, nu ezit să o pun. Cum vedeți, așadar, legăturile artistului (ale scriitorului) cu spațiul în care s-a născut, cu poporul cărui îi aparține?

A.B.: Cred că mult mai mult decît legăturile cu timpul, legăturile scriitorului cu locul și cu poporul în care s-a născut sînt fatale și de nedezlegat. Poți să evadezi și să te vizezi într-o altă epocă, nu poți să evadezi într-un alt popor. Oricît de departe ne-am duce, ducem cu noi — indiferent dacă vrem sau nu — datele geografice, etnice, mitice ale nașterii noastre, caracteristicile celor în mijlocul cărora ne-am născut și cu care — indiferent dacă vrem sau nu — sîntem solidari în eternitate. Și asta nu numai pentru că sîntem legați de o limbă, iobagi pe un petic de cuvînt, ci pentru că sîntem legați de un destin colectiv cărui nu putem, cît am încerca, să i ne sustragem. Legătura dintre scriitor și poporul său nu este una veselă și decorativă ca un servet cu motive folclorice într-un restaurant pentru uzul turiștilor străini, ci una profund dramatică, cel mai adesea dureroasă, un raport de reciprocă asumare. Scriitorul își asumă individual atitudinea poporului său și poporul transformă în istorie curajul scriitorului. Desigur, sînt momente în istorie în care literatura nu este o artă, ci o posibilitate de a gândi, și atunci scriitorul poate să devină profesorul de demnitate al poporului său. Dar nu există popoare lașe cu scriitori eroi și nici popoare viteze cu scriitori oportuniști. Orice popor are poezii pe care a fost în stare să-i vizeze, orice poet are poporul pe care îl merită. De fapt eu cred că, și pentru popoare și pentru poeți, esențial este să aibă tăria și demnitatea de a fi ei înșiși. A face prea multe declarații de dragoste — oricît de rimate sau tremolante — poporului tău, mi se pare superfluu: e ca și cum ai face declarații de dragoste părinților, față de care jurămintele de credință și mărturisirile de iubire nu mai au nevoie de cuvinte pentru că sînt înscrise în celele și în cromozomi. Adevărata expresie a dragostei scriitorului pentru poporul care l-a născut este, cred eu, încapăținarea de a-l cunoaște cît mai adînc și de a-l exprima cît mai total, cît mai crud, fără a încerca să-l infrumusețeze adăugîndu-i umeri de vată și aureole artificiale. Această cunoaștere și această exprimare — prilej de mari mîndrii și de mari umilințe — fixează raportul real între scriitor și poporul său și dau măsura nu numai a onestității și curajului celui ce scrie, ci, în cele din urmă, chiar și a forței lui artistice. Pentru că a fi legat de popor nu înseamnă, așa cum se vulgarizează adesea, a fi „înțeles” de toți, ci a-i înțelege pe toți și mai ales a-i exprima mereu, aproape fără să vrei, ca un ecou simfonic și amplificator al efortului de a te exprima cît mai profund și cît mai total numai pe tine.

M.I.: Deși înțelegerea poeziei și a artei nu e totuși cu pătrunderea lor în circuitul public, vulgarizarea acestor aspecte distincte ale receptării duce, a dus nu o singură dată, la interpretări nocive, rudimentar-agresive, ale raportului dintre scriitor (artist) și public. Știi, desigur, ca și mine, că a existat o epocă în care spiritele cele mai obtuze își găseau supremul argument în invocarea „maselor de cititori” pentru a-și impune, de fapt, propriul gust și propria înțelegere — un gust și o înțelegere care au deformat grav climatul spiritual și evoluția multor creatori. Cum vedeți, astăzi, relația dintre scriitor și public?

A.B.: Absolut fericit, miraculos aș zice, problema relației dintre scriitorul român contemporan și publicul său, uimitor de larg, s-a rezolvat de la sine, simpla reapariție a unor scriitori adevărați ducînd implicit la apariția unor cititori adevărați. Și asta fără un aport deosebit al mijloacelor de mass-media, ba chiar, nu rareori, în pofida acestora. Există la ora aceasta la noi un număr de scriitori însemnați și nu foarte ușor de citit — prozatori și poeți, în egală măsură — ale căror cărți se epuizează, se imprumută, se vînd la suprapreț, dar — surprinzător și inexplicabil — aceștia, în raport cu alții, sînt mult mai puțin prezenți pe posturile (ca să mă refer numai la asta) de radio și televiziune. Că s-ar putea și altfel, că a-

cest atît de dăunător formalism nu este fatal, o dovedește redacția muzicală a radioteleviziunii așezată pe adevăratele linii de forță ale fenomenului muzical actual. Nu o dată m-am surprîns, în timp ce urmăream seratele muzicale du-minicale, visînd la emisiuni literare de un profesionalism și o cinste asemănătoare. În lipsa unui asemenea utopic noroc, neinfluențabil, publicul de literatură își face singur selecția. Nu gradul de dificultate respinge sau atrage, ci gradul de adevăr. Accesibilitatea literaturii nu mai este o chestiune de estetică, ci una de filosofie și de morală. Ne aflăm, deci, într-o situație originală și de care noi, scriitorii, ar trebui — dacă n-am fi prea trîști — să fim foarte mindri: în timp ce în alte părți literatura este pusă în dificultate, în măsura în care nu e sprijinită zgomotos de mijloacele de mass-media, la noi ea există, cu demnitate și forță, în afara lor. Adăugați la această realitate numărul tot mai scăzut de ore de limba română în școli, alarmanta degradare a limbii prin neobosită difuzare a unor prefabricate lingvistice de un violent agramatism, și veți vedea că scriitorul contemporan este singurul artizan al mereu crescătorului său public, de care îl leagă, complicate și complice, firele unei adînci și inteligente solidarități.

M.I.: Vi s-a decernat anul trecut premiul Herder și se pare că totul s-a petrecut după voia dv.; fiindcă s-a vorbit foarte puțin despre acest premiu, mai puțin chiar decît despre o victorie la un concurs interbalcanic de aeromodele. Spun că totul s-a petrecut parcă după voia dv. deoarece ați declarat cîndva că aveți „oroare de exhibiție”.

A.B.: Situația, în ceea ce mă privește, nu mi se pare nouă și nici anormală. Cărțile mele nu au fost niciodată lansate prin campanii răsunătoare, dar nici nu au fost urmărite de conjurații ale tăcerii. Am avut norocul să fiu apreciată, cel mai adesea, de oameni pe care îi respectam și să fiu negată cu violență de oameni a căror admirație mi-ar fi fost — vorba lui Eminescu — și mai greu de purtat.

M.I.: Scrieți poezii, eseuri, proză, fa-ceți publicistică, sintetizați autoarea unei cărți pentru copii: nu aveți, se vede, prejudecata specializării, deși rămîneți mereu poetă. E o ispită sau o condiție?

A.B.: Mi-am mărturisit întotdeauna admirația pentru bătrîni chinezi care credeau că artele nu se deosebesc între ele decît prin meșteșug, că esența lor este identică și că, ducînd raționamentul pînă la capăt, nimic nu-l împiedică pe un poet să devină pictor învățînd secretele culorilor sau compozitor familiarizîndu-se cu știința sunetelor. Cum aș putea să am prejudecata specializării literare? Genurile îmi apar apropiate și inrudite și mi le simt pe toate familiare, în măsura în care sînt reducibile la poezie. Să ne amintim cu toții, că, în vechile manuale, ele purtau în nume ca pe-un semn de noblete numele poeziei, așa cum vechii domnitori purtau în titlu ca pe un însemn regesc numele de Ion. Nu se spunea „poezia lirică”, „poezia epică”, „poezia dramatică”? Dealtfel, așa cum a existat un tratat de „Harmonie Universelle” — editat în 1938 la Paris —, care preconiza că toate științele pot fi predate cu ajutorul muzicii „fără a folosi alt limbaj decît cel al „ău-tei”, nu vîd de ce nu ne-am putea imagina o lume în care totul (de la genurile literare pînă la relațiile omenești) să fie înobilat, îndreptat, salvat prin poezie. În orice caz, și chiar dincolo de zimbet, în ceea ce mă privește nu sînt prea departe de o asemenea iluzie. Poezia nu este, pentru mine, în primul rînd, o formă prozodică, ci o posibilitate de a-mi aminti ceva ce am știut sau ceva ce am fost cîndva, foarte demult; posibilitatea de a reajunge la un adevăr atît de pierdut în timp incît

mîntea noastră nu-l mai reține, dar sufletul nostru îl mai presimte, mai jinduie la el, și-l mai atinge, incredibil, în rare clipe. Important în poezie nu este ceva ce n-am mai auzit, ci ceva ce știam parcă dintr-o altă viață. Ideea socratică a amintirii în învățatură mi se pare și mai exactă trecută asupra poeziei, această intuire a unei realități esențiale și de reformulat. Ce importantă poate să aiba genul literar ales, cînd tot ceea ce contează este puterea, capacitatea mea de a sugera — prin orice mijloace — ceea ce cred că îmi amintesc? Desigur, totul este mult mai complicat decît apare în această reducere stilizată la idee. Există o anumită economie a mijloacelor, proprie diferitelor genuri literare și care, în mod necesar, dă naștere, prin însăși definiția ei, unor grade mai mari sau mai mici de ermetism. Un ermetism care intră în compoziția chimică a artei poetice, dar care se opune totuși nuanțelor și amplitudinii comunicării. Am trecut de la poezia propriu-zisă spre alte genuri din nevoia de a spune nu mai mult, ci mai exact și mai concret ceea ce viciam să spun. După cum știți, nu am faima unui poet dificil și de cînd mă știu am fost hătuită de nevoia de a exprima nu numai cum vreau, ci mai ales, ce vreau și cît vreau. Dar există poeți care refuză să comunice și alții care rămîn secreți chiar în cadrul comunicării. Și mai există misterul care se păstrează intact dincolo de senzația celorlalți că au înțeles totul. Cuvintele sînt singurele ființe cărora îngrădirea le sporește frumusețea și sensul. Am rătăcit între diversele genuri literare nu cu sentimentul că sînt în căutarea unui instrument în stare să scoată sunetul cel mai potrivit, ci cu senzația că sînt în căutarea unui loc din care sunetul meu, neschimbat, să se audă mai bine, mai complet. De fapt, neschimbat este un fel de a spune. Sunetul meu s-a schimbat de-a lungul anilor, dar, dincolo de fireasca lui șlefuire în timp, nu e vorba de o schimbare a poziției față de poezie, ci față de lume, nu este o schimbare estetică, ci una filosofică. În timp ce, la început, poezia — această presimțire a unei amintiri — izvora din mirare, din uimirea contemplării, mai tîrziu, cu cît creștea înțelegerea, locul mirării era luat de o disperare ciudată, născătoare de poezie, și prin asta aproape înrudită cu fericirea, o „bucuroasă disperare”. Vreau să spun că sunetul acestei lipse de speranță este mai blînd și mai împăcat pentru că este, chiar dacă nu pentru totdeauna, o concluzie, un răspuns. Ani de zile am întrebătu pe neliniște și am așteptat cu angoasă răspunsul. Atîtea întrebări la care nu poate răspunde decît timpul cu marea lui cusur de a nu fi în stare să dea răspunsuri decît trecînd. Nu-l înțeleg pe Sartre atunci cînd vorbește de angoasă ca posibilitate a independenței. Dimpotrivă, cel ce întrebă este întotdeauna dependent și pus în chestiune nu numai de obsesia întrebării, ci și de răspunsul celui întrebătu. Am înțeles cu timpul că poezia nu este întrebare, ci răspuns. Și, indiferent de natura lui, un răspuns este opțiune, și deci liberare. De la versurile pentru copii pînă la proza care pune în discuție totul, încerc să răspund prin poezie. Mă întrebătu dacă asta este o ispită sau o condiție? Dar nu credeți că ar putea fi, în același timp, și în mod necesar, amîndouă? Să zicem o ispită implacabilă... Pentru că, dincolo de neliniști și spaime, dincolo de curaj, de suferință, de indolență, de dispreț, dincolo de revoltă și chiar dincolo de dragoste, rămîne poezia, despre care nu se va putea spune niciodată mai mult decît spune ea însăși. Oricum, nimeni nu ne obligă să scriem; cînd o facem, o facem întotdeauna pe propria noastră răspundere.

Convorbire realizată de
Mircea Iorgulescu

AL. CIUCURENCU: Femeie în interior

Nina CASSIAN

Două ipostaze ale Pegasului

I

În văzduh necurat
sub soare-ncrunțat,
aud un nechezat
de cal înaripat,
nechezat tinguios
de cal pirjolit
pînă la os,
de cal otrăvit
cu plămîn plesnit.

Cal înaripat,
ce ai căutat
într-o înălțime
fără ploi sublime
care s-a corupt,
fără un deasupra
fără dedesubt,
unde-n cerc de foc
nu se află loc
nici pentru zburat
nici pentru sperat ?

Calu-naripat
scoate-un nechezat
și-apoi arde-ntreg
pînă nu-i rămîne
nici ochi, nici copită,
nici ureche ciulită,
nici coamă, nici nară,
nici cu ce se zboară
ci numai conturul
arzînd împrejurul
jarului total
în formă de cal.

II

Inspumat, înaripat,
calule de dar,
îndelung te-am alungat
prin cimpiile de har
de care n-aveam habar,
calule de dar...

Și mereu trăgeam de ham
și-ajungeam, pe înserate,
la tărîmul Vede-Toate,
de care habar n-aveam.
Calule, și-ți dam gvăz
că e strașnic pentru văz.

Îți puneam în coamă ciucuri
tot crezînd că-ai să te bucuri.
Calule-Alezane,
nu voiai zorzoane.

Și-a venit un timp avar,
calule de dar,
de care n-aveam habar,
și atunci te-am biciuit
și cu-un fei de chiuit
nechezatul tău înalt
l-am acoperit
de nu s-a mai auzit
nici la pas și nici la salt.

Și apoi m-am prăbușit
și-am căzut din șa,
cu noroi pe fața mea
și-am aflat că e în fire
ca să nu se nască
vrco minune omenească
decît din iubire,
nu din biciuire.

Ceea ce nu se cuvine

Fără de speranță,
cine poate-atinge
floarea, la petală,
omul, la meninge ?

Cum mai poți cuvîntul
să-l înscrii în grafic,
să-l plantezi în lume
gingaș și serafic ?

Fără de speranță
nu te mai imbie
decît somptuoasa
ta paralizie

(membrele rigide,
fără de efort ;
animal de pradă
— sentimentul — mort.)

Fără de speranță
nu se poate spune
nici de rugăciune
nici de-ngropăciune.

Puiul

Puiul pisicii nu-și cruță mama
pentru că aceasta are coada ruptă.
O tot mușcă de ciotul încă singerind,
pisica-mamă miaună amarnic,
încearcă să-l îndepărteze cu o labă moale
dar puiul nu se lasă,
mursecă mărunt, mărunt,
ciotul de coadă
obținut prin rîvna copiilor străzii :
prin legarea strînsă a unei sirme
(ceva mai mult,
cînd pisica era încă gravidă.)
Pisica-mamă se lasă mușcată
și miaună tot mai înfiorător.

Altă baladă

— Tinăr păcurar
cu ochiul amar,
pecus unde este
decît în poveste ?
— A trecut prin vad
nu s-a adăpat
și nici n-a păscut,
doar s-a așternut

pe-o palmă de lut.
Nu era mioară
ci, de bătrîioară,
s-a culcat să moară
ea să dea de veste
că și în poveste
se îmbătrînește.

O întrebare

Cine mă silește să rămîn în frig
lingă-o mare sumbră și dezordonată,
Unde nu mă-aude nimeni dacă strig,
unde nu e faptă, unde nu-i răsplată ?

Cine e stăpînul, veselul sau gravul,
care îmi obligă vîrful de grafit
ca și cum mi-aș scrie însămî epitaful
și ar fi urgență mare de murit ?

Descîntec

Rostindu-le	căsăpindu-le
necînstindu-le	întregindu-le
ogîndindu-le	slăvindu-le
ofilindu-le	prea sfintele
dezvelindu-le	cuvintele
tencuindu-le	

Vizita bătrînei toamne

Nu pot contesta
suplețea florii purpurii
din grădina de vară,
nici văzduhul blajin al orei
și, totuși, încep să tremur
în voalul meu de dansatoare,
bruscată de un ger imaginar.

Degetele mi se deformează
unul cite unul ;
nu mai pot modela cu ele
gîtul înalt al zeiței,
nu mai pot fi
trestia,
nalba,
iedera,
et caetera...

Repaos

Între mine și soare	care-mi lasă celulele
e un vâl de odihnă	să respire-n neștire.
care-mi apără ochii	A trecut și războiul.
de pirjolul luminii	A trecut și iubirea.
care-mi cruță ființa	Ce ușoară e moartea,
de arsura cunoașterii	pregătită din vreme.

Critica mării

Stau pe mal
jîgnind marea
cu trufia de a scrie lingă ea
în loc s-o contemplant cu pielea,
s-o gust cu ochii,
eventual să mă înec.
Ea se apropie bolborosînd,
se preface că-mi linge piciorul
și-apoi mă înhață,
mă palmuiește,
îmi udă hîrțile
— nu se mai poate citi nimic
decît, ici, colo, o literă cețoasă,
poate „n“, poate „z“, poate „unz“,
poate-o silabă din foștii mei umeri rotunzi.

Icoană

E doar închipuire
cum că scriu și că pot,
ca zugrav de subțire
murdărit pîn'la cît,

să pictez o icoană
în culori de neșters,
într-o ramă de rană,
scrijelită cu vers...

Dar cît timp mi se pare
că exist în argint,
mă închipui scriind —
ca-ntr-o sanctificare.

Desen de Liliana Niculescu

„Poeti olteni“

ANTOLOGIE a scriitorilor olteni, de la Macedonski la Arghezi ne-a dat Florea Firan¹⁾. Mai restrictivă, limitându-se la poezie și anume la anii acestia postbelici, este aceea semnată de Justin Constantinescu și Ion Deaconescu²⁾. Într-o spirituală Prefață, Marin Sorescu a precizat că nu s-a avut în vedere „o provincializare a poeziei“, în paranteză, „oltenii fiind cei mai refractari închistării“. Este o explicabilă reacțiune față de atitudinea regionalistă a vechilor **Humori**, de sub conducerea lui C. Șaban-Făgetel, precum și a grupului militant de scriitori craioveni interbelici, al căror cal de bătaie era tocmai „oltenismul“. În **Arghezi**, autorii Antologiei ne lămuresc că au avut în vedere criteriul valorii, alegând exclusiv pe poeții consacrați și selectând cele mai bune poezii ale lor, iar pe ceilalți, „în curs de afirmare“, înregistrându-i la sfârșitul cărții. Nu-i voi șicana asupra principiului, dar aplicarea lui mi se pare discutabilă. Un singur exemplu: printre aceștia văd numele lui Tiberiu Iliescu, nu de mult decedat, în vîrstă de peste 70 de ani, reprezentant statornic al poeziei de avangardă. Alți defuncți, cu un profil literar precizat, ca de pildă C. Pajură (C. Papacostea) și Coca Farago, sînt printre cei pe care nu-i prea mai vedem „în curs de afirmare“. O ultimă precizare: antologia îi îmbrățișează deopotrivă pe poeții născuți în Oitenia, chiar dacă ulterior s-au stabilit dincoace de Olt, precum și pe cei doar stabiliți dincolo de Olt. Astfel s-a ajuns la numărul impunător de 54 poeți, inclusiv cele șase poete: Elena Farago, Violeta Zamfirescu, Cristina Tacoi, Sina Dănculescu, Ileana Roman și Daniela Crăsnaru. Remarcăm pertiniența, în genere, a notelor bibliografice, dar ar fi fost de dorit ca la sfârșitul fiecărei poezii să figureze data întii publicării, iar nu aceea a unei recente culegeri. În acest fel, cititorul ar fi putut urmări și evoluția talentului fiecărui scriitor. Nu lipsesc și erori flagrante. Arghezi n-a fost „condamnat și ținut la Văcărești în timpul ocupației germane (1918)“ și „eliberat prin intervenția lui N. Iorga“ în același an! A fost condamnat dimpreună cu alți scriitori și gazetari în 1919, pentru colaborarea, sub ocupația Puterilor Centrale, la **Gazeta Bucureștilor**, iar, după o detenție de aproape un an, au beneficiat cu toții de grațiere, la intervenția, printre alții, și a lui N. Iorga.

Dintre poeții dați ca „mai puțin cunoscuți astăzi“, și anume „Pius Servien (Șerban Coculescu), Dimitrie³⁾ Ciurezu și Eugeniu Ștefănescu-Est“, voi observa că primul s-a bucurat de-o mare și binemeritată notorietate în Franța, unde se stabilise din adolescență și unde și-a încheiat existența (1902—1959), după ce publicase în țară o singură culegere de versuri, fără vreun ecou⁴⁾, că Ciurezu (1897—1978) a fost un poet interbelic notoriu, reardus la actualitate în 1972 cu un ultim volum de versuri, iar că Eugeniu Ștefănescu-Est, mort cvasicentenar, în 1980, nu mai publicase nimic sau aproape nimic după Eliberare⁵⁾ (așa că absența sa ar fi trecut aproape neobservată, poetul remarcându-se mai mult prin longevitate decît prin personalitate).

De certă audiență s-a bucurat în intervalul de după 1944 și literatura foarte personală a lui George Magheru, urmaș în linie directă al marelui pasoptist și al lui Ion Ghica, reeditat fiind în 1966 și în 1972, la douăzeci de ani de la moarte.

Deși nimic nu e mai greu decît stabilirea exactă și indiscutabilă a specificului național, și cu atît mai dificil, în acest cadru, a celui regional, nu e mai puțin adevărat că se recunoaște oltenilor o anumită energie și un spirit de inițiativă foarte accentuat în direcție practică. Lui Arghezi, de pildă, nu i-a lipsit energia, în decurs de peste 70 de ani de activitate creatoare, dar nu putem spune același lucru despre încercările lui de înjghebări lucrative, în afara literaturii. Cel mai oltean dintre toți, făcîndu-și din cobiliță o

¹⁾ Craiova, Scrisul Românesc, 1975.
²⁾ Justin Constantinescu și Ion Deaconescu, **Poeți Olteni** (1944—1980), Antologie. Prefață de Marin Sorescu, Scrisul românesc, Craiova, 1982.
³⁾ De fapt **Dănilă**!
⁴⁾ **Curgînd clepsidra**, Timișoara, 1920; avea 18 ani!
⁵⁾ A oferit însă Antologiei două poezii inedite.

stemă lirică, poetul **Cuvintelor potrivite** a fost un slab om de „afaceri“, deși a năzuit toată viața să-și câștige existența prin alte mijloace decît valorificarea scrișului, foarte puțin rentabil în trecut.

De altfel, la un creator, toate sau mai toate energiile sînt absorbite de aceea a propriei opere artistice, refuzîndu-i-se capacitatea de a „se descurca“ în viața de toate zilele cu aceeași măiestrie. Cu toate eforturile sale, Arghezi n-a reușit a face din Mărtișorul de douăzeci de mii de metri pătrați o sursă de venituri, deși s-a făcut pomiculor, cu toată seriozitatea. Așadar „specificul regional“ e o noțiune prea vagă, ca să facem dintr-insul un factor determinant în creația literară și artistică.

Sînt însă și poeți care au făcut din Oitenia lor un crez. Acesta este cazul elegiacului Virgil Carianopol (n. la Caracal în 1908), care ne-a dat în poezii ca **Ștergar românesc** și **Cîntec oltenesc** calde accente sufletești, nelipsite de nerv și vigoare. Cea din urmă, mai ales, slăvind și ea „cobilița“, ca și vocabile regionale (**cloța pentru cloșca și muică pentru mamică**), unesc pasiunea regională cu umorul, într-o plăcută sinteză. În **Ștergar românesc**, finalul ia proporții cosmice:

„Natură chiar il are semn de pace, /
 Peste oceane, peste mări buimace, /
 Atunci cînd zvîrle curcubeu ceresc, /
 Înaltă și ștergarul românesc.“

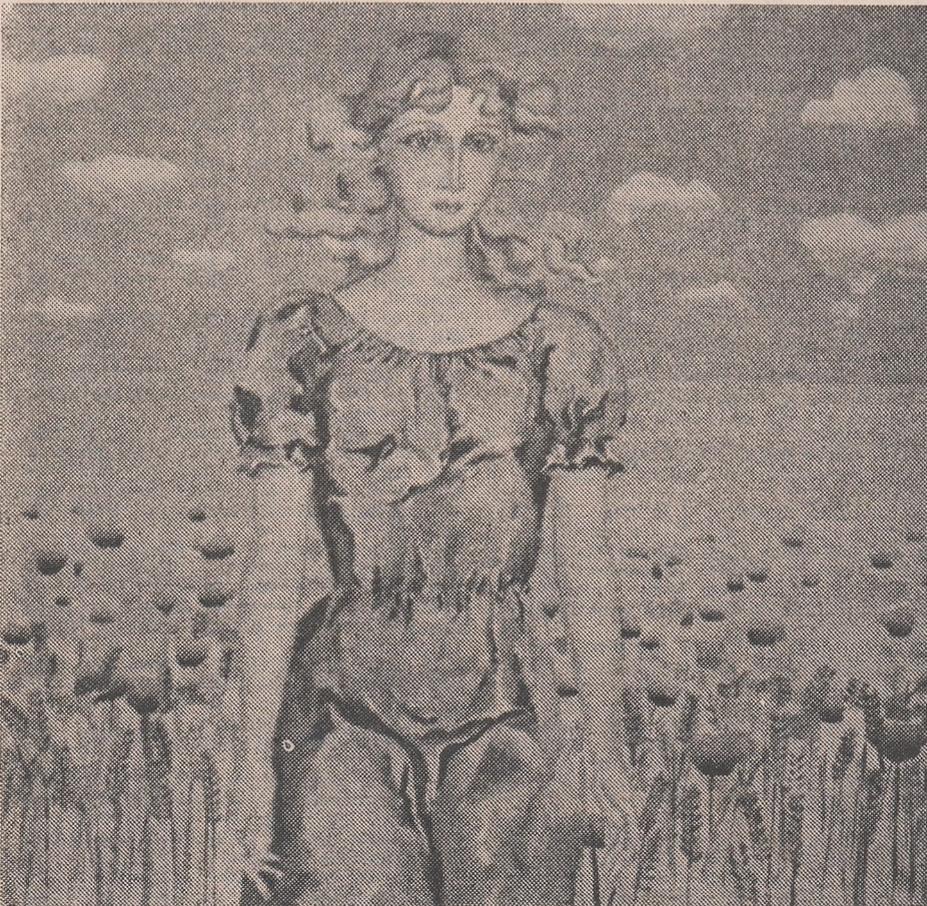
Alții, Aurel Chiressu (n. în 1911 la Craiova), cu **Masa tăcerii**, Petre Dragu (n. tot la Craiova, în 1932), cu aceeași temă, și George Țârnea (n. în 1945 în comuna Strineasca din județul Vilcea), în **Balada Cătălinei**, amintesc de Coloana Cerului și de Pasărea Măiastră, așadar spiritul tutelar al marelui sculptor gorjan, care coborînd la substratul primitiv al creației populare, ne-a înălțat la universalitate. La același Țârnea, **Balada Pandurilor** duce spre „Bănie“, „sub coviltir de stele“.

Cunoscut poet, etnograf și folclorist, Ion Apostol Popescu (n. 1920 în comuna Berislăvești, județul Vilcea), slăvește în **Poartă țărănească**, una din creațiile populare care stîrnesc admirația unanimă a străinilor.

Din Waikiki (sau Wallikiki în S.U.A.?), unde l-a relegat o vreme serviciul, poetul Valeriu Anania (n. în 1921 la Glăvăne — Vilcea) tinjește după zările Oltului (**Meridiane**): casa părintească (**Mama**) și metrica populară (**Cîntec de leagăn**) sînt și ele produse ale atașamentului său pentru vatra părintească.

Plenița din județul Cralova, loc de naștere al citorva dintre poeții antologați, îi amintește lui Haralambie Grănescu (n. 1926) de „Balada Oilor pierdute“, una din cele mai vechi atestate documentar. Într-adevăr, cînd Gheorghe Ștefan, mare logofăt al lui Vasile Lupu, pe care apoi l-a răsturnat, sedea între boieri, cu gura rezemată în toiag și întrebant fiind „Ce dzic în fluier, dumneata, logofete“, a răspuns, făcînd aluzie la ajutorul militar al principelui Transilvaniei, George Rakoczi al II-lea: „Dzic în fluier, să-mi coboare caprele de la munte“⁶⁾. Era, aceasta, o va-

⁶⁾ Ion Neculce: **O samă de cuvinte**, anecdota XXX.

MIHAI RUSU: Fată în lanul cu maci

Trapez

LIX

215. Enormi crocodili și gigantice braște festoase presărînd un pustiu de smarald.
 Insulele arhipelagului grecesc zărite din avion.

216. Acei oameni — cite unul, doi de fiecare generație și în fiecare oraș — citiseră mult. Dar cărțile citite, subțindu-le mintea, le subțieră și substanța vitală. Striviți de lecturi ca de o piatră de moară, nu mai îndrăzneau nimic. Ar fi putut să scrie — alții, mai puțin citiți, o făceau cu dezinvoltură — dar nu cutezau, sub povara bibliotecii pe care o aveau în minte. Ar fi vrut să trăiască, să intre în vîltoarea vieții, dar, tot sub povara lecturilor, nu erau în stare de nici un gest în care să se dovedească ei înșiși. Exemplul lor ducea la concluzia derutantă că, în afară de cei urșiți din leagăn pentru aventura marii cunoașteri, un dram de ignoranță nu strică spre a fi fericit.

Geo Bogza

riantă a străvechii balade a păstorului ce-și căuta oile pierdute.

Amintirile de-acasă și **În sat la noi** sînt titluri vorbitoare ale poeziilor semnate de Petre G. Gorun (n. 1930 în comuna Goicea Mică, județul Dolj).

Am întilnit alte asemenea ecouri la Violeta Zamfirescu, Liviu Călin, Ilie Purcaru, Ilarie Hinoveanu, Dumitru Bălăeț, Nicolae Dragoș, Ileana Roman, Ion Lotreanu, Virgil Mazilescu, Valeriu Armeanu, Daniela Crăsnaru și Gabriel Chifu (citați în ordinea descrescîndă a vîrstei).

Cel din urmă, n. în 1954 la Calafat, vede în **Dropia**, mare pasăre de cîmp, astăzi monument al naturii, o ființă fabuloasă și benefică, la apariția căreia renaște natura și cu ea lumina și belșugul.

DINTRE poeții în viață, de obirșie oltenească, cei mai prețuiți sînt desigur Marin Sorescu și Adrian Păunescu. Ambii nu mai au nevoie de recomandare. Născut în comuna Bulzești, județul Dolj, în 1936, cel dinții ne dă un **Meșterul Manole** din zilele noastre, care nu-și mai zidește soția, însă pe care semenii săi (să fie oare vorba de confrății poeți?) îl așteaptă, conform tradiției, să se prăbușească de pe zidirea sa. Poeziile lui despre **Shakespeare** și **Eminescu (Trebuie să poarte un nume)** sînt prea bine cunoscute ca să mai aibă nevoie de cite un comentariu. În tot ce e românesc, poetul îl vede pe Eminescu. Așa este, dar autorul **Luceafărului** potențează și aptitudinea noastră către universalitate, mai tirziu sau mai curînd omologabilă.

Tumulțuosul Adrian Păunescu, n. în 1943, afirmă răspicat prezența noastră pe acest spațiu (**Da, mai avem**) și coboară afectuos peste izvoarele transilvane ale Oltului (**Oltul în Ardeal**). Exploziv și nesecat, poetul reprezintă treapta de sus a incalculabilelor energii oltenestii, care au dat în trecut pe mehedinteni răsturnători de domni, pe domnul Tudor (care semna însă Theodor), iar în creația artistică pe Macedonski, Arghezi și Brăncuși, ca și cei de mai sus, răzvrățiți contra tuturor convențiilor constrîngătoare.

Aș fi dorit o mai mare acurateță a textului. Relev citeva greșeli de lecțiune, din prima parte a culegerii.

La Tudor Arghezi, în **Testament**: „Le-am prefăcut în visuri (nu versuri!) și icoane.“

La Ștefănescu-Est, în **La ce te poți gîndi cînd ninge**:

„Pe care nu mai (nu numai!) știi de cînd.“

La Chioralia, în splendidă poezie **Sămînțarese**,

„Sămînțarese (nu sămînțaresele) schimbă în degete grădini.“

La Cruceanu, trei greșeli:

„Cu frunze (nu frunzele!) de dantelă, cu ramuri de sîdef.“

„Ce îngustă-i strada în care n-au rămas... (nu n-a rămas).“

„Din cei ce-au fost pe-atuncea (nu pe-atunci), nici urmă nu găsești.“

La Eugen Constant, v. 1 din **Taina**:

„Sînt flăcără (nu flăcări) și umbră și-ți tremur blind pe zid.“

(ca, de altfel, corect, în ultima strofă).

La Ion Molea, în **Poezie**:

„Podoabă mirelui vecic“ (nu vecine!).

Oprim aici colaționarea noastră. Metoda cea mai bună a colaționării, în editură, înainte de prezentarea la tipar, este lectura în doi a fiecărui text: primul citind poezia după volumul respectiv, celălalt controlînd exactitatea dactilogramei. Aci mai joacă un rol și „urechea muzicală“. Dacă le lipsește amîndurora, treaba e dinainte ratată. Personalul calificat al editurilor se recrutează însă dintre oameni de litere, presupuși a nu fi surzi la valorile ritmice (mai ales ca acelea din noua antologie, în care nu prea figurează verslibristica sau noua poezie prozastică). În această din urmă manieră lucrează numai poeta Ileana Roman (n. 1946 în Roșia Căzănești, Mehedinți), căreia-i plac vechile inovații de aliniere pseudo-versificată, cu unele cuvinte inutil tăiate silabic, ca să treacă dintr-un „vers“ într-altul, evocatoarea fostei insule Adakaleh (**Trecînd**), scufundată în folosul marii hidrocentrale româno-iugoslave.

Este singura concesie pe care o fac modernismului formal autorii antologiei care se speriaseră de teribilismele lui Tiberiu Iliescu, lăsîndu-i însă latitudine unei favorabile evoluții post mortem.

Cu aceste mici observații, noua **Antologie** își va face desigur drum în bibliotecile tuturor amatorilor de poezie, nu numai oltenilor de baștină sau de domiciliu.

Șerban Cioculescu

ERATA la precedentul **Breviar**: „fenomen mnemonic“, „32 de balade“.

„Rotonda 13“ —

Evocare

Demostene Botez

● „Rotonda 13“, tradiționala seară de evocări literare a Muzeului literaturii române, este dedicată în această lună scriitorului **DEMOSTENE BOTEZ**, cu ocazia împlinirii a 90 de ani de la naștere și a 10 ani de la moarte.

Au fost invitați să-l evoce personalitatea: **Ion Dodu Bălan, Șerban Cioculescu, Mircea Mancaș, Profira Sădoveanu, Henriette Yvonne Stahl, Ștefana Velisar Teodorcanu, D. I. Suchianu**. Va citi texte inedite actrița **Mariana Cercel**.

Manifestarea, ce va cuprinde și ascultarea pe bandă de magnetofon a vocii scriitorului evocat, va avea loc luni 14 martie a. c., orele 18, la sediul muzeului din str. Fundației 4.

Sadoveanu în papuci

Mihail Sadoveanu

SE știe cit de căutate sînt volumele care cuprind **Memorii, Amintiri, Scrisori intime ori Biografii**, privind pe-acei pe care, c-un termen folosit în lumea cinematografului, putem, cred, să-i numim emfatic „monștri sacri” și ce ediții fabuloase ating de multe ori aceste mult gustate cărți. Bine înțeles că-i naturală curiozitatea publicului pentru acela care, pe lângă creator, a fost și om; cit despre criticul de artă și el arată interes în amănunte ce-i face mai ușoară înțelegerea artistului și îl ajută să găsească acel unghi de vedere original după care aleargă.

Mi-aduc aminte — sînt zeci de ani de-atunci — ce mi-a spus George Călinescu, într-o bună zi. Am relatat-o și altădată, dar tot mai bine două mincări decît nici una, nu? Mi-a spus:

— Eu cred că dumneata știi felurite amănunte despre Sadoveanu. Pe mine

mă interesează orice: dacă îi plac sarmalele în foi de viță ori în foi de varză, dacă umblă-n papuci, dacă bea vin la masă, ce instrument preferă, dacă lucrează noaptea... Orice. N-ai vrea să scriem o carte împreună?

Bine-nțeles, l-am refuzat, spunînd că îmi păstrez materialul pentru mine. Și-acuma-mi pare rău, căci mă gîndesc cit haz ar fi putut să scoată Călinescu din cite ar fi aflat și în același timp cite nedumeriri poate că l-ar fi spulberat... Ca să nu mai vorbesc că poate-ar fi evitat pe-acele false imagini ale lui „conu-Mihai”, pe care comerajul și inexacte informații le-au inventat și le vor inventa din ce în ce mai mult, cu cit va trece timpul. Căci circula prin lume un Sadoveanu zgîrcit, mincâu, chefliu și primitiv, ba care mai și-nșeală! Și cine știe citi alți Sadoveni se mai ivi-vor cu anii și cu secolele. Sigur că vă gîndiți că n-are importanță, nu? Doar opera lui singură contează, și-aceea e-n bibliotecă și e nemuritoare. Dar cel dinții care v-ar contrazice ar fi chiar Călinescu, și imi inchipui că pe el l-ați crede. Da George Călinescu dacă voia să-l afle pe „Sadoveanu în papuci”, să nu vă-nchipuiți că dintr-o simplă plăcere a birfelii ori dintr-o — altminteri — firească curiozitate!

Nu, Călinescu voia să știe de unde au ieșit atitea grandioase și crîncene pasagi, ca acela din **Venea o moară pe Siret ori Zodia Cancerului**. Cum a putut blajinul Sadoveanu să descăpătineze dintr-o lovitură măiastră pe-atîția boieri de vază, ori să despice cu sălbătăcie teasta Aniței și-a lui Costi cu lopata de fier? Ori ta-citurnul și-nțunecatul maestru cum de-a putut intra în pielea unei vorbărețe și agere cucoane Ilisafa și în același timp să se alinte și să se obrăznicească cu atîta gingășie în cel mai mic din Frații Jderi, în sprintenul și plinul de haz Ionuț?

DEOCAMDATĂ, acele false imagini de care mă-nspăimînt n-au trecut încă-n scris. Dar au să treacă și cine știe cit de mult crescute, deformate? Căci harnicii comentatori, setoși de originalitate, vor prinde orice noutate din zbor, chiar incredibilă. Și, slavă domnului, c-a și-nceput să ploaie cu interpretări despre acest complex și uimitor M. Sadoveanu, ce s-a-nțimplat să fie tatăl meu. Și va ploua din ce în ce mai tare, cînd n-oi mai fi pe-aici, pe Terra. Să protestez, să contrazic, să pun la punct. Și cum se face, după cum se știe, „din țîntar harmasar”, mă îngrozesc la ce concluzii abracadabrante se vor trage de către criticii de după anul 2000, — unii făcînd din Sadoveanu un înțelept vizionar, altii un om al gliei și-al cavernei.

Deocamdată au început să umble poezii prin lume că cel de care-i vorba a fost zgîrcit. Da, stranic de zgîrcit, de asta instaurase, la Copou, un obicei: sîmbătă dimineața, să vie toți calicii Iașului la poartă, ca să-și primească „pensioara”. De asta, fără să se știe, fără vreo reclamă, o viață-nțreagă a ajutat cu bani pe scriitorii nevoiași și vara, la Neamț, îi tot poftea, pe rînd, cite o lună, să stea la el, ca-n sinul lui Avram. De asta nu trecea pe lângă un băiețas, pe drum ori pe cărare, fără să-l mîngie pe creștet și să-i strecoare un bănuț în palmă. De asta n-a rămas, după ce n-a mai fost pe lume, — afară de tomurile din bibliotecă și ceva scule scumpe de vinat și pescuit — decît doar prețioasele lui manuscrise. Și doar a cîștigat destul cu cele peste o sută de volume și a luat și premii. Iar casa și locul de la Copou le-a dăruit avutului obștesc.

C-a fost mincâu, chefliu, al zice că-i de mică importanță. Dar, dacă Gliga din „Vremea Ducăi-Vodă” știe să facă niște sarmale atît de strașnice, nu-nseamnă

că tata nu ținea veșnic regim, abia gustînd din ce era pe masă, cercînd să scape astfel de obezitatea lui, săracul! Și vă asigur că departe de a fi „mincâu”, era un fin degustător, un rafinat.

Dar cel mai mult m-a supărat alt comeraģiu, din care-ar reieși că Sadoveanu știa să și mistifice, să facă falsuri, să spuie și minciuni... El, asta e prea prea. Foarte frumos a demonstrat Ștefan Căzimir în substanțialul și seriosul său articol apărut în decembrie trecut, că „Mitreă Cocor” e sigur scris de Sadoveanu, nu de Ciurezu, cum umblă vorba, ba a trecut și-n paginile unei cărți a unui cunoscut și de prestigiu scriitor. E drept că dînd vina pe alții, care-ar fi spus...

Fapt e că am primit deunăzi citeva scrisori, în care mari admiratori și vajnici cititori ai lui M.Sadoveanu mă-nțreabă, alarmați:

„E cu puțință să fi făcut una ca asta Sadoveanu? Cele ce-ați spus în **Note dumneavoastră** au fost doar fantazări, ca să acoperiți acea... să-i zicem «farsă» a maestrului? Vă rog, răspundeți neapărat și fără întîrziere, că ne-a pierit și somnul la gîndul că Sadoveanu a mințit, c-a pus pe altul să scrie în locul lui și a semnat ceva ce nu era al lui!”

Eu o să le răspund în scurt. O să le spun așa:

— Duceți-vă, în grabă, la Muzeul de Literatură și cereți să v-arate manuscrisul lui „Mitreă Cocor”. Căci dacă nu m-ați crezut pe mine, cînd am descris pe larg în **Note** cum a fost conceput romanul de mai sus, pe cînd nici nu-l cunoscusem pe Ciurezu, care, la vremea aceea n-atinse de piciorul meleagurilor în-cîntate de la Neamț, eu v-am iertat, că am inimă bună; dar pentru tatăl meu — cel mai onest, mai serios și mai integru om din citi am cunoscut — să știți că nu vă iert nici moartă!

Profira Sadoveanu

„SERAFINA”

CU exactitate nu știu cine îi dăduse numele acesta. Prăvălioara din strada Bărăției, proprietatea lui Enache Dinu, tatăl scriitorului Gheorghe Dinu, în care se serveau minaturi și cel mai bun iaurt în castronele de pămînt era gazdă bună pentru toți cei care provocau răzvrătire în lumea scrisului, loc de taină pentru cei care-și ascundeau gîndurile așternute pe hîrtie și căldură pentru cite o jigodie alungată de pe stradă, care se întindea pe postamentul de cărămizi ce împrejmuia godinul din mijlocul prăvăliei.

Acolo am văzut-o pentru prima oară pe Serafina. Nu băga pe nimeni în seamă. Nu știa ce este teama pentru că Ștefan Roll considera că este o adevărată blestemăție să-l deranjezi de la locul lui. Personal nu mă interesa identitatea acestui cine prăpădit prin milostivirea lui nea Ghiță, cum îndrăzneam să-i spun de cînd l-am cunoscut. Într-un tirziu am constatat că este ciine cînd s-a întors de pe o parte pe alta.

Atunci pentru ce „Serafina” și cine îi dăduse acest nume?

Altul nu putea fi decît Ghiță Dinu, pentru că el îi era stăpîn. După amiezile cînd prăvălia era văduvită de mușterii, nea Ghiță întindea citeva scaune și Serafina sărea de la locul lui așezîndu-și blana drept pernă pe care scriitorul atît de apreciat în lumea suprarealiștilor își punea capul.

Am îndrăznit o singură dată cînd stătea la o masă cu Tudorică Iorga să-i spun că prea miroase a ciine. A sărit ca ars spunîndu-mi citeva cuvinte pe care i le reaminteam în deseale noastre întîlniri:

— Dar tu a ce miroși mă, scriitor bănuț?

Îmi proferase acest epitet cu toate că eram colegi la ziarele „Adevărul” și „Dimineața” și trecusem prin multe ne-cazuri și greutăți. Lucrînd și la rubrica sportivă, aveam privilegiul de a însoți echipele de fotbal și de rugby în mai toate țările Europei, de unde mă întorceam cu ceva părălute strîne din economiile pe care le făceam. Nu se alegea însă nimic din ele pentru că odată intrînd pe ușile redacției mă luau toți în primire și-i topeam în citeva zile la circiuma din colț. Ba o mai invitau și pe Maria Tănase, care avea un deosebit talent de a te face să bagi toate economiile în teigheaua grecului.

De atunci trebuia neapărat să mă împrietenesc cu Serafina. Cu toate că-și lăsa părul prin toate colțurile. Din toți prietenii noștri, numai pe Eugen Jebeleanu nu l-am întrebant cum de s-a gîndit nea Ghiță să-i pună ciinelui nume de cățea. Nici Șasa Pană nu înțelegea mare lucru din năzbiturile lui Roll, cu toate că era un fel de părinte spiritual al grupului de la „UNU”.

— Dumneata, dragă Tudore, ia-l pe

Ghiță așa cum este, pentru că altfel nu ni s-ar mai părea atît de simpatic.

Poate că Șasa Pană avea dreptate, așa că am lăsat baltă curiozitatea mea. Nu credeam însă că tocmai din cauza mea, Serafina avea să-și ia adio de la cercul nostru ca și de la lăptăria în care își văcuia zilele. A stat Gheorghe Dinu multe zile posomorît și tare supărat pe mine, cu toate că vina mea nu era atît de mare după cum își inchipuia stăpînul lui. Socoteala e că mult timp am ocolit ospătăria lui nea Enache, iar la redacție îmi mutasem biroul la ultimul etaj unde era redacția „Realității Ilustrate”, laboratorul foto-reporterilor și redacția sportivă. Ceva mai sus era bufetul unde ne ospătăm cu bunătățile yremii.

Într-o seară, ne pomenim cu nea Ghiță, care nu putea ține prea mult supărarea, însoțit de Brunea-Fox. A apucat biroul de la un capăt și l-a tras către fereastra ce da în curtea interioară. Toate hîrtiile pe care însălasem niște reportaje s-au imprăștiat pe jos, iar secretarul de redacție al „Cuvîntului liber” m-a apucat de guler spunîndu-mi:

— Bă, puștiule, să vii pe la lăptărie să vezi pe Serafina.

Bucuros, pentru că cine ar fi purtat supărare prea mult timp cu Ghiță Dinu, am urcat cu ei la bufet unde într-o oră am dat gata douăzeci de chiflute și am golit o ladă cu sticle de bere.

CĂTRE orele 9 seara eram în lăptăria din strada Bărăției, plină de clienți, iar lingă Godin, jigodia care imi provocase nopți albe.

Îmi venea s-o mîngii și s-o alint cu vorbe de om care iubeste animalele, dar se părea că se cam sălbăticească sau începuse să mă urască pentru că se uita la mine rinjînd.

După puțin timp, nea Ghiță m-a tras lingă teighea și mi-a spus ca să aud numai eu:

— Puștiule, du-te pină la nea Mitică Dona și spune-i să aranjeze o masă pentru opt persoane că-l aducem pe moșu care a venit în țară cu nevastă-sa. Vezi să faci o tusalma ca lumea, morfolită în usturoi mult pentru că oltenii sînt morți după usturoi.

Mitică Dona era fostul campion național de lupte greco-romane și cu ce bani însălasese de pe urma trintelor deschise vis-à-vis de Tribunal un restaurant în care servea ciorbă de burtă și tusalma cum nu se afla în București. O plesnise bine pentru că seara de seară nu puteai să răsufii de atîția mușterii care-i umpleau prăvălia.

L-am găsit în fața prăvăliei unde tocmea niste momițe și măduvioare de la un parlagiu din Abator. Cînd l-am spus pentru ce am venit m-a întrebant mirat:

— Care moșu, măi neică? Adică ce te mai întreb, pentru că domnu Ghiță nu este noapte să nu mă agonisească cu cite

o liotă de lingă care-mi golesc oalele cu ciorbă de burtă și cu tusalma.

De altfel nici eu nu prea știam despre ce moș este vorba, dar nu mă miram, pentru că dacă unei jigodii i-a pus nume cules din Biblie, cum să nu foartece cine știe ce nume omenesc după voia lui!

Întors la prăvălioara din Bărăției, în fund, la o măsuță, stătea nea Ghiță cu un bătrînel care semăna mai mult a urs decît a om, iar alături de acesta o doamnă, doamnă în toată accepția cuvîntului, care după figură și îmbrăcăminte nu părea a se fi născut pe coclaurile noastre. Cînd m-a văzut, Ștefan Roll s-a repezit cu sumedenie de întrebări. Dacă am vorbit cu nea Mitică, dacă am stat pină a aranjat masa, dacă avea ciorbă de burtă proaspătă și mai cite altele. În ce privește să mă recomand celor cu care sta la masă l-a interesat atît cit să uite că sînt și eu pe fața pămîntului. Bătrînelul m-a privit cu o uitărită blajină și cu o perfectă limbă românească mi s-a adresat răsucindu-și mustața:

— Cu ce te ocupi în viață, flăcăule?

— Sînt ziarist ca și nea Ghiță.

— Și nențu Ghiță țî-a vorbit ceva despre mine?

— Aproape deloc, sau foarte puțin.

Mi-a spus că are să vină moșu cu soția lui pentru a-și revedea locurile natale.

Ultimetele mele cuvinte au fost însoțite de hohotele lui de ris. S-a întors către soția lui și într-o franțuzească perfectă i-a spus probabil despre convorbirea noastră.

Cu ce bruma învățasem prin liceu și din peregrinările mele prin Franța, trimis de conducerea ziarelor la care lucram, am putut înțelege că prietenia lui față de Ghiță Roll era mai mare decît epitetul cu care-l gratula.

Întors de la o altă masă unde stătuse de vorbă cu citiva clienți, nea Ghiță a pus mina pe umărul meu și, mîngiindu-mă pe păr, s-a adresat moșului, care nu era altul decît Constantin Brăncuși, spunîndu-i:

— E încă ucenic, nea Costică, dar e plin de talent. Ziarele îl folosesc drept femeie la toate. Mai mîncîncă el cite o chelfăneală de la cei de dreapta cu care nu prea ne avem bine, dar nu se sperie pentru atît.

În timp ce nea Ghiță vorbea, moșu își trecea degetele noduroase prin părul Serafinei. Probabil că era și el unul din cei care iubeau animalele.

— De unde te-ai pricopsit Ghiță cu cotarla asta?

— E de neam mare, nea Costică, l-am găsit dormind în gangul unei case boierești. De atunci s-a lipit de mine și l-am făcut partaș la beneficiile noastre. Dar numai la mîncare.

A ris Brăncuși cu toată gura și i-a tradus franțuzește cele auzite de la Ghiță Roll, pentru ca la rîndul ei să ridă arătîndu-și dinții frumoși ca niște perle.

Gheorghe Dinu

Rupea moșu bucăți mari de piine pe care le morfolea în castronul cu tusalma, pentru că ficăruia ni se dăduse cite un castron de porțelan, și înfășura pe furculiță bucăți mari de muchie. Franțuoaica uitase de eticheta cu care fusese crescută și infuleca de mama focului bucățile care i se pusesea dinainte. Nu terminasem bine tusalma, că unul din băieții lui nea Mitică a venit cu un to-cător pe care așezase sumedenie de momițe și de măduvioare. Sărăcisem bufetul lui nea Mitică Dona, pentru că intr-timp venise Brunea cu ceilalți din redacție.

Nimeni din noi nu a observat cum s-a strecurat Serafina din prăvălie și, impleticindu-se printre picioarele noastre, și-a făcut loc sub masa la care minca Ghiță Dinu. Acesta l-a observat, s-a uitat la mine de parcă mi-ar fi spus: puștiule, ai grijă de ciine.

Mîncasem și băusem atît de bine că numai la Serafina nu-mi era gîndul. Probabil că se luase după vreo potaie, că dus a fost pină în ziua de astăzi. Nea Ghiță tocmai a doua zi a observat lipsa ciinelui, pentru că dimineața la redacție l-am auzit văicărîndu-se:

— Ducă-se, era mereu în călduri. Că doar nu eram nebun să angajez om după el.

Îi ieșise o păsărică din gură. Mă teameam că dă iar vina pe mine.

Îl uitasem, dar într-o convorbire cu Costică Nisipeanu, acesta mi-a reamintit de Serafina. Nostalgia vremurilor trecute, mai ales pentru cei care ne invirteam pe lingă lăptăria lui nea Enache Dinu, păstrează în cutele ei tinerețea noastră și mai ales visurile noastre.

Pe Brăncuși nu l-am mai văzut. Mai tirziu i-am vizitat atelierul din Paris și m-am închinat în fața mormintului său simplu așa cum i-a fost și viața din copilărie și pină a plecat din mijlocul nostru.

În ce privește pe Serafina, cu toate că era un ciine prăpădit căruia îi năpriea părul în ficăre anotimp, îl consideram ca făcînd parte din visurile noastre care unele s-au realizat, iar altele au rămas visuri neîmplinite.

Tudor Ștefănescu

Două poete

UN univers răcoros și friabil ne întimpină în poezia Aurei Mușat (**Puck umple cu stingăcie paharul**), motivele frecvente fiind sticla, ninsoarea, gheața, frigul, chiciura, scinteierea rece etc. Fatura lirismului este intimistă. Senzații, impresii și fantezii delicate sînt transcrise caligrafic: „Frunziș prin care s-au tors / uimirea, de-a valma, și / chiciura. / Sufletul nostru întors acasă, / pe magicul drum — / s-a-nțimplat. / Albina se zbate în palmă / — dovada spre care tinjești — / acum, doar văzduhul, / în marginea apei plecat. // Timp înălbit de tăcere. / La fereastră, zbruciumate, / în pilcuri, trec / Stelele. Au dinți. / Garduri cu ghimpi. / Flori ale iernii“. Poeta își controlează atent emoția, punind o anumită distanță. Impresionismul ei nu este străin de luciditate: notațiile fac casă bună cu comentarea trăirilor. Aspectul cel mai izbitor în aceste scurte poeme este dat de scriitura fragmentară, laconică, sugestivă. Nimic nu e spus pînă la capăt. Versurile conțin doar „urmele“ evenimentelor subiective: „Haosul vesel. / În ploaie ies visele ca scorpionii. / Pe tălpile-ncinse, drumu-ntr-ascuns / s-a luat. / Adevărind prociurile, de cu noapte cad zorii — / noi de noi înșine ne-am lepădat — // A scinteiat numai, în vraștea clipei, / Mila-n rafală, risu-n cristalul ciobit. / Salt pe rotile, / țintă bătaia aripei. / Peste-un hău desfrunzit“. Discreția aceasta care paralizază limbajul își are metafora în primele versuri ale unei poezii fără titlu: „O floare cu ghimpi / tandru / mi-acoperă gura“. Și mai departe, indicîndu-se un întreg cod al tăcerii și ascunderii, care nu permite decît aluzia: „**Sarpele-n cerc**, / asupra lui rasă pe gît; // Dacă surîzi, / o piramidă-n puzderie / va dovedi-o, / Iarna / în glumă te sperie cu / oameni tăcuți de zăpadă-n / **rosarium**. // Pășești pe virfuri, / spulberii răsura / și-atîț. Rezultatul îl conștientuie citeva poezii de o delicatețe

Aura Mușat, **Puck umple cu stingăcie paharul**, Ed. Junimea, 1982; Mihaela Andreescu, **Diminețile limpezi**, Ed. Scrisul Românesc, 1982.

chinezească, pictate în culori palide pe cești de porțelan, misterioase și clare deopotrivă: „Minunea iernii / Iarna stă să cearnă // urme grăbite să spună / de unde, pe buze, acest înțeles // și moartea e-o glumă // un trandafir îndreaptă aerul pe calea ta / țepii lui sună“.

Dintr-un soi de timiditate, unele poezii ale Aurei Mușat dau impresia de evanescentă. Ideea, emoția devin atunci insesizabile, se decolorează, ca niște vase din care s-a scurs brusc singele. Exangvinitatea e, poate, lucrul cel mai neplăcut în **Puck umple cu stingăcie paharul**, volum, altfel, cu multe lucruri notabile și cu o vădită originalitate a scriiturii. E ciudat, dar pregnanța cite unei imagini este de același tip, șters, dacă pot spune așa: „Sufierea ta / păianjenul umil ei“. Al doilea vers aproape nu se poate rosti: el pierce ca o suflare. Sau: „Așază-ți tu gîtul fragil / în licărul roții“. Ne mișcăm printre umbre și licăriri, într-o imaterialitate incântătoare care parcă așteaptă să se destrame, asemeni peisajelor văzute în vis: „Miros de fag și fragă la-nțimplare / La jumătatea drumului, în frig / Cu pleoapele bat poienele născute în vis // fumul lor, tremurat, la descălecarea. // Îndepărtate clopotnițe foc ireal de ardez / de strajă, în așteptare. // Pe marginea prăpastiei îngheață pasul. // La capătul pînii prin care strig — // albina-roș, văzduh încoronat de sărbătoare.“ Sau: „Grădina miracolelor-netrebutoare. / Rămîne să trudem la firul nostru de orez. / Oaspe de seamă: ninsoarea, / în această ferveare, plină de melancolie“. În fine, alte imagini la fel de frumoase pot fi citate: „Greieripulsari în amiază. / Priveșteștea părea înstelată“. Și: „Gaurii tăi. // Risul lor tandru / și auster — / la frontiera pădurii“.

Poezia Aurei Mușat este „feminină“, tinerească și cultivată.

DIN cele două cicluri ale **Dimineților limpezi**, primul (**Schițe pentru platitudine**) mi se pare superior. De nu greșesc, celălalt (**Inventăm amintiri**) cuprinde lucruri mai vechi, pîrînd să țină de o

vîrstă poetică pe care Mihaela Andreescu a lăsat-o în urmă. „Introspecția“ e aici și prea sentimentală, și cam evazivă: „Un lucru necunoscut, un lucru familiar / Și nestăpînit / Se balansează în sufletul meu / Un plop prea finăr, flexibil / Dau o rază sau poate un bici, / Un lucru arzător, dureros, / În mișcare perpetuă / Imprevizibil ca fulgerul. / Din cînd în cînd, o rană se adincește ca un lac“. Acesta e stadiul arhaic al poeziei Mihaelei Andreescu. În **Schițe pentru platitudine** versurile sînt mai precise și mai substanțiale liric. Iată, spre comparație: „La marginea acestor convorbiri monotone / Incepe lacul scinteietor ca o cheie / Uitată în iarbă, / între noi — sălcile fumegoase ale liniștii. // Doar linia obrazului meu / Condamnat la suavitate / Pentru a nu răni hotarele orei / Presimte urcarea apelor, chemarea / De neînvinș care sparge această imagine. // O mîină cu sabie / Separă în două un cîmp foșnitor / cu ierburi aplecate concentrice în juru-mi / spre ocrotire vremelnică.“ În aceste strofe există (reunite întimplător, probabil) cîteva elemente caracteristice. „Convorbiri monotone“ cu sine însăși, poeziile Mihaelei Andreescu sînt rodul unei imaginații exacte și capabile să disocieze (dacă expresia e nimerită, fiind vorba de lirism), să tranșeze între motivele cu care operează, la fel cum mina cu sabie, evocată de poetă, separă în două cîmpul foșnitor. Lacul scinteind ca o cheie uitată în iarbă este o astfel de imagine netă, marcată, ca și (dar pe o treaptă mai jos) „sălcile fumegoase ale liniștii“. În sfîrșit, strofa a doua este pe marginea clișeului: „pentru a nu răni hotarele orei“, obrazul „condamnat la suavitate“.

În această manieră, deocamdată indecisă, sînt concepute și restul poeziilor. Majoritatea sînt scrise bine, cu inteligență. Poeta nu și-a reprimat încă de tot o anume tentație a „romanescului“: „Povestește-mi despre corăbii inecate în ape și veacuri / Iar eu liniștită într-un vechi balansoar / Să aștept ocrotit de miinile tale / Conturul orei să crească strălucitor ca un far“. O me-

lancolie secretă, regrete, frustrări, amintiri, visuri (dar și visări) formează „trama“ acestui lirism de nuanță sentimentală, minor pe alocuri, dar care are uneori o atmosferă remarcabilă și o candoare adolescentină. Iată bosumflarea fără consecințe în **Peisaj**, din care nu lipsește un grăunte de umor: „Astăzi nu vreau să mă gîndesc la nimic. / Doar la apa cu vîntul, apa cu sarea. // Desigur nu are nici un rost să mă cert. / Mă îmbrac în tăcere și-n culori țipătoare. / Desigur, nu are nici un rost să mă cert. / Sora mea repetă lecția cu voce tare. // Aproape mă rog: fă-mă adolescent. / Cînd bătrîna voi fi, o s-alerg visătoare? / Aproape mă rog: fă-mă adolescent. / Privesc ceasul, înțui ușa și plec, o să-nfirzi se pare“. Sau resemnarea aparentă din **Lecție**: „M-ai învățat melancolia ca o lecție de pian / Nu are importanță că lecția nu s-a înșusit // Faptul că încă mai chem / E o dovadă de forță a dulcii încăpățînări // Acoperă-mi inima cu o prelată / Și nebănuite albine, ascunse / Își vor continua somnul cu un depozit de soare și arme. // Cită severitate există în ploaia de azi, / Ca și cum ar apleca mereu / Doar sevele crengii pustii. / Dăruiește-mi o lecție de melancolie, profesore, / Am atîț de multă nevoie“. Tristețea (incurabilă?) se află în spatele tuturor reprezentărilor despre lume din **Diminețile limpezi** (titlu suspect față de conținutul cărții). O regăsim chiar și în metafore izolate: „Surisul tău / Învechit ca o mandolină“; „Princesă trădătoare / Decupez răni în formă de inimă“; „Liniștea — ca o cameră de spital / cu lenjeria albă și fără așteptări“. Materia primă e, cum se vede, sufletească în poezia Mihaelei Andreescu, ceea ce o desparte pe autoare de colegii ei de generație, situîndu-o într-o desuetudine probabil deliberată, cîteodată cu farmecul ei, dar alteori indicînd o ignorare nefolositoare a ce se petrece în lirica nouă.

Nicolae Manolescu

Revista revistelor

„Orizont“

■ LUCRURI foarte plăcute și interesante pot fi citite în ultimele numere ale revistei timișorene, începînd cu — firește! — rubricile lui Liviu Ciocărlie (**Marginalii**) și Șerban Foartă (**Pretexte**), prilej todeauna de micl bijuterii publicistice, și sfîrșind cu tandra „cronică mărunță“ ținută de Anemone Popescu, iostază bănățeană a spiritului înșelat de lectura presei culturale ce se exprimă, în alte locuri, prin „sintagmele“ „Vieții studentești“ sau prin „panseluțele“ culese cu sîrg în „Astra“ de V. Al. Grădinaru. Am găsit astfel un excelent interviu cu Alexandru Paleologu (nr. 6) și un altul cu pictorul Sorin Dumitrescu (nr. 8), bune cronici literare semnate de Vasile Popovici și de Mircea Mihăieș, un entuziast comentariu de N. Steinhardt despre volumul colectiv **Cinci**, început într-un chip antologic („A! Libertatea... Absolută, naivă, fragedă, a mirării, freamătului și zbruciumării, sfruntată, cu miros de piine caldă, în proaspăt cosit și apă rece curgătoare...“), poezii și proze (scurte) remarcabile, un semnificativ grupaj de însemnări și eseuri despre prietenia literară (texte de Mircea Horia Simionescu, Liviu Ciocărlie, Ion Pop, Dan Culcer, Anghel Dumbrăveanu, Cornel Ungureanu, Dorian Grozdan), ilustrat cu o selecție din corespondența lui Radu Petrescu, o anchetă despre „generația '80“ (răspund: Ioan Băduca, Mihail Dinu Gheorghiu, Mircea Mihăieș, Marcel Pop-Cornis). Există, desigur, și texte mai puțin fericite, lovite de platitudine („În dezvoltarea generală a literaturii române moderne, Ioan Slavici s-a impus ca un maestru al nucei realiste contribuind la evoluția limbii literare artistice în sensul

dezvoltării ei estetice, dar și în înțelesul unificării acesteia. Consecvent părerilor sale despre stil — caracterizate prin profund realism — el a căutat să-și scrie opera literară într-o limbă cit mai apropiată de vorbirea populară — serie, de exemplu, Marilena Dobre într-un mic articol pretentios intitulat **O poziție stilistică a lui Ioan Slavici, în nuvele**), precum și altele în care cuvintele o iau razna voios, ca de pildă într-o avîntată recenzie semnată de Adrian Dinu Rachieru: „micul scepticism literar e viril, și activ fiind, îl include (pe autorul comentat, n.n.) — prin răuvoitoare glasuri — printre scriitorii neomologați de critică“.

„Familia“

■ DIN primele două numere pe acest an este de semnalat, mai întii, grupajul celor patru poeme publicate de Ștefan Augustin Doinaș (**Zodia taurului, Povestea poveștilor, Cu imnu-n gură, Logosul**), remarcabile prin consistența incandescentă a expresiei și profunzimea gândului poetic („spre-a stînge desfătarea și-a umilii merindea / mai scurți ca umbra piopii desfac sutane verzi / privirea ta ca farul cu mături iuți deprinde-a / păstra o clipă șterută a ceea ce dezmiertz // de arderi mult de-ngheturi puțin separă corbii / aceiași plop într-un singur multiplu cenobit / vei asculta cu surzii și vei privi cu orbii / iubind în vis primi-vei dobîndă la iubit // și iarăși plop și nimb de zburătoare pilcuri / ești încă-nfipt în apă dar ultimul inel / cel ce-a plecat cu spaimă atinge numai țilcuri / și-o succedivă rivnă adoarme-acuma-n el // cu imnu-n gură-ntimpini prăpastia dar cine / își mai desprinde buza intactă din să-

rut? / rostește-l totuși! bate silabele vecine / neantului ca borne la drumul dispărut“). În formă constant bună este echipa de croniciari (Al. Cistelean, Ion Simuț, Gheorghe Grigurcu, Virgil Poșcăbă), dealtfel în continuarea tradiției constituite de seria nouă, postbelică, a revistei orădene. Menționăm în chip deosebit comentariile lui Gheorghe Grigurcu despre **Viața lui C. Dobrogeanu-Gherea** de Z. Ornea și **Translații de Andrei Brezianu**, ca și pe cele semnate de Al. Cistelean despre noile apariții în colecția „Hyperion“ (**Demonul** de Ioanid Romanescu și **Carte singură** de Sorin Mărculescu). Cum se știe, în „Familia“ pot fi întîlnite deseori contribuții filosofice și eseistice de o reală înaltă ținută; așa sînt, în aceste numere, însemnările lui Henri Wald în legătură cu „O conferință din 1860 despre limbaj și gîndire“ (**Din istoria gîndirii românești**), studiul — retipărit — al lui Alexandru Marcu despre **Leopardi și generația lui Eminescu**, și, mai cu seamă, portretul făcut de Radu Enescu filosofului Karl Jaspers și filosofiei acestuia (**Norma zilei și patima nopții**), din care cităm acest exemplar pasaj: „Ceea ce îl deosebește pe Jaspers de ceilalți exponenți ai așa numitului, în mod impropriu, existențialism, este locul, rolul și importanța deosebită acordată științei; efortul de-a fixa un statut propriu filosofiei: de-a opune, nu fără afinități față de un anume protestantism liberal, actualului religios o așa zisă **credință filosofică**; apartenența sa, prin sublinierea hotărîtă a libertății, demnității și raționalității umane, la tradiția umanistă europeană; încrederea în puterile rațiunii împregnată de o existență autentică ca sursă și temelie al adevărului rațional. Dar Jaspers, retras cu modestie în claustrul meditațiilor sale, nu s-a bucurat de fama lui Heidegger, rostită oracular și sibilinic în fața prozeților, nici de concursul publicitar al cafenelei pariziene ca Sartre, deși doi gînditori francezi de talia lui Ricoeur sau Dufrenoy i-au dedicat ample studii“. Semnalăm, de asemenea, frumoa-

sele traduceri din poezia lui Pannoytis Kanelopoulos făcute de Ion Brad, autor și al unei substanțiale „introducere“ ce prezintă biografia și opera marelui scriitor și cărturar.

„Sinteze“

■ IMAGINEA convingătoare a unui județ aflat în plină desfășurare de forțe ne este oferită de către suplimentul politic-social și cultural, „Sinteze“, editat de către ziarul „Tribuna Ialomiței“. Realizările, problemele și aspirațiile ialomițenilor își găsesc în paginile publicației un loc pe care îl merită pe deplin. Reportajele, semnate de B. Enciu, Ion Alecu, Ion Andreiță, ne vorbesc fie despre agricultură, fie despre orașele noi ale acestui colț de țară, despre constructorii și construcțiile de astăzi ale Bărăganului. Se face, de asemenea, o foarte aplicată incursiune în trecutul arheologic și folcloric al județului („Arheologie prin amatori“, „Pe urmele unor vechi tradiții folclorice ialomițene“ etc.). Sub genericul „Cîntării României“ citim poezii inspirate semnate de Costel Bunoaica, Florin Grigoriu, Constantin Lămureanu etc., precum și cele ale unor copii-poetă care aduc cu ei prospețimea și delicatețea specifică vîrstei inocente. Despre proza feminină precum și despre scriitorii care pun femeia în centrul literaturii lor, scrie Alex. Ștefănescu. Suplimentul ne mai propune o antologie poetică, de la George Alboiu — în ordine alfabetică — pînă la Dan Verona. Cenaclului de luni și cenaclului revistei **Tomis** li se oferă, de asemenea, o pagină de poezie. Umorul și sportul nu lipsesc, completînd profilul publicației.

R. R.

Proza

În căutarea autenticității

DIN punctul de vedere al modului în care e construit, romanul lui Chiril Tricolici se compune din două mari secvențe: cea dintâi se petrece în zilele noastre. Acțiunea se desfășoară în jurul lui Andrei Jinga, în a cărei carieră politică și socială a avut loc un accident, neexplicat și neelucidat deocamdată, de vreme ce romanul nu e încă terminat (sintem în fața unui prim volum, după cum ni se atrage atenția pe ultima filă a cărții). Care vor fi căile de evoluție ale eroului, va fi sau nu va fi depășită criza prin care îl trece, toate acestea le vom afla în volumul sau în volumele următoare... Autorul se ocupă de prezent doar într-un prim capitol, precum și într-un „prolog” cu care se închide cartea. Bineînțeles că trimiteri la prezent se fac și în celelalte capitole, dar el nu capătă, deocamdată, o prea mare pondere. Cazul lui Andrei Jinga este abordat atât din punctul de vedere al prietenilor apropiați — aceștia îndreaptă spre vechiul lor tovarăș o privire exigentă și adesea necruțătoare — cât și din unghiul, ca să zicem așa, al autorului, care se păstrează în expectativă, nu ne dezvăluie, adică, tot ceea ce știe despre eroul său.

Această primă secvență a cărții ne introduce, deci, într-o lume care de un timp începe să devină familiară scriitorului român, obsedat, după cum critica a remarcat nu de puține ori, de problema puterii, preocupat să pătrundă fie în cabinetele directorilor, ale celor care decid, acolo unde se iau hotărâri importante, fie — din dorința de a da o cit mai mare complexitate eroilor respectivi — în viața intimă, „personală” a acestora. Față de literatura mai veche, din deceniile anterioare, se poate observa cu ușurință schimbarea care a intervenit: personajele liniare, dintr-o bucată, de un

optimism constructiv, dar poate prea monotone, sint abandonate, în locul acestora prozatorii noștri de astăzi preferând să aducă în scenă — din dorința de a da evenimentelor și situațiilor un caracter complex și nuanțat — alt tip de eroi, înși dilematici al căror destin primește un caracter dramatic și spectaculos. E vorba, deci, de un personaj care își pune și are probleme, opus, nu e greu să ne dăm seama, aceluși îns luminos și lipsit de frământări ale cărei gesturi — și comportament — sint prea festive ca să fie și convingătoare.

Andrei Jinga, eroul lui Chiril Tricolici, se opune și el unui astfel de tip de erou. Personajul, ne dăm seama din primul moment de acest lucru, are drama lui, abia anunțată în acest prim volum dar, desigur, amplu desfășurată și dezbătută în volumele următoare. Personaje de acest tip, des întâlnite în literatura ultimilor ani, comit, fie mari greșeli în perioada colectivizării (nici eroul din *Scara de incendiu**) nu este scutit de o asemenea vină, de unde și tardivele remușcări și obsesii concretizate în coșmarul cu femeia cheală — victimă a abuzurilor lui de odinioară — care-l privește prin fereastra luxosului său apartament într-o seară încărcată de obsedante amintiri, fie că sint, la rîndul lor, victime ale unor abuzuri astăzi incriminate și dezvăluite ca atare. Andrei Jinga, eroul lui Chiril Tricolici, va fi și el o astfel de victimă. Conflictul pe care-l are în anii dogmatismului cu prim secretarul județului de partid, ins carierist și neprincipial, se va solda în detrimentul eroului nostru: Andrei Jinga va fi exclus din partid fără să fie vinovat, i se va înscena un proces și va fi condamnat. După ani de detenție va fi însă reabilitat și repus în drepturi. Existența dramatică a lui Andrei Jinga poate alcătui, desigur, substanța unui roman deosebit de interesant. În ultima vreme însă prea multe cărți scrise la noi se ocupă de drame oarecum asemănătoare celei prin care trece eroul lui Chiril Tricolici, ca să nu apară — și de data asta observația nu-l privește numai pe autorul *Scării de incendiu* — riscul unei anumite monotonii tematice. Riscul ca tema respectivă să se deprecieze din pricina unei nedorite inflații, să se transforme într-un fel de rețetă, cu succes la public, ni se pare a fi evident și ar fi bine poate ca autorul cărții să mediteze la acest lucru atunci cînd va scrie volumul sau volumele care vor continua această primă carte. Epoca descrisă de autor este într-adevăr deosebit de pasionantă și cel puțin în aceeași măsură ne-ar interesa, de pildă, cum au traversat-o nu numai

*) Chiril Tricolici, *Scara de incendiu*, Editura Cartea Românească, 1982.

directorii unor fabrici și întreprinderi — din nou vrem să extindem observația și asupra altor cărți asemănătoare, — ci și muncitorii și măruntii salariați ai întreprinderilor și fabricilor în cauză! Nu cumva au avut și aceștia de suferit, n-au fost și ei supuși, la fel ca directorii lor, unor nemeritate abuzuri? De ce viața acestora apare atât de puțin sau aproape de fel în romanele scriitorilor noștri atunci cînd se ocupă de perioada respectivă?

Trecutul lui Andrei Jinga constituie materia din care se construiește cea de-a doua amplă secvență a cărții. Ni se oferă o foarte minuțioasă fișă biografică din care nu lipsește nici un detaliu, accentul punindu-se în primul rînd asupra evoluției politice a eroului. Modul în care un băiat de la țară, care cunoaște de mic copil sărăcia și mizeria, intrînd în mediul muncitoresc, se transformă într-un adevărat om politic, conștient de demeriturile și acțiunile sale — iată subiectul secvențelor de mijloc ale romanului. Tricolici e un scriitor versat, un profesionist al condeiului; indiscutabil, el știe cum se face un roman, știe cum să capteze interesul scriitorului pentru destinul eroului său. Totuși, autorul nu izbuteste să evite unele clișee tributare, acum, literaturii scrise la noi în deceniile anterioare. Situațiile prin care trece eroul seamănă cu cele pe care le-am mai întâlnit în multe, foarte multe cărți: scenele de la „Siguranță”, ajutorul dat unor tentative de evadare etc. Impresia de livresc, de deja știut nu poate fi ocolită!

Sînt câteva personaje secundare care-i reușesc de minune autorului, încît acesta ni se relevă ca un remarcabil observator al „omului de pe stradă”. Tricolici uită, în astfel de cazuri, că face literatură, oamenii sint văzuți în direct, fără grilele puse de tot felul de poncife împovărătoare. Să-l amintim doar pe zugravul Alcibiada Ionescu și să ne lăsăm curiozității de verva să ineputabilă! Un portret exact i se face și Elenei Rîmnicianu, vecina de apartament a lui Jinga, care visează să-și amenajeze în subsol un bar personal; cuprînsă de un adevărat delir al opulenței, îi propune eroului nostru cele mai fanteziste „recondiționări” ale imobilului în cauză. Dacă lumea aceasta, observată — repet — în direct, ar pătrunde cu o mai mare forță în romanul lui Chiril Tricolici, dacă scriitorul i-ar acorda o mai mare pondere, sintem convinși că scrisul său ar avea nu mai de puțin. Poate că acest lucru se va întimpla în volumul sau volumele așteptate de noi cu deosebit interes.

Sorin Titel

EMIL ZEGREANU sau poezia discreției

■ DIN lirica ardeleană, bogată precum o pepită auriferă, Emil Zegreanu a reținut pentru sine reflexul delicat al pietrei singuratic. Acum, cînd poetul împlinește frumoasa vîrstă de 70 ani, recolta lui de versuri îl exprimă solidar cu experiențele sale de medic și pictor de sentimente. „Sint frate bun cu tot ce mă-nconjoară / Melciilor le-ajut să-și poarte casa / Furnicilor le duc sacii la moară / Și-nvăț paianjenii să-și țese plasa”. (Sint frate cu tot ce mă-nconjoară).

Poate că prilejul este nimerit să reamintim ce cuprînd plachetele sale, patru la număr, apărute între anii 1965 și 1979. La debut, Tudor Argezi nota că stihii-torul și-a început arătura departe de vecini. Este la fel de adevărat că prin sensibilitate Zegreanu cultivă o traectorie ce devine într-un fel judecarea propriei existențe: „Eu sint o prelungire de pămînt / Desprins din el cu rădăcini cu tot / Și rădăcinile-am crezut că pot / Să-mi salte-n pași nestăvilii avînt // O clipă-am stat năving să mă socot / M-am scuturat de ierburii să mă zvînt / Să mă ridic din mine-atîc cit sint / Biruite, a toate și a tot” (Eu sint o prelungire de pămînt).

Simplu spus, prin tot ce a publicat poetul se recomandă drept un bucolic de substrat stenic, trădînd puțin din frămîntarea lăuntrică, din discreție și, desigur, dintr-un fel de orgoliu al umilității. Un sonet, *Acum cînd știu ce-i visul și știu ce poate face*, lămurește intenția afectuosă confesivă: „Nu-s adumbrît de neguri pe care le dezleg / A fost de-ajuns scînteia din taină s-o aleg // În vâluri de lumină tot ce in beznă zace / Și-n magica-î oglindă, oglindă să culeg”.

L-am cunoscut cîndva pe scriitorul astăzi septuagenar... Stătea la biroul său în halat alb, primînd bolnavii veniți la consultație. Cînd am intrat, după un schimb de vorbe, mi-a citit cîteva poeme. Mă întreb și acum dacă Emil Zegreanu n-a inițiat un nou tratament. La despărțire mă simțeam mai bine. Simplitatea textului, cu o vrajă ce vine mai degrabă din bucuria comunicării decît din rafinament verbal, ne-a apropiat și mai mult. „La mulți ani”, Emil Zegreanu.

H. Zolis

Aurel Mihale:

„Alertă în munți”

(Editura Militară)

■ NOUA carte a lui Aurel Mihale descinde oarecum din cele inspirate de evenimentele ultimului război (la care a și participat), ale insurecției și luptei pentru preluarea, extinderea și consolidarea puterii populare, de tipul *Cronicăi însingurate* (trei volume), al *Somnului de veghe*, *Pămîntului însingurat*, al *Noapților de veghe* și al *Fugii*. Sigur, tematica e alta, epoca diferă (sintem prin anii '60, în urmărirea unei acțiuni de spionaj militar ce amenință să ia proporții), dar fatura e destul de asemănătoare, ates-tînd însă o limpede maturizare, o siguranță în manevrarea situațiilor și evenimentelor, o experiență remarcabilă în domeniul scrisului. De altfel, el este unul dintre cei mai abundenți scriitori contemporani, ba, dacă n-am ști că unele cărți sint reluări ale altora mai vechi, am putea zice chiar prolifici. Numărul titlurilor sale de volume a crescut substanțial și prin aceea că, începînd de prin 1959 (cînd avea deja vreo 10 cărți publicate, între care, pe cit de uitatele acum, pe atît de răspîndite atunci, *Ogoare noi*, 1952, și *Floarea vieții*, 1954), el a trecut, paralel cu scrierea de noi cărți, la recondiționarea masivă, uneori pînă la restructurare, a unora dintre cele anterioare. Astfel, povestirile din *Noapți înfrîngurate*, din 1957, au fost revăzute și completate în 1959, romanul *Floarea vieții*, din 1954, a ajuns *Destin* în 1960 și a fost revăzută în 1975 (accentul căzînd mereu pe etic și mai puțin pe estetic), iar pentru a mai da un exemplu, *Fuga*, din 1963, reeditată, cu revederi, în 1968, devine în 1977 *Focul negru*, prim volum al trilogiei românești *Focurile*, compusă din cel negru, din *Focul alb*, apărut tot în 1977, și din *Focul roșu*, din 1978 (în fond, reluare sub alt titlu a romanului *Primăvara timpurie*, 1969). Toate aceste prefaceri fac din Aurel Mihale un caz relativ tipic de scriitor în continuă adaptare la noile momente literare.

Din complicațiile instructive ale unui asemenea laborator s-a ivit de curînd *Alertă în munți*, tip de roman de spionaj ce se parcurge în cea mai mare parte agreabil, autorul știînd să dezvăluie din mecanica lucrurilor mereu atît cit să nu îndepărteze atenția cititorului de pagina propusă. Personajele, în alb-negru, cum se întîmplă mereu în astfel de cazuri, unele numai în alb și, în fond, inutile, se relevă mai ales în timpul acțiunii, trecutul, mediul lor social și formativ fiind cu totul neglijate, ca și gîndirea neprofesională a acestora. Rezultă niște aparente mecanisme, trecute suplu în chip de om, ale căror acte nu ne pot lăsa însă indiferenți. Confruntarea dintre forțe adverse, cele negre de-a dreptul dușmănoase și criminale, șahul lor reciproc, avansul pe care îl ia colectivul de ofițeri români în lupta cu spionii străini, dibăcia cu care sint aduși cei din urmă să cadă în cursă (clasicul happy-end fiind bine manevrat) au un indiscutabil caracter educativ și poate chiar mobilizator în anume sfere de cititori, ca și scrierile pe teme asemănătoare de Nicolae Țăntu, Dragoș Vicol, I. Mocanu, H. Zinică, Ion și Florian Grecea, Stelian Sirbu și mulți alții. Căci există o literatură destul de amplă pe motive apropiate, căreia un plus de atenție din partea criticilor nu i-ar fi de prisos. Mai ales în direcția îndrumării ei către orizonturi estetice ceva mai convingătoare.

Realitatea unor certe izbînzii implică o asemenea abordare. Între ele, *Alertă în munți* de Aurel Mihale constituie, pe lîngă surpriza pe care ne-o face autorul, orientîndu-se către astfel de teme, o izbîndă ce merită a fi subliniată, iar scriitorul îndemnat a persevera. Serisul fluent, relativ curățat de poncife, cu șabloane bine adaptate subiectului tratat, priceperea în a aduce în scenă oameni și evenimente oportune pentru susținerea acțiunii și a tensiunii necesare (uneori cam picați din cer, cum e obișnuința pe un astfel de teren), dinamismul supra-vegheat, știința amănunțelor semnificative și a tinerii în mină a firelor în desfășurare etc. sint semne că Aurel Mihale a ajuns la o experiență ce-i înlesnește abordarea cu succes egal a oricărei teme și problematici.

George Muntean

N. Rădulescu - Lemnaru:

„Burebista”

(Editura Eminescu)

■ ÎN cele 335 de pagini ale romanului, N. Rădulescu-Lemnaru încearcă să prezinte, prin cîteva secvențe, legendara figură a lui Burebista. Spunem secvențe, deoarece autorul a ales doar anumite etape din viața și împlinirile populare-lui rege al Daciei. Aceste etape au fost selectate în așa fel încît să-i întregescă portretul. În primul rînd este pusă în lumină strădania lui Burebista de a se instrui (învățase la Dionysopolis cu dascălul Hipolit Pargos — latina, elina, celtica, se inițiasse în datele de pînă atunci ale matematicii, filosofiei, astronomiei, arhitecturii, artei militare etc., după modelul roman). În al doilea rînd, romanul își propune să evidențieze modul cum marele rege a știut să-i atragă pe tarabostesii (Druniu, Calpa și alții) ori pe conducătorii unor așezări cum erau Coson, Laornis, Gabel, Thiamarcos, Gordiu, Druniu, Gliniu etc. Cartea insistă asupra eforturilor lui Burebista și sfetnicilor săi în frunte cu Deceneu, de a organiza armata, a unifica moneda în ținuturile care acceptaseră conducerea regelui. În sfîrșit, cititorului i se înfățișează eforturile depuse pentru a se construi o nouă capitală a țării, noua cetate Sarmizegetusa.

Trebuie observat însă că dacă unele figuri de regi și sfetnici sint conturate cu pastă suficientă, siluetele reginei Bendis și fiicei lui Burebista, Andrada, apar abia schițate.

N. Rădulescu-Lemnaru, poet și prozator care a desfășurat și desfășoară o fructuoasă activitate culturală în numeroase cluburi, școli și cenacluri literare

din județul Prahova, dă, prin romanul *Burebista*, cea mai notabilă realizare literară a sa de pînă acum, îndeosebi țînd seama de migăloasa documentare pe care a trebuit s-o întreprindă pentru a reconstitui „harta” și personajele vremii respective. Dealtfel, într-un indice de la sfîrșitul cărții sint redat vechile denumiri ale Mangaliei (Callatis), Balcului (Dionysopolis), Gioagiului (Germisara), munților Balcani (Haemus), Alba Iuliei (Apulum), Prutului (Pyretus), Jiului (Rabon), Comunei Pecica (Ziridava), etc. Cartea (autorul a mai semnat romanele *Primăvară țirzie* în 1968, *Flica lui Zoltes* în 1975 și *Zăpezile* în 1978) se încheie cuuciderea lui Cezar la Roma și tentativa de asasinat a lui Burebista, la o vinătoare, de către Ereptus. Din punctul de vedere al construcției, al științei organizării romanului (ne așteptam la o oarecare vibrație poetică, întrucît Lemnaru nu este străin de un vechi filon al versului clasic) — lucrarea se situează în cadrul cerințelor unde primează acțiunile izolate în dauna vreunei intrigi gradate și anumitor analize psihologice necesare.

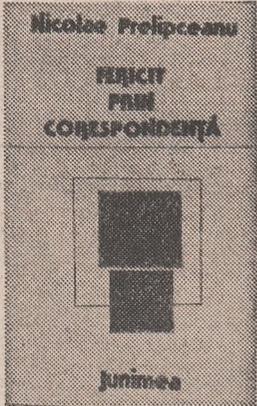
Totuși, meritul cărții constă în evocarea — în primul rînd pentru tinerele generații — a frământărilor unora dintre iluștrii noștri strămoși de a păstra nealterată ființa neamului, pe aceste pămînturi.

Al. Raicu

PRECIZARE:

● Precizăm că autorul selecției și traducerii în engleză a poemelor din volumul *100 de ani de poezie românească* (Editura Junimea, 1982) este prof. Stavros Deligiorgis (S.U.A.) și nu Ioanna Deligiorgis cum a apărut din eroare pe coperta interioară.

Bicicleta fanteziei

SUFLET, pană, spumă, ceață, fum, spirite clare și alte elemente, entități și realități la fel de ușoare indică ponderea universului poetic imaginat de Nicolae Prelipceanu. *) În care se aude „cum se strigă copiii / necunoscuți ai unui oraș din văzduh (s.n.)“, în care se merge pe străzile unui fantastic oraș silențios, „printre biciclete și suflete“ (mijloc de transport neverosimil, de vis, de irealitate, vehicul ideal, perfect adaptat specificului unei localități populate, ca să spunem așa, direct cu suflete) și în care mersul lasă „tot felul de urme ușoare“: „Mergeam pe străzi și rămâneam după mine / tot felul de urme ușoare / ca și cum aș fi zburat pe deasupra trotuarului / impresionând vag această placă fotografică“, în care își face apariția... „suprasufletul“. Nu că lumea „de jos“ ar fi ignorată. Dimpotrivă, „ingropat în lume până la gît“, poetul evocă, în imagini puternice, „flancurile (am spune herculeene ale) realității“: „însă realitatea se termină brusc“ în lirica lui Nicolae Prelipceanu care își continuă nepăsător-triumfător călătoria cu „bicicleta secretă“ a fanteziei: „Din ciclul obiectelor neobișnuite / nu trebuie să lipsească bicicleta secretă / cu care se poate călători la fel de bine în văzduh pe deasupra mării / și iarna la Varna / bicicleta secretă e sora avionului de sticlă / o mică tor-

*) Nicolae Prelipceanu, *Feriță prin corespondență*, Ed. Junimea, 1982.

tură a umanității / spițele ei nu se văd / roțile ei nu se văd / ghidonul ei ghidoanele ei nu se văd / ea se ghidonează după adevăruri eterne / ea zboară pe sus cum spuneam prin văzduh / ce mai / bicicleta secretă nu e decât o variantă / nouă / a avionului de sticlă / tot pedalind pe-pedalele ei invizibile / rămii cu-acest tic(-tac) / și toamna cînd doamna / încăleacă bicicleta secretă / o ce spectacol / o ce miracol / ce lume / ce fum e“.

Înzestrat cu această calitate a fanteziei de cele mai multe ori inspirate ce conferă poeziei sale o prospețime de „măr curat“ („După masă cu un cuțit muzical / îmi curăț sufletul de coajă / rămîne un măr curat...“), Nicolae Prelipceanu practică jocul de cuvinte (uneri gratuit, facil), inventă, cu o admirabilă ironie amară, fericirea prin corespondență, ne dezvăluie „Originea secretă a ceții“ (produsă sau intensificată prin dinamitarea spiritelor clare răstăcînd în noapte și pe care „le auzi cum se ciocnesc de geamuri / și cu un sunet de sticlă spartă le auzi / cum se ciocnesc între ele“), ne invită „La ora șase și cinci într-o vară din antichitate“, surprinde — într-una din poeziile memorabile ale volumului — „Metamorfozele“ condamnaților din bolgii, transformați pe spirala dialecticii victimă / călău în chiar bolgiile lor de tortură, pregătite astfel să primească la nesfârșit noi și noi locuitori. Un Ariel sportiv, un biciclist al fanteziei, Nicolae Prelipceanu rulează de unul singur într-o frumoasă cursă solitară pe șoselele principalelor teme (sentimente, motive) ale poeziei.

O bucată (intitulată *Insula*) exprimă — superb — simțămîntul unei însingurări căreia i se face (lanț de senine dezolări!) și surpriza precarității, a fragilității ultimului refugiu: „Locuim o insulă albă / pe un ocean nesfârșit // priveam în jur // insula nu era decât / spuma trecătoare / a valurilor veșnice“ Graba, viteza de fulger a extincției („mergi pe străzi și nu ai timp să vezi / linia cărnii tale în cadere / mergi pe străzi ploaia trece prin tine / și linia cărnii tale / reintră în pămînt / ca o stranie electricitate“) și rapiditatea, facilitatea procesului descompunerii („carnea se desface ușor de pe oase / pielea ca o peliculă de celofan“), vul-

nerabilitatea înspăimîntătoare a ființei („Mergi pe străzi și nu ai timp să observi / găurile negre pe care le face ploaia / în pielea ta“) și împletirea acestei vulnerabilități cu o rezistență „de fier“ sint evocate în poezii ca *Un om, Imagini la Zagreb, Cicatrizarea celor paisprezece răni ale mele*. Ultima este istoria victorioaselor cicatrizări a 13 (din 14) răni ale poetului, căruia îi rămîne nevindecată doar „a treisprezecea rană“, e drept „cea mai mare“.

Alte poezii vorbesc despre izolarea, compartimentarea existențelor noastre (*Un alt om*), despre drama incomunicării prin comunicare, datorată acelor „pereteți de vorbe“ ce „ne despart pentru totdeauna“ (*Piticii îndrăgostiți*), despre primejdiile pîndind ca din nimic („ochiul secret al materiei / care se uită la mine“), oferă imaginii apocaliptice („păsări mari au început să înghită avioane“) sau de coșmar, uneori forțat („noaptea visez că înghit un șoarece mort / care învie pe traseul meu complicat“ etc.), propun o frumoasă, eroică resemnare: „Nemulțumit de mine însumi în primul rînd / și de celălalte abia în al doilea rînd / suflete nu te lăsa / cerul oricum va avea grijă de tine // faci oprește-te destul te-al opus / trebuie să fii de acord cu tot ceea ce / și se va întimpla // oprește-te închide ochii / multumește-te numai cu nemulțumirea / față de tine însuși / de ființa ta“.

Temele dominante sînt însă în acest volum trecerea timpului („e o vară rece și tineretea mea a plecat“), moartea: „Moartea și-a făcut cuibul în mine / puii ei (ideile despre moarte probabil, n.n.) învață să zboare / în creierul meu“. Fiecare își are propria lui moarte, „cu ochi verzi“ sau „cu ochi negri“: „Te rog domnule poet vino mai aproape / și spune-mi ce simți / cum îți se face părul măciucă și cum / și se face pielea gîinii / cînd mă vezi / spuse moartea cu ochi verzi / în timp ce moartea cu ochi negri / privea curioasă ca orice femeie / scena“. O pasăre prăbușită într-un rîu de munte care înainte de a trage peste ea „o lespede clară și zbuciumată“ — „poartă mai departe / atîtea ore cît ar fi avut de trăit / și o schimbă și o îmbătrînește“: „viața ei își vine să spuie a fost în fond trăită /

riul e un șuvoi de singe transparent / drumul lui ca drumul zilelor și al nopților / pasărea se face tot mai greu purtată de ape“ formează obiectul unui *Destin* excepțional. Un fel de antrenament pregătitor în vederea morții este *Coborire după coborire*: „Oameni vechi mă iau în brațe / și se scufundă cu mine / acolo la ei în lumea lor nouă / de unde îmi e din ce în ce mai greu / să mă întorc“, în vreme ce piesa *În tinerețe* ne servește un fel de băutură a îmbătrînirii. Natura ne absoarbe, se hrănește cu noi, rupîndu-ne, smulgînd bucăți, „părți mari“ din trupul poetului: „Părți mari ale trupului meu / rămîn lipite de arbori pe frunze / trebuie să mă completez în gînd / ca șopirlele // cînd mă întorc / nu le mai recunosc / pădurea schimbă totul / cu de la sine putere // sînt o hrană a ei dintre cele regale / sau poate numai o piine neagră / din care rupi cu zgircenie / ca să-ți ajungă toată viața“. Îmbătrînirea și stingerea sentimentelor erotice de odinioară au loc în timp ce „lingă orizont“ pasărea Phoenix continuă în eternitate exercițiul arderii și renașterii sale. Fundalul de flăcări al mitului scoate dureros în evidență legea prozaică a uitării omenescii, tristețea și cenușii vieții: „Tubita din tinerețe n-a murit încă / nici eu n-am murit încă / ne mai vedem ca din întîmplare / o dată la douăzeci de ani // nu mai știe numele meu / nici mîna mea nu o mai cunoaște / ne oprim față în față / și am impresia că ea mă naște // nu ne mai ascultăm nu ne mai vedem / ochii ni se închid urechile se resorb / simțurile descresc iar gîndul / ca și destul e orb // mergem mai departe / și am impresia că mă strigă / mă întorc să aud și să văd / nu e nimeni doar pasărea Phoenix / arde mocnit lingă orizont“. Poezia se numește *Două ființe*.

Valeriu Cristea

Calendar

- 3.III.1925 — s-a născut **Florian Potra**
- 9.III.1906 — s-a născut **Radu Boureanu**
- 9.III.1907 — s-a născut **Mircea Eliade**
- 9.III.1913 — s-a născut **Bözödi György**
- 9.III.1925 — s-a născut **Dumitru Păcurariu**
- 9.III.1961 — a murit **Cezar Petrescu** (n. 1892)
- 10.III.1879 — s-a născut **D. Caracostea** (m. 1964)
- 10.III.1936 — a murit **G. Ibrăileanu** (n. 1871)
- 11.III.1891 — s-a născut **Ion Pillat** (m. 1945)
- 11.III.1907 — s-a născut **George Potra**
- 11.III.1919 — s-a născut **Petre Bucșa**
- 11.III.1923 — s-a născut **Gri-gore Tănăsescu**
- 11.III. 1929 — s-a născut **N. Tertulian**
- 11.III.1932 — s-a născut **Iosif Naghiu**
- 12/25.III.1885 — s-a născut **Mateiu Caragiale** (m. 1936)
- 12.III.1925 — s-a născut **Constantin Chiriță**
- 12.III.1965 — a murit **G. Călinescu** (n. 1899)
- 13.III.1900 — s-a născut **Gri-gore Popiți** (m. 1980)
- 13.III.1928 — s-a născut **Mihai Murgu**
- 13.III.1935 — s-a născut **Romulus Rusan**
- 13.III.1936 — s-a născut **Alexandra Indrieș**
- 14.III.1854 — s-a născut **Al. Macedonski** (m. 1920)
- 14.III.1911 — s-a născut **George Drumur**
- 14.III.1912 — s-a născut **Tudor Ștefănescu**
- 14.III.1919 — s-a născut **Alexandru Paleologu**
- 14.III.1920 — s-a născut **Pavel Bellu**
- 14.III.1921 — s-a născut **Alex. Struțeanu**
- 14.III.1937 — s-a născut **Széphréti Lilla**
- 15.III.1929 — s-a născut **Neboișa Popovici**
- 15.III.1949 — a murit **Gh. Brăescu** (n. 1871)
- 15.III.1977 — a murit **Tudor Măinescu** (n. 1892)

Rubrică redactată de GH. CATANĂ

Prima verba

Omul disponibil

■ O ACUTĂ stare de perplexitate existențială se exprimă în poeziile lui ION ZUBAȘCU din *Gesturi și personaje* (Ed. Albatros): cu întrebări, nedumeriri, îndoieli, aventuri, istoviri, ce cresc una din alta și una lingă alta într-un discurs acumulativ; autodilatată la proporții de poem epico-liric după modelul bulgăreului de zăpadă care, rostogolindu-se și încercîndu-se de sine însuși devine un veritabil obstacol sferic în ciuda materiei friabile dinlăuntru. Poetul, precum majoritatea poezilor tineri de azi, e interesat mai mult de realitatea imediată, de „proza vieții“, decât de tradiționalele ficțiuni lirice, dar atitudinea și mijloacele apropierei cotidianului sînt la el diferite de ale congenerilor. Ion Zubașcu nu are apetit ironic, nu polemizează subiacent cu modurile „vechi“ ale poeziei ci, păstrîndu-și candoarea, caută acel sens al lucrurilor care să-i justifice, afectiv și intelectual, propria existență; prămintat de contrariul, el ia totul în serios, ca pe o problemă personală; o structură dramatic-

lirică, așa cum poezia populară ne spune că ar fi maramureșanul, se „citește“ în textele lui și, dincolo de aspectul uneori jurnalistic al poemelor, este în ele un sunet tulburător, cînd geamăt cînd horă, cînd strigat cînd șoaptă, cînd toate la un loc, sunet care înmădă de lirism o materie concret prozaică și dă sens poetic discursului; elocvent pentru felul de a fi al poetului este poemul *Omul de la recepție*: „cine să mai producă pe un pămînt specializat în recepții! / aici nimeni, nimic. «binc-ați venit!». televizorul merge în gol. sau în hol. fug imaginile încălecindu-se ca o serie de viteze / tot mai puțin perceptibile. «cu-cu» — face moartea din dosul vitezelor. / cu-cu! și numai ea e vizibilă peste tot și concretă, vagi amintiri, / ale unor memorii sleite. imagini țevă dereglate. șcinte. / împrósate în via de polizorul meșterului sisif. rudimentar mod / de a subția virful unei iluzii. tot mai mici se fac munții și tot / mai înalte mitologiile. și nisipul de pe alea diodei a fost / cîndva munte. nu

se mai înțelege nimic. s-au săturat și imaginile / să dubleze realul recepția. dar nu-i nimeni pe-aici? cameramanul / a înghițit toate chelle. a fost ultimul spectator al dezastrului. / secretarii de stat au blocat frontierele. au tras cortinele / pe vitrine. și recepționerii sosiți la congresul ce nu se mai / termină de o mie de ani. / dar azi e închis. recepționăm marfă de la casa de naștere. / încercați la complexul turistic saturn. sau pe marte. ocupați loc. / «nu fumati». fotoliile au decupat ultimii oameni și i-au pus în / albume. toate canalele sînt ocupate. canalele. e tirziu. e devreme. / prea devreme să fie tirziu. prea tirziu să nu fie devreme. dar sînt / și eu recepționez. tovule. ca matala. expert în materie. așteptăm să / ne sune dispeceratul. ei țin evidența multimilor. și străinii. / zi și noapte sîntem pe recepție. așteptăm. ne înmulțim între timp. / între noi. tot hotelul e plin de fii, verisori și nepoate. grea muncă / exorbitantele recepționere adorm istovite pe fețele tuturor. / sforăie congresmenii. somptuoase recepții în subteranele ambasadelor. / grea muncă. somnul imaginației zămisleste neantul. culcați-vă monștri / și treziți-vă oameni. ireversibil ca și cum ați muri. tot va trebui / să o faceți odată. hai. treziți-vă.“

Dar măsura întregă a talentului său poetic Ion Zubașcu o dă în cele douăsprezece pagini (de fapt un fragment) ale poemului dramatic *Omul disponibil*, biografie lirică și, totodată, meditație poetică despre posibilitățile cuvîntului de a semnifica existența dar și despre funcția determinantă a existenței asupra devenirii cuvîntului, despre „pretul“ revelării prin cuvînt („Dar rezistă mai mult în lumina cuvîntului / cine plătește mai mult“) și despre puterea creației; discursul poetic e aici pe cît de calm la suprafață pe atîta de nervos în adînc, patetismul fiind în primul rînd al relației dintre lumea abstractă a reflecției și împrejurările concrete care antrenează, mai bine zis angajează sensibilitatea: viața e nu numai sursa poeziei, ci și prilejul anulării ei, pare să soună poetul, și nu fără dreptate. Textele din primul ciclu (*Poeme omni-vore*) au vehemența și uneori sarcasmul observației ca în „viciile lumii moderne“ ale lui Parra, un radicalism păunescian într-o formă epicizată și sint discursive, păcătînd nu o dată prin excese de prozaim.

Laurențiu Ulici

Dumitru D. Panaitescu

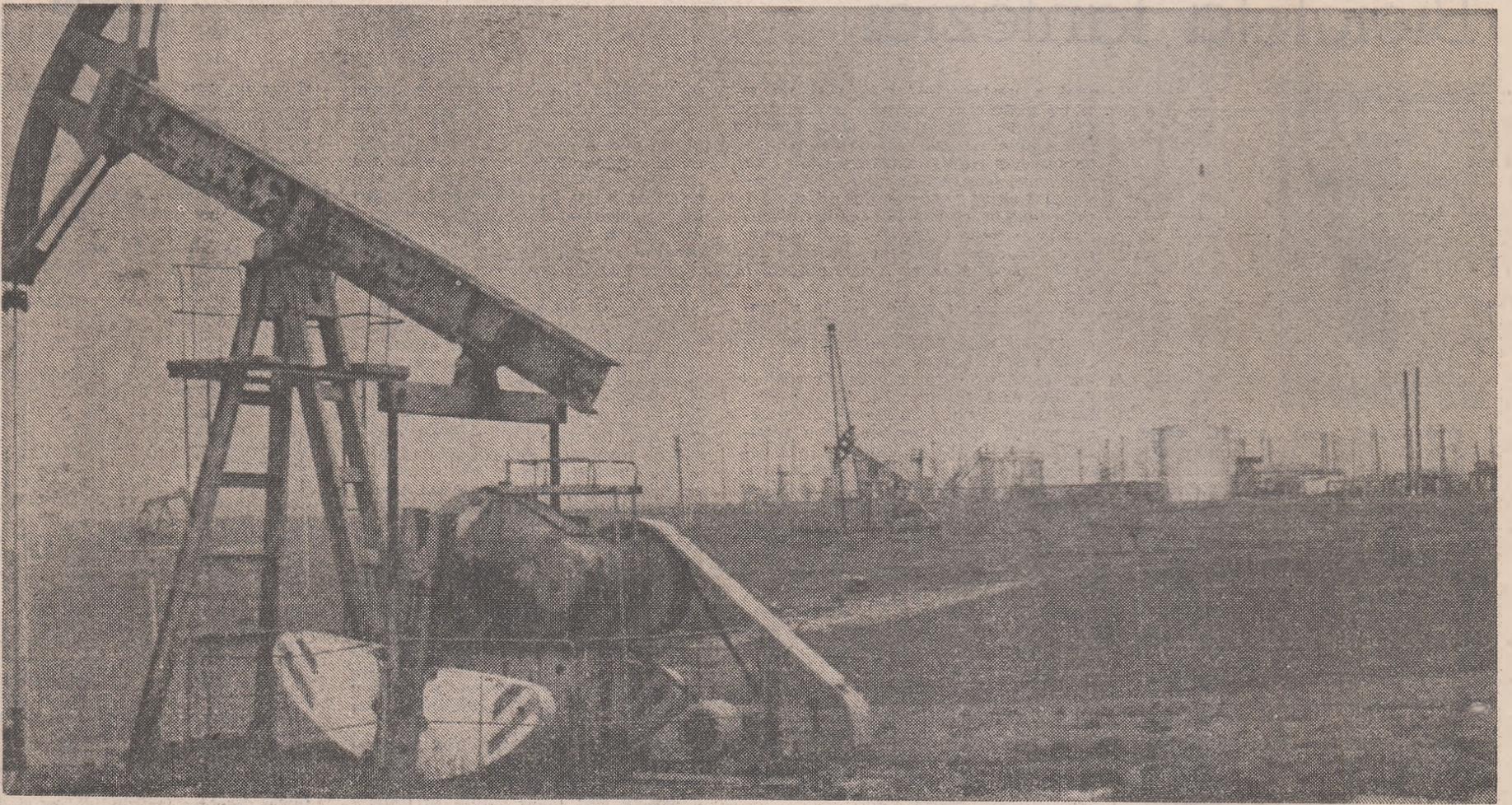
■ Ne-a părăsit pentru totdeauna Dumitru D. Panaitescu, fiul lui Perpessicius. Crescut în cultul patern al valorilor, cu o modestie inactuală, D. D. Panaitescu s-a afirmat ca istoric literar și editor de texte, ca eseist. S-a născut la 22 iunie 1915 în București. a urmat cursurile Facultății de Litere și Filosofie, funcționînd în ultimii ani ca lector în cadrul Institutului pedagogic și al Facultății de limbi române. În 1970 a tipărit volumul de studii și eseuri *Carnet inactual*.

Principala sa realizare rămîne devoțiunea cu care s-a ocupat de editarea operei lui Perpessicius, începînd cu seria inaugurată în 1966, încă în timpul vieții autorului, ajunsă acum la tomul al XI-lea. Pe masa de lucru i-a rămas un volum din *Correspondența* lui Perpessicius, volum pregătît pen-

tru Editura Minerva; am aflat, dintr-o discuție avută. nu mai departe de acum trei săptămîni, că făcuse corecturile la o culegere de studii eminesciene, poate opera cea mai originală a părintelui său, sub tipar la Editura Junimea.

Ne întrebăm cine va continua editarea studiilor, eseurilor, articolelor celui mai valoros omînescolog român? Dumitru D. Panaitescu a fost editorul cel mai fidel al unei opere încă risipită în periodice și în culegeri de mic tiraj. Sîntem tentați să trecem ușor peste munca îngrijirilor de texte literare, dar activitatea editorului dispărut ne-a demonstrat elocvent că într-o cultură publicarea textelor nu e deloc o realitate periferică.

Emil Manu

Petroliştii de cîmpie

CÎMPIA Burnasului nu este un teritoriu pe care doar să-l fi privit din goana trenului sau maşinii, pe care să-l fi admirat numai în câteva rinduri risipite prin cite un ziar sau pe care să-l fi aflat din scriesele altora ori din ilustrate color. Este mult mai mult decît toate acestea la un loc, este chiar zona pe unde ne-am purtat paşii copilăriei, deprinzînd mersul prin mirişti sau pe potecile bulgăroase ce traversau cîmpul. Zonă de suflet, înainte de orice. Spaţiul în care am prins a gândi şi înţelege lumea — văzînd-o ca pe o întindere fără talazuri, sub un cer neclintit, depărtat.

Mai tîrziu am scris despre petrolişti acestei cîmpii, deşi la vremea copilăriei recitam — ca toţi cei de vîrstă noastră — „pădurile din Prahova de sonde...”. Am scris fără mirare, pentru că anii trăiţi de atunci ne-au învăţat că uimirea în faţa marilor transformări de azi nu pot fi decît circumstanţiale, cu vagi efecte de emoţionare a vîrnului cititor mult prea naiv. Nu ne-am mirat, aşadar, atunci cînd am aflat alături de ştiuţii plugari şi căruţaşi şi zidari ai cîmpiei un alt fel de muncitori — mult mai disciplinată şi mai nepăsătoare la capriciile vremii decît erau lucrătorii cîmpului de acum două decenii. Tot aşa cum nu ne-a supărat ochii nici întinderea de uriaşe schelete metalice brăzînd cîmpul, făcîndu-şi loc prin lanurile de porumb sau pe vreo îndepărtată colină. Nu le-am considerat nici o clipă ca întinţoare ale peisajului, ci ca pe nişte întregitoare ale sale. Aşa cum ne-am entuziasmat atunci cînd am fost martorii ridicării unui stîlp de înaltă tensiune pe o margine de stîncă greu de escaladat chiar şi numai cu un rucsac în spate, la fel ne-am bucurat atunci cînd n-am mai putut ţine socoteala sondelor înălţate ca din pămînt. În secret, avem chiar o convingere: aceea că sondele acestea nu sînt, de fapt, decît nişte copaci mai aparte, care şi-au găsit locul pe un anume pămînt, şi nu se pot dezlipi de el. Mai deunăzi, un reporter se arăta de-a dreptul îngrozit de schimbările produse într-un oraşel de pe marginea Dunării şi părea profund nemulţumit de faptul că nu-şi mai poate regăsi locurile de joacă din trecut. Am zîmbit şi ne-am întors gîndul la sondele din preaştiutul nostru peisaj, alăturînd acestei imagini şi pe cea a vechii comune Videle, cu praful străzilor atîcînd manşeta pantalonului şi cu date fixe pentru tirgurile la care se făcea schimb de produse agricole. Oraşul de azi — iscat în mijlocul sondelor — îşi datorează înălţarea, lucru bineştiut nu numai de cei ai locului, tocmai acestor sonde, tocmai acestei aspre şi necesare munci de extragere a petrolului. Şi nu doar Videle sînt în această situaţie. La Moreni, la Moineşti, în Moldova, sau în Covasna, sondele au adus alături de ele oamenii care să le ştie rostul şi au conferit, astfel, oamenilor acestora un rost,

şi nu unul de rînd, ci însuşi rostul care să dea măsura dragostei lor pentru ţară. Revenind pentru citeva clipe la amintirile primilor ani de şcoală, la vremea cînd privind stema ţării silabiseam în abecedar „brazii, schela de ţitei / Munţii-nalţi...”, am avut întotdeauna sentimentul că tot ceea ce s-a clădit în ţară — înaintea noastră sau sub chiar ochii noştri — a devenit, din primul moment de existenţă, o parte a ţării, a reliefului ei, am putea spune. Nu mai putem concepe dealuri fără sonde, aşa cum n-am putea înţelege un cîmp fără lanuri, o păşune fără iarbă sau o pădure fără frunzişul foşnitor care amplifică sunetul, altfel stîns, al pasului. Iar atunci cînd, înţelegînd toate acestea şi meditănd astfel la ele, ne-am aflat în mijlocul celor care dau viaţă sondelor, aducînd la suprafaţă preţiosul petrol, am înţeles o dată mai mult că oamenii acestia — **oamenii ţiteiului** — nu alcătuiesc o categorie anume, nu sînt mai altfel decît un lucrător de uzină sau de şantier, aşa cum nici sondele în preajma cărora trăiesc nu mai sînt altceva decît, pur şi simplu, peisaj românesc.

CA şi minerii, petrolişti au un fel de a fi care-i face să pară unora puţin cam taciturni. Nu se entuziasmează din nimic, înţeleg perfect răspunderea pe care o poartă pe umeri, sînt gata în permanenţă să lupte cu orice fel de intemperii, îşi sacrifică ore bune de odihnă pentru ca treaba să meargă aşa cum trebuie. De curînd, aflîndu-ne la Moreni, lingă o sondă unde poposise o echipă de intervenţie, l-am întrebat pe un sondeur — e petrol?; o să mai meargă sonda? Răspunsul lui, care am crezut la început că este în doi peri, sancţionîndu-ne necunoaşterea temeinică a domeniului, a sunat astfel: „e petrol, dar are pămînt pe el!” Mai tîrziu, amîntîndu-ne răspunsul, el ne-a surprins prin simplitate. Da, aşa era — petrolul se află sub pămînt şi, pentru a ajunge la el, trebuie să forezi. Aşa este, în fond, munca sondeurului de foraj. În cuvinte, totul pare aşa de limpede şi aşa de lesne de împlinit, încît te-ai putea mira auzînd că se spune despre munca sondeurilor ca despre o muncă grea. E drept, au fost şi unii care s-au speriat la început de ea. Un absolvent de liceu a cerut — la numai trei zile de la numirea sa într-o echipă de intervenţie — să i se dea transferul. Motivul? „E greu. Trebuie să alergi zi şi noapte, fără să ţii cont de ploaie sau de viscol. Vreau să merg în altă parte, să mă recalific, să fac ceva mai pe măsura puterilor mele!” Maistrul care se afla în preajma ţinării atunci cînd acesta dădea explicaţiile de mai sus, în biroul serviciului personal, l-a luat de după umeri şi l-a întrebat aşa, ca un

frate mai vîrstnic: „Şi acolo unde vrei să mergi, crezi că n-o să fie de lucru? Ai cumva impresia că altă meserie n-o să-ţi ceară eforturi?” După asta, însă, i-a spus şi un lucru care ne-a făcut să ne gîndim la faptul că în şcoli ar trebui, poate, să se pună mai mult accent pe elanurile vîrstei, care să fie — potrivit unui termen tehnic intrat deja în uzul curent — superior valorificate. I-a spus meşterul: „Măi băiete, da' tu n-ai citit cărţi de aventuri? Tu nu ţi-ai dorit să faci vreo faptă grozavă, care să-ţi ceară curaj, care să te pună, la un moment dat, în situaţii mai dificile, din care numai cu dibăcie şi trudă poţi scăpa? Aşa-i că ai citit? Păi de ce să nu trăieşti asta, băiete?” Tînărul — scena a fost privită de noi, în urmă cu o jumătate de an, în clădirea sediului din Bolintin Vale — şi-a lăsat privirea în jos şi a spus că nu mai vrea să plece nicăieri. Nu ştim cum au decurs lucrurile mai departe, nu putem afirma acum că acel băieţandru a devenit — între timp — unul dintre cei mai destoinici şi mai harnici petrolişti, povestea însă merită reţinută. Dar într-un chip anume. Fireşte profesia de petrolist nu e una a simplei aventuri, a faptelor de antologie a eroismului de ficcare moment; desigur — cu rol strict didactic — maistrul a mai şi exagerat puţin. Dar faptul că această profesie poate duce viaţa unui tînăr către o realizare care să-l entuziasmeze chiar pe cel care o practică nu este neadevărat.

Acum, am înţeles foarte bine cu toţii — în faţa petroliştilor (ca şi în faţa minerilor şi a lucrătorilor ogoarelor şi a siderurgiştilor...) stau obiective îndrăzneţe, obiective care au ca punct unic de incidenţă binele poporului, al tuturor celor ce muncesc la noi. Mai mult chiar, bătaia pentru obţinerea deplinei independenţe energetice a ţării cheamă în primă linie tocmai pe petrolişti (ca şi pe minerii, dealtfel, ca şi pe constructorii de hidrocentrale, ca şi pe cei care produc utilajele de care este nevoie în aceste ramuri de activitate). Problema cea mai importantă nu este dacă ei vor răspunde acestei chemări — pentru că este dincolo de orice dubiu că acest lucru nu poate fi pus nici un moment sub semnul întrebării — ci a modalităţilor pe care le vor afla pentru ca producţia de petrol extrasă să sporească necontenit. Primele măsuri au fost deja luate. Noua organizare a muncii petroliştilor — este cu mult mai mult, este altceva decît o simplă serie de măsuri administrative. Ea porneşte de la înţelegerea specificului muncii, de la necesitatea — resimţită practic de toţi cei ce lucrează la sonde — că fiecare formaţie de lucru să cuprindă toţi specialiştii de care este nevoie, aşa încît orice operaţie să poată fi executată cu maximum de rapiditate şi competenţă.

Există şi o altă latură a sporului de producţie, un alt izvor — mai bine spus — al acestui spor. E vorba de modul în care oamenii îşi privesc ei munca de pînă acum. Am greşi spunînd că petrolişti n-au depus eforturi considerabile, astfel încît explicaţia nu poate fi decît aceea a unei organizări perfectibile. Sînt convingeri rezultate din ceea ce am văzut şi am auzit în chiar aceste zile, aflîndu-ne chiar printre petrolişti din inima Cîmpiei Burnasului. În toate discuţiile pe care le-am purtat am avut posibilitatea să constatăm roadele dialogului pe care tovarăşul Nicolae Ceauşescu, secretarul general al partidului, îl poartă în permanenţă cu oamenii muncii din toate domeniile de activitate. Au devenit un adevărat program şi o elocventă dovadă a democraţiei muncitoreşti şi revoluţionare înfîlnirile pe care preşedintele ţării le poartă cu activul de partid, cu cadrele de conducere, cu muncitorii şi specialiştii din diferite ramuri de activitate.

Sondele înseamnă o încordată muncă a oamenilor. Şi chiar dacă acest adevăr este bine cunoscut, a-l relua şi a-i dedica rînduri de laudă nu va fi niciodată prea mult.

NUMAI cei care n-au avut posibilitatea sau curiozitatea de a trăi printre petrolişti nu vor înţelege la adevărata lor înălţime faptele acestor oameni care, cu toate că n-au stat la voroavă în ceasurile de program, cu toate că n-au avut linişte atunci cînd s-a ivit vreo defecţiune, sînt acum hotărîţi să dovedească faptul că puterile lor pot spori — ajutate de puterea înţelegerii şi a sufletului — şi că rezultatele viitoare vor confirma angajamentele lor, pe care nu le putem suspecta nici măcar o clipă de entuziasm facil. Au fost — ultimele zile — zile de adîncă meditaţie asupra rosturilor muncii. Zile de bilanţ şi de hotărîri viitoare.

Un inginer tînăr de la o schelă — să fi avut vreo doi ani mai mult decît noi — ne-a oprit, la un moment dat, văzîndu-ne rîvna cu care notam tot ceea ce puteam vedea, tot ceea ce auzeam. „Lăsaţi asta — ne-a zis —, faceţi ceva cu mult mai simplu şi mai convingător pentru dumneavoastră şi pentru cititori. Tineţi asta (şi ne-a întins un petec de hîrtie) şi veniţi peste o lună. Veţi vedea cum cifrele pe care vi le-am dat acum vor fi cu mult întrecute de cele pe care vi le voi da atunci. Asta dovedeşte munca noastră — ţiteiul extras!”

Înţelegînd eforturile de azi ale petroliştilor, înţelegem o stare de gînd şi de muncă a ţării întregi.

Constantin Stan
Dan Mucenic

DE „ZIUA FEMEII”

SĂRBĂTORILE anotimpului prim sint, totodată, fericite prilejuri de exprimare a unor profunde și delicate sentimente de afecțiune și respect. La fiecare început de primăvară omagiem femeia cu sentimentul că îndeplinim un gest de binemeritate recunoscut față de mamă, soră, soție, iubită. Femeia este, totodată, și tovarășă de muncă. Gîndul sau gestul delicat al femeii au fost și sint prezente în întreaga viață socială. „Ideea, ca și lupta și pînă-i, tot femeie” spune, în acest spirit, un tulburător vers arghezian.

Munca femeilor alături de bărbați în cele mai diverse activități economice și sociale creează noi simboluri. Celui al Anei lui Manole i s-a adăugat cel al femeii-tovarășă de muncă a bărbatului, care se opune adversității naturii și soartei nu sacrificîndu-și ființa și copilul, ci dăruindu-și cu aceeași generozitate energia, inteligența și timpul pentru a îndeplini, alături de bărbat, egală cu el, „zidirea”, pentru a pune pietrele de temelie ale destinului ei și al urmașilor ei.

REVOLUȚIA socialistă din România a determinat transformarea întregului mod de existență al oamenilor, așezînd libertatea și demnitatea umană pe un teren real, statornicînd cadrul unor concepții, convingeri și relații noi între oameni, între ei și societate. Egalitatea deplină a femeii apare ca un rezultat cumulativ, al dezvoltării premiselor obiective și, în același timp, ca un element dinamic de potențare a ritmului și profunzimii dezvoltării sociale ce materializează și contribuția considerabilă a aceluia ce reprezintă peste jumătate din populația țării.

Faptul că în Programul partidului se consacră un capitol aparte rolului femeii în societatea noastră constituie o dovadă a importanței ce se acordă contribuției femeii la întreaga activitate economică, politică și social-culturală a țării, la dezvoltarea multilaterală a societății. Statutul social-politic al femeii în țara noastră se regăsește însă, pe un plan mai larg, în totalitatea documentelor de stat, căci, atît sub raportul drumului parcurs, cît și sub cel al perspectivelor de viitor, munca și viața femeilor se află într-o indisolubilă interdependență cu ansamblul componentelor sistemului economic, social-politic, juridic și moral al societății românești contemporane.

Amploarea fără precedent pe care a cunoscut-o afirmarea multilaterală a femeilor, promovarea lor în importante funcții de conducere exprimă o politică consecventă, cea a Partidului Comunist Român, a secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Profunzimea preferențelor care au schimbat configurația social-economică și politică a țării au creat condiții egale de manifestare pe cele mai diverse planuri de participare activă la clădirea unei societăți mai drepte și mai bune. Vom consemna astfel că femeile reprezintă în prezent 44 la sută din totalul forței de muncă ocupată în economia națională. Întreprinderi, cooperative agricole de producție, instituții social-culturale, centrale industriale, ministere și instituții centrale sint conduse de femei, contribuția acestora afirmîndu-se tot mai pregnant în organele de conducere ale partidului și în guvern, în diplomație și justiție, în cultură și știință.

Înfăptuirile strălucite consacra realmente o nouă demnitate, o nouă dimensiune socială și umană a femeii române în peisajul țării, deoarece egalitatea și promovarea femeii fac parte dintr-un amplu proces istoric, dialectic, în plină desfășurare, cu mari termene de împlinire deplină — pași făcuți față de trecut însemnînd o adevărată revoluție. Vom releva îndeosebi, spre cunoștința generațiilor, mai tinere, că în trecut, în România burghezo-moșierească, femeile existau într-o completă inegalitate economică, politică, juridică; nu aveau dreptul de a alege, și de a fi alese; reprezentau doar 13% din totalul salariaților, iar durata zilei de muncă era de 10-14 ore; la muncă egală, nu primeau salariu egal cu bărbatul; în structura socială a femeilor, muncitoarele reprezentau numai 6%, iar intelectualele doar 2%; două treimi din analfabeți — din peste 3 milioane citi existau în 1944 — erau femei; nivelul general scăzut al asistenței sanitare reflecta inexistența unui sistem legislativ și social privind ocrotirea mamei și copilului.

Datorită acestor condiții grele de viață și de muncă, masele de femei s-au încadrat de la început în acțiunile desfășurate de Partidul Comunist, care încă de la constituirea sa, în 1921, a considerat emanciparea femeii ca parte integrantă a luptei împotriva exploatarei și

asupririi, pentru eliberarea socială și națională a poporului român.

Constituția din 1948, care consfințează o etapă nouă a revoluției din țara noastră, odată cu proclamarea Republicii, statua realizarea deplinei egalități a femeii cu bărbatul pe plan juridic, politic, în familie, dreptul la retribuție egală pentru muncă egală — revendicare istorică a mișcării muncitorești. Dar acesta a fost doar primul pas. Rezolvarea marilor probleme privind condiția femeii în societate a fost nemijlocit legată de înfăptuirea cu succes a noii orînduirii sociale. Femeile au participat activ la această măreață operă istorică de făurire a statului de democrație muncitorească revoluționară, aducîndu-și contribuția importantă la schimbarea structurală a societății, transformîndu-se ele însele în acest amplu proces unic în istoria României și care constituie, în același timp, o etapă de afirmare deplină a personalității femeii pe toate planurile.

Epoca deschisă de Congresul al IX-lea al Partidului, ce reprezintă anii unor remarcabile realizări în dezvoltarea multilaterală a țării, în progresul economiei, în înflorirea puternică a științei, învățămîntului și culturii, în grija deosebită pentru afirmarea personalității umane, se constituie într-o etapă calitativ superioară în procesul afirmării depline a femeii. În toată această perioadă s-a văzut preocuparea permanentă a Partidului Comunist Român, a tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, pentru participarea tot mai amplă a femeilor la întreaga viață economică, politică și social-economică a țării, în îmbinarea armonioasă a prezenței active în producție cu misiunea de mamă, soție și educatoare a tinerei generații. Epoca istorică pe care o parcurgem evidențiază în mod pregnant exemplul vieții și activității tovarășei academician doctor inginer Elena Ceaușescu, militant de seamă al partidului și al statului, personalitate de frunte a științei românești și mondiale, intruchipare a virtuților strămoșești ale femeii române.

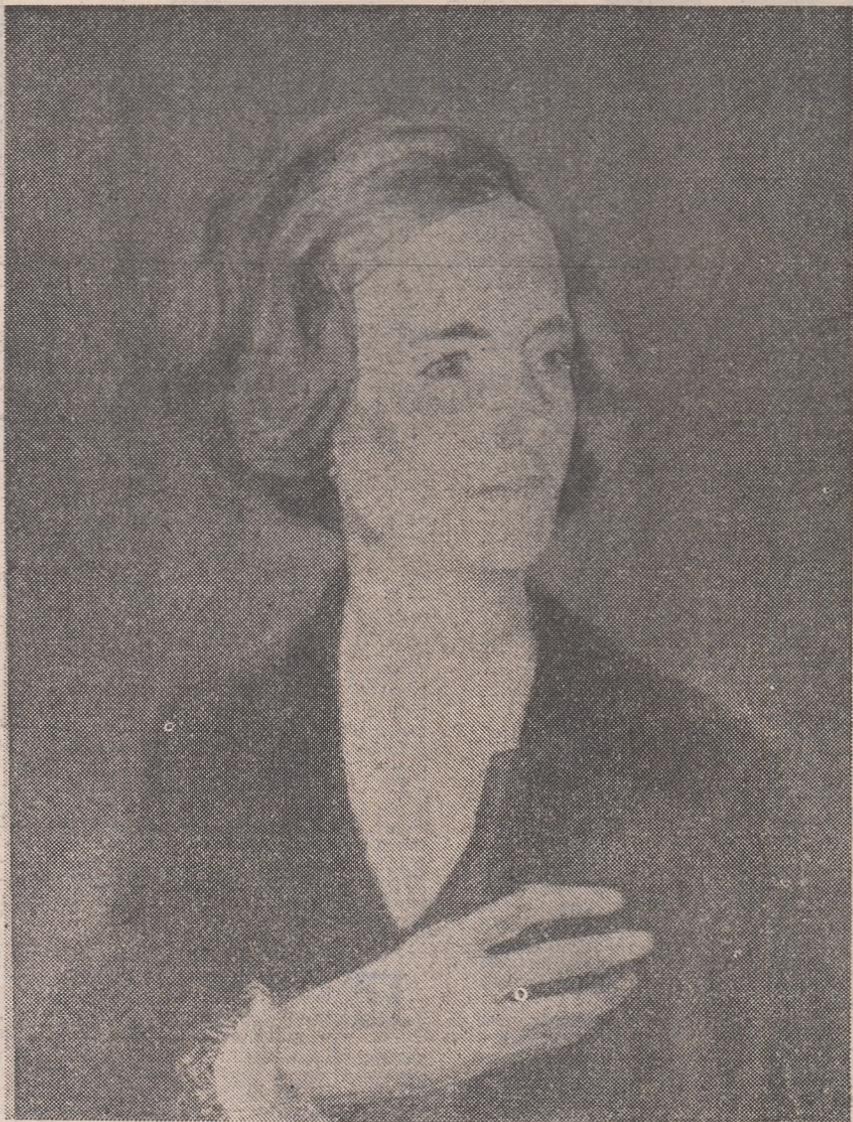
„GREUTATEA faptelor sugerează că pentru marea majoritate a femeilor din cea mai mare parte a lumii noastre problemele au rămas la fel de grave ca în 1975”^{*)}, scria recent Lucille Mair, secretar general al Conferinței mondiale a deceniului Națiunilor Unite pentru femei. Potrivit datelor oferite de Lucille Mair, în învățămînt, deși în multe țări s-a înregistrat un număr crescînd de femei, rămîne o evidentă inegalitate între bărbați și femei oglindită în datele statistice: doi din fiecare trei oameni din lume care nu știu să scrie și să citească sint femei.

În domeniul sănătății, cele mai verificate date evidențiază faptul că azi există larg răspîndită în rîndul femeilor o stare de sănătate afectată de boli cronice. Datele evidențiază marea discrepanță dintre sănătatea femeilor din diferite țări, și, de asemenea, dintre sănătatea diferitelor grupuri de femei în cadrul aceleiași țări. Anemia și subnutriția constituie un motiv de îngrijorare. Resursele economice restrînse au împiedicat multe țări să mențină sau să lărgească programele pentru îngrijirea sănătății, chiar și acolo unde ele există. Asemenea programe tind să fie aplicate mai curînd în mediul urban decît în cel rural și să răspundă mai puțin nevoilor femeii sau contribuției pe care ea o poate aduce în viața socială.

În domeniul folosirii forței de muncă, datele arată participarea mai mare a femeii în rîndul forței de muncă dar, de asemenea, evidențiază serioase inegalități. Pretutîndeni, nivelul creșterii prezenței femeii la muncă este mai scăzut decît cel al bărbaților. Fără excepție, femeile sint îndreptate spre muncile cele mai prost plătite, cele mai stereotipe și cele mai nesigure. Intensificarea muncii nu a dus și la creșterea recompensei; modernizarea și transformările tehnologice nu numai că nu au adus beneficii femeii în calitate de muncitoare, ci, în multe cazuri, le-a dat înapoi, fiind excluse de la proiectele de dezvoltare, ignorate de planul național. Perimetrul de referință: „Jumea a treia” și, în bună măsură, țările capitaliste.

ANOMALIA considerării femeii drept „inferioară”, în plin Deceniu internațional al femeii, s-a păstrat cu sfințenie, funcțional, în perimetrul occidental. Atunci cînd diverse posturi de radio occidentale dau lecții despre „drepturile omului”, printr-o ciudată amnezie uită să se refere la con-

*) Anul Internațional al Femeii, primul din Deceniul O.N.U. consacrat femeilor.

OMAGIU — pictură de Zamfir Dumitrescu

diția precară a femeii, partenera dintotdeauna a bărbatului, în toate zonele vieții. O relativ recentă întîmplare petrecută la Bonn este instructivă. Un anunț de ziar insera: „Bankhaus A. G. angajează pentru filiala sa ca inspector de bancă, tînăr, calificat”. Mergînd pe urmele imbiatoarei oferte de serviciu, Lissa Schmäck, specialistă în probleme financiare, cunoscutoare a mai multor limbi străine, s-a prezentat la biroul indicat. Acolo, stupoare: un anume domn Stoffel a lămurit-o rapid că, deși ar corespunde, nu îndeplinește o condiție, și anume aceea de a fi... bărbat! Reacția ziarului „Frankfurter Rundschau” la această întîmplare a fost promptă: „Cif de simplu și de revoltător este acest mecanism care pentru a îndepărta pe cineva de pe piața muncii, permite să se spună «nu accepțăm decît bărbați», cu asigurarea ipocrită: «încolo nu avem nimic cu femeile, ba din contră»”.

„Dreptul la muncă este un drept fundamental uman” — consemnează numeroase legi din multe state capitaliste. Ceea ce se uită însă este faptul că garantarea acestui drept constituie și o condiție sine qua non pentru dobîndirea egalității femeii, cu toate consecințele ce rezultă. Și totuși, deși dreptul femeii la muncă și interdicția discriminării sexelor sint stipulate și în documentele internaționale, realitatea este o totul alta în perimetrul occidental, unde criza economică provoacă mari perturbări pentru activitatea și viața milioanei de femei. Un recent document dat publicității la Oslo arată că, în statele membre ale Organizației de cooperare și dezvoltare economică (O.C.D.E.), numărul șomerilor a atins peste 24 de milioane în 1983, iar femeile formează jumătate din numărul șomerilor. Nefericirea femeilor în căutare de lucru cunoaște diferențe de la o țară la alta. În Franța, la începutul anului, femeile reprezentau 50,6 la sută din numărul șomerilor, în Marea Britanie — 41,3 la sută, în R.F.G. — 49,8 la sută, iar în Italia — 49,6 la sută.

Numeroase articole din presa occidentală comentează, alarmate, șomajul în rîndul tinerelor, care crește în mod vertiginos. 40 la sută din cei fără un loc de muncă din țările Pieței Comune au mai puțin de 20 de ani; femeile formează 82 la sută din persoanele în vîrstă de mai puțin de 25 de ani înscrise pe listele de șomaj. Foarte multe tinere nu găsesc nici un loc de muncă și nu vîd nici o garanție privind viitorul lor, la o vîrstă cînd doresc să-și întemeieze o familie. „Societatea nu are nevoie nici de energia, nici de capacitățile lor”, consemna această realitate ziarul „Le Monde”.

Că inegalitatea în drepturi a femeii cu bărbatul constituie o realitate, reiese și din concluziile la care a ajuns o comisie specială de anchetă a Bundestagului: „Emanciparea și promovarea femeii în R. F. Germania se află la începuturile sale”. 70 la sută dintre muncitorii necali-

ficați provin dintre femei. Ele au din start un handicap irecuperabil, notează Comisia: primesc slujbele mai slab retribuite și ajung extrem de rar și de greu în funcții de conducere.

O situație grea o au imigrantele în R.F.G., care, de obicei, lucrează în locuri de muncă deosebit de grele. Ele sint primele concediate, ele sint primele scoase din țară atunci cînd, într-o localitate, a apărut forța de muncă germană dispusă să lucreze... orice. Revista „Weltbuhne” scrie: „Există în Republica Federală Germania copii care sint aduși pe lume în locuri ascunse. Mamele lor îi feresc de ochii indiscreți, pentru ca existența lor să nu fie cunoscută. Este vorba de mii de asemenea copii. Părinții lor sint tineri spanioli, greci, turci, cu alte cuvinte imigranți, persoane din categoria «douăde oameni... Și mamele lor este, bineînțeles, teamă dacă autoritățile vest-germane află de nașterea copiilor: apariția unui copil poate duce la evacuarea din locuință sau la rezilierea contractului de muncă pentru a-i feri de patroni de noi obligații. Cel mai ades, muncitoarele sint concediate atunci cînd dau naștere la copii”.

ZECI de organizații ale femeilor din diverse țări europene și din întreaga lume se ridică împotriva primejdiei unui dezastru nuclear, propunîndu-și să oprească procesul distructiv. În marea lor majoritate, femeile condamnă fără relicență cursa înarmărilor, susțin și apreciază eforturile îndreptate în direcția dezarmării continentului european și instalării unui climat de pace. Au înscris adovărate pagini vibrante de istorie contemporană marile demonstrații pentru pace organizate de femeile din Norvegia, Suedia, Danemarca, Finlanda, U.R.S.S., „marșurile păcii” ale femeilor din R.F. Germania, Franța, Elveția, marile mișcări internaționale ale femeilor din Grecia, Italia și Austria.

Mișcarea pentru pace a cuprins în ultimii ani întregul glob.

Impresionantele manifestații pentru pace desfășurate neîntrerupt în țara noastră, la chemarea președintelui Nicolae Ceaușescu, cele 5 milioane de femei participante la marile demonstrații pentru pace, apelurile vibrante adresate de poporul nostru de femeile din țara noastră, întregii omeniri, situează România alături de celelalte țări europene în marel efort de edificare a unei Europe ferite de amenințarea unui cataclism nuclear. În prima linie a esalonului mondial al oamenilor de știință ce depun eforturi enorme pentru triumful păcii se află academician doctor inginer Elena Ceaușescu, strălucit militant social care acționează cu înflăcărare pentru ca forțele oamenilor de știință din întreaga lume să se unească și să determine o cotitură hotărîtă pentru pace și dezarmare.

Carol Roman

Constantina CARANFIL

Macii de pe răzoare

CIND a sosit vecinul, Gherghina mesteca mămăliga, se opintea s-o mestece bine, o nimerise cam virtuoasă și acum se temea să nu rămână cocoloașe de mălai prin ea, îi tot dădea cu făcălețul roată, când într-o parte, când în alta. Era un miros plăcut, pe masă abureau străchinile, la mijloc era și un castron cu muștele și când a răsturnat și ceastrul, mămăliga s-a crăpat de la un capăt la altul, răspinzind un abur dulce, de porumb copt.

— Stai, colea, vecine, l-a pofțit Gherghina, arătându-i scaunelul pe care era așternut un coșocel.

— D-apoi faci un drum femeie, unul lung și cu... N-a mai spus cu ce, era să zică ceva necuviincios, — „cu bucurie la așternut...”, bine că și-a luat seama la vreme și a făcut.

— Trebuie să-l fac, — drumul adică — se învov Gherghina, începe culesul porumbului și în fiecare dimineață urcă trei coaste de deal până la topie (așa se numeau locurile acelea depărtate de sat, unde se semănase anul acela porumb).

— Ehe, he, nu de asta e vorba, eu am uitat să-ți spun, unde e fata, Florica, a pețit-o unu, a venit la mine și...

— Uite și puțină friptură, e moale, am mai pus-o o dată la cuptor, să fie caldă, ia, la și muștele, îl îndemna ea, îi era milă de el, de ce, așa dintr-o dată, poate fiindcă avea posibilitatea să-i ofere un prinz, îi rămăsese mincare, de la pomana Aurichii, nu-i venea să se așeze singură la masă.

— Am tăiat găini bune, le îngrășasem și eu cu alt gând, vecine — i se plîngea ea — mă gândeam că o fi vreo bucurie, că s-o mărita a mare... Da'... a fost să fie ce a fost, a izbucnit ea în lacrimi.

— Asta-i vorba ce aveam să-ți zic, a reluat moșul, a pețit-o ăla, flăcăul acela cu drăcovenia aia, cu tractorul, explica el, și Gherghina nu-l prea lua în seamă, așa vorbesc bătrînii, incurcă timpul, ce-a fost mai demult cred că a fost ieri; „mai ieri” poate să fie la ei și acu' 10-15 ani în urmă.

Nu era cazul acum, Răducu, mai isteț, pricepea ceva, era numai urechi, el fusese cu soru-sa, în noaptea furtunii, acolo la miliție, unde ascultase multe vorbe, printre altele și despre unu, Vasile tractoristul, despre care Maria lui Ginju zicea că-i „gagicu Floarei” — hai tu, fii mai veselă că-ți vine drăguțu, — așa i-a zis...

— Aia de-a dormit la noi? — s-a pomenit el întrebându-l pe moș — noroc că bătrînul n-a auzit, iar Gherghina i-a făcut semn să tacă, să nu se bage în vorbă.

Moșul minca încet, nu prea avea pofță, deși bucatele erau așa de bune, era cam nervos, simțea să nu e luat în seamă, că nici el nu știe bine să spuie un lucru atât de important.

...Aseară, a reluat el, nu, nu aseară, aialtă seară, a venit la mine flăcăul, vrea să vorbească cu ea, cu Floarea, neapărat, așa zicea, a așteptat-o toată noaptea... „Vai de mine, s-a speriat Gherghina, doar n-o vrea să fugă cu el, așa pe furie, să nu știi și eu? Unde-i, du-te, Radule, și cheam-o încoace, vezi c-o fi ea pe unde, mai devreme era în grădiniță, sădea niște tufănele...”

Aiț a așteptat Radu, s-a dus și a găsit-o, i-a și relatat cele spuse de Ciu, iar fata, când a dat ochii cu el, cu un aer jignit dar și ironic, atîta l-a întrebat: — D-aia „mă invitai”, bre? Dacă știam...

— Cum adică „dacă știai...” s-a mirat Gherghina, adică, de la pomana soru-ti... ai fi plecat direct la...

— Nu știu mamă, nu știu, a zis artăgoasă și amărîtă, ceva îi spusese ei înima acolo, pe prispă, când și-a luat la vedere, așteptase, și nimic, ...că...și-a găsit și el momentu', că... atunci, la horă... o vorbă să fi zis, plecam cu el și-n lună...

— E băiat serios, a început Ciu, rîgînd usturoi, eu ți-am mai spus, du-te după el... „Mda, ușor de zis, gîndea ea, du-te după el... Hmm... de unde să-l iau, că vine și stă o seară de vorbă cu moșul asta și... și ce putea să facă altceva?”

— Te-a așteptat toată noaptea, auzi, toată noaptea, voia să se însoare cu tine, așa zicea...

— Bine că zicea, de unde să știu eu... — Păi nu ți-am spus? — Ce mi-ai spus? — Să vii, d-aia „te invitase”...

— Aha... — A crezut, prostu', că nu vrei și a fugit, nu l-am mai găsit pe prispă dimineața, hi, hi, hi, rîdea el, de unul singur, cam năving.

AJUNGIND la Mangalia, Vasile nu s-a mai prezentat la sediul, la I.A.S. — dacă tot plec, și-a zis, ce să mă grăbesc, mă mai mină cine știe pe unde, pe ce coclauri, mai bine mă plimb. Pînă seara a dat ocol de vreo trei ori prin micul orașel, a trecut de două ori și de-a lungul plajei, era puțină lume, ici colo cite un cearceaf în-

tins pe nisip, îl tot lua vîntul; „ce-or sta ăștia întinși la soare”, se întreba el, cel ce știa că alții, toată vara, nu știu cum să mai scape de arșiță. „Și ăștia de bună voie...” Un vînt mai rebel, luîndu-și parcă avînt odată cu valurile înalte, înspumate, i-a smuls bascul de pe cap; a trebuit să alerge după el, se rostogolea ca o roată, abia a putut să-l apuce, tocmai lingă o bancă de pe faleză, pe care s-a așezat apoi rămînînd un timp, privind lung, fără gînduri, întinsul fără margini al apei din fața ochilor. „Că bine-i să stai așa, fără de treabă, descoperirea el, da' vorba e că te apucă foamea,

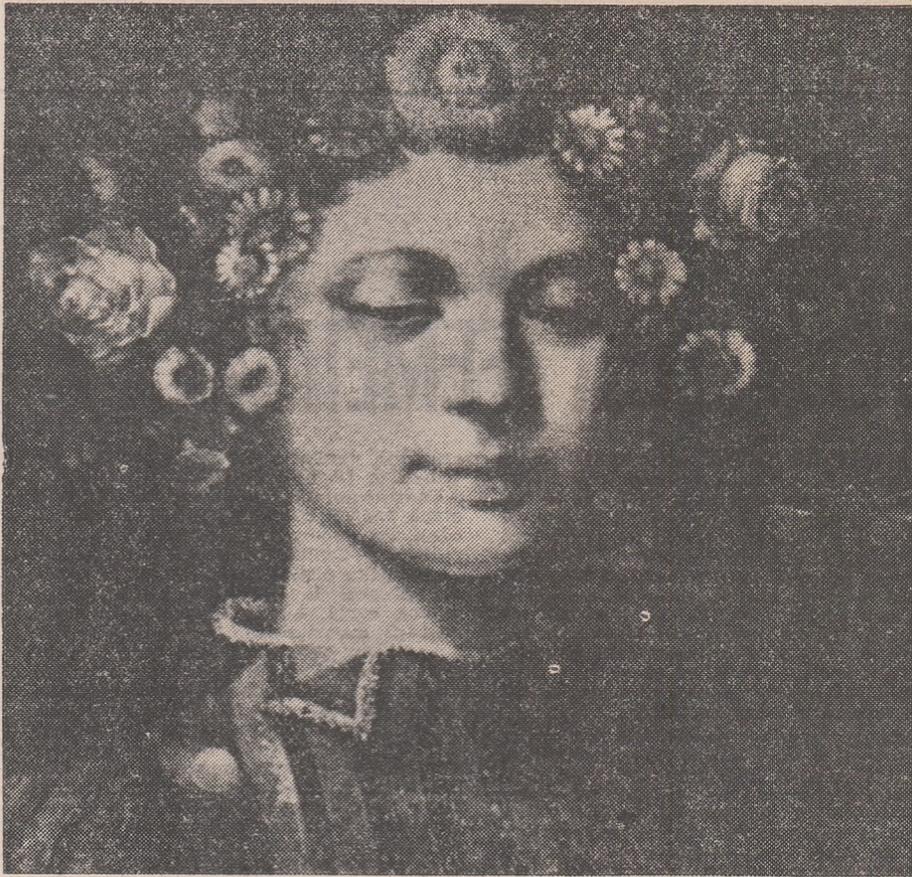
— îi era o foame de lup și nu știa cum să se descurce. Să ia trenul, direct, fără bilet, — ce-o fi, o fi, — cum socotise dis-de-dimineață nu-i mai suridea acum; am acolo, la baracă, valiza cu lucruri, ceva bani, de ce să le las, mă mai și amendează pe drum, și... să ajung acasă, la mama, în halul ăsta, fără o lețcaie, fugit, ca din pușcărie... Nu, nu se poate, mă duc la ai mei, la tractoriști adică, ce, doar n-o să le dau lor socoteală ce-a fost, îmi cer transferul, lichidarea, el... da' o să dureze pînă atunci, cel puțin o săptămînă or să mă foarfece frații... „mama ei de viață”, s-a îndirjit el, sculîndu-se de pe bancă și îndesîndu-și pe cap bascul, să nu i-l mai zboare vîntul.

EL îi era hărăzit, asta știa bine Floarea, avea ea o presimțire că într-un fel sau altul „or să se la”, dar pînă atunci... Ca orice fată sănătoasă, cu instincte tinere, curate, era copleșită de o mare răspundere pentru ce avea să se întimplă, își aduna toate puterile gîndului și ale sufletului să-i afle o împlinire frumoasă, unică, de neuitat. Ea, cea care suferise cumplit de năvala promiscuității și a mediocrității debutului ei în viața de femeie, mai ales ea, care avea și o vocație romanticoasă, n-ar fi suportat ca acum, prima oară cînd lubea un om, — îl iubea deja, fie ca pe un frate mai mare, fie ca pe un tată care s-o înțelegea, fie ca pe un viitor soț cum îl visa — n-ar fi admis așadar ca întîlnirea lor să fie banală, amestecată cu vorbele acelea vulgare de care nu se putuse feri toți anii aceștia.

Cum să facă așadar, asta era acum frămîntarea ei, să-i trimită vorbă, „...ca oricare proastă...” nu, nu i se părea de demnitatea ei; să-i scrie, a încercat, — a scris, a rupt, iar a scris, nu, nu ieșea ce voia ea, părea că „il cheamă fără rușine”... ei, ce-o să zică, ce-o să simtă și el, n-o să mai aibă drag de mine, eu să fiu în locul lui nu mi-ar conveni; oricum plînuia, devenea așa, prea cusut cu ață albă, vorba ceea „ia vino încoace, Mărie!” „De ce, Ioane?” „Hai, tu, că nu-ți fac nimic”, „Păi atunci de ce să vii?” Ha! Io-te la ce-ai ajuns Floareo, acu să te văz, ești în stare de mai mult, de ceva așa, care să-ți faci toată cinstea cînd ți-o aminti mai tîrziu?

Două zile, tîind cu sapa bețele de floarea soarelui, și două nopți, perpelindu-se ca un pește viu pe uscat, a căutat ea să-și afle drumul către Vasile. Tot dînd cu sapa, tare, cu toată puterea, a eliberat pînă-n seară peste două pogoane de bețe; a lăudat-o și brigadierul, „uite că se poate, dacă fiecare ar munci așa, am avea terenul pregătît mai repede pentru arăturile de toamnă”, o dădea el de exemplu în ședința operativă din biroul presedintelui, într-o dis-de-dimineață.

Tocmai atunci, în acea „dis-de-dimineață”, Floarea n-a mai apărut pe tarla, găsise drumul ce-l căutase, urca dealul dinspre Viroagă direct spre Mangalia:

SEVER FRENȚIU : Primăvară

chiar ea, așa cum era, prăpădită și falnică, modestă și mîndră, ea în persoană, nu prin altcineva, nu prin bilețele, „să-i spuie eu, uitîndu-mă în ochii lui, să-i spuie verde că mi-e drag de el, asta sint și dacă și el...” Cu o astfel de hotărîre a plecat ea, increzătoare, sigură că prezența ei acolo, în birlogul lui, cînd nu se mai aștepta, cînd nu mai știa poate nici el cum să se descurce, cînd... „o să fie mîndru de... dragostea noastră”.

C ÎND l-a găst, cînd l-a zărit acolo pe-un izlaz... Vasile fusese pedepșit de conducerea I.A.S.-ului pentru absențele celor două zile, i se retrăsese dreptul să participe la arăturile de bază și fusese trimis cu o rablă de tractor să destelenească un izlaz cu mărăcinii și pietriș, tocmai pe la bălțile Limanului, unde după zile lungi, nesfîrșit de grele, singur și amărît, fusese, vai, „depanat”! De... de cine, nu-i venea să-și creadă ochilor, „nu, nu se poate...” își zicea privind și aleasa inimii drept în față cum sta în drum, în drumul acela pustiu și năpădit de flori de toamnă, flori albastre și liliacii, cu petale ce-roaze, rezistente la frigul toamnei. Cînd l-a văzut și ea, atît de necăjit și izgonit în acea stea depărtată, a uitat de toate, și de sfială, și de frică, și de lume, și de ea însăși; rîdea, rîdea de fericire, parcă-l cunoscuse dintotdeauna, parcă-l pierduse definitiv și acum îl găsea, îl găsisse în sfîrșit și nu mai putea de dragul lui, vedea bine și el, adică nu mai vedea, i se împănjeniseră ochii de emoție, se temea să nu-l dea lacrimile, mai mare rușinare, se tot ștergea de praf, căuta prin buzunare; a scos o cîrpă unsuroasă, Floarea i-a smuls-o din mînă „nu, că te ustură ochii, stai, n-avea nici ea o batistă, ia-o p-asta, îl îndemna cu o frumoasă eusătură în arnică, o năframă mică, o avea de la bunică-sa, care bunică, nici ea nu mai știa bine, poate că venea de la aceea despre care-i povestise Onica, de la Ana de la Argeș... „Ochii sint gingași, îi explica ea, trebuie feriți de murdărie, de ce nu porți niște ochelari d-ăia... de-ai voștri...” El nu răspundea, parcă nici n-auzea ce zice, poate chiar n-auzea...

— Ghiolul ăla nu-i bun de scaldat? l-a întrebat ea, uitîndu-se peste cîmp, într-o vilcea cu o scelpire de apă. El iar n-a zis nimica, se uita la ea, i-o fi frig — se îngrijorase deodată — azi dimineață a fost brumă, cum o fi plecat de-aca-

să, într-o rochie și-un flanel doar, da', bine c-a plecat... gîndea el vesel și încurcat, învălmășit și surprins de întimplare.

— Hai nițel acolo, m-aș spăla și eu pe picioare, după atîta drum...

— Pe jos veniși, a zis și el în sfîrșit ceva, a zis însă așa de drăgăstos, încît ea, fără glas de data asta, a dat din cap „îmhi”, pornind repede pe cărare, înaintea lui, să nu-i vadă fața îmbujorată.

— E cam frig, se văita el, uitîndu-se la baltă, nu-i venea să se dezbrace deși își luase și haine de schimb, le avea acolo, în cabina tractorului, și cînd ea o pornise iute spre apă, el, sprinten deodată, a și sărit sus la volan, și-a tras de-acolo bocceaua și din doi pași a ajuns-o din urmă. Ea nu era atentă la ce face el, se uita la cer, „e senin, o să fie cald pînă mai spre seară”, spera.

— Dacă n-ai costum te las singur, mă duc la tractor și stau la umbră, nu mă uit, așa că... i-a zis ea, forțîndu-se să fie cît mai firească, fără prejudecăți, „fată modernă”, ce mai...

— Hi, hi, a ris Vasile, cum să n-am, tractorist de Mangalia, fără costum de baie, hi, hi, pîi în fiecare seară, cît a țînut vara, pe inserate, fie lună, fie stele, hop pe malul mării, o scaldă bună, se duce dracului toată oboșeala...

— Să știi că nu-i prea rece apa, s-a încălzit de la soare, e chiar bună, zicea jucîndu-și picioarele la mal și țîindu-și poalele rochiei cu mina, săltîndu-le tot mai sus pe măsură ce înainta în lac. „Avea genunchii alb-gălbui, și rotunzi, rotunzi, strălucea pielea pe el, parcă...” zărise într-o clipită Vasile, dar a întors privirea, străduindu-se să nu se mai uite, dar nu prea reușea.

— Și cînd termini cîmpu' ăsta de scormonit? îl tragea ea la vorbă, nu-i plăcea să-l vadă tăcut și mocnit, poate se și temea de-o tăcere prea prelungită.

— Păi... cam mine ar fi, da' dacă-i dau un zor mai mare, dacă mai slăbesc și fierul să nu apuce prea adînc, merge mai repede... poate că astă seară, zicea el.

— Te-as ajuta și eu, numa' să-mi spuie cu ce... oricum ar fi bine să termini de seară, îl sfătua ea, nici nu se mai îndoaia parcă... așa credea în acel moment, că ce va zice ea, cum va plînuie ea, el o să fie de acord.

— De ce n-ai venit atunci, seara, la moșul ăla, vecin cu voi?

— Nu mi-a spus că mă aștepta, a zis doar așa... să mă duc pe la el, hodoronc, tronc, era și momentul... a dat din cap, cu tristețe, Floarea.

— Și dacă ai fi știut, nu era tot așa „momentul hodoronc, tronc”, întreba și se întreba autoironic, abia acum își dădea seama că procedase greșit, că-și tăiasse singur calea reușitei.

— Eu te-as lua de nevastă, Florico, a zis el pronunțîndu-i pentru prima oară numele, zîcînd „Florica”, într-un fel, obișnuit tandru și familiar.

— Am auzit, i-ai spus și lui moș Ciu, da'... de zis, ai zis, da'... ai și curajul ăsta?

— De ce să n-am, de ce, zicea mirat și stîrnit, înaintînd către ea, luînd-o de mînă și, așa cum erau, ieșiți din apă, au mers de mînă peste cîmpul cu flori nemuritoare. Și numai ei știu locul ce și l-au ales, locul acela unde s-au iubit în tîlia oară și pe care ori de cite ori l-au căutat cînd au venit la mare mai tîrziu, peste ani, nu l-au mai putut găsi... parcă pe-aici, nu, nu chiar aici, era spre soare, da' numai că atunci soarele era altfel... era la sfîrșitul lui septembrie, și... nici pe-aici, s-a arat cîmpul acela de multe ori, nu mai creșteau flori nemuritoare, se semănase în, apoi porumb, apoi bumbac, acum era miriște, se secerase griul dar pe răzoare mai rămăsese-ră maci, foarte mulți maci roși.

(Fragmente din romanul **Dragostea oboșeste**, în curs de apariție la Editura „Albatros”)

Odă delicată

Cu toată setea mea îți scriu
cu bucuria de-a fi viu
cu adorarea unui flu
întors la apă din pustiu

și mă mindresc că mina mea
mai știe și a mingiia
mai știe și a inchiina
femeie-n sărbătoarea ta

și invelit în ochii tăi
pe ale lumii căi de văi
iluminez cu dor de tine
ființa daciei latine.

Ion Nicolescu

Smaranda COSMIN

Sîngele tău, anonimul

Iertat încă din seara aceea
Murdărit totuși de bănuite dovezi
Poate bolnav de-un viciu gingaș
Incurajînd tumorile florii
Sîngele tău, anonimul,
Promitea gureș dezăpășiri și masacre.

Eu - care disciplinam aminările -
Îți trimiteam vești între două solștiții :
„Clovnul îmbătrînește pe capra caleștii,
Trăpașul din stînga șchioapătă vesel.”

Fără mine - repet - fără mine sîngele tău
Decantează și-acum sarea, mierea amurgului,
Colții fiarei, tihna brusturelui.

...Sîngele tău, anonimul, ciocnînd
În oblonul absenței se-ncrucîșează
Pe drumuri cu larna.

Malul Aleph

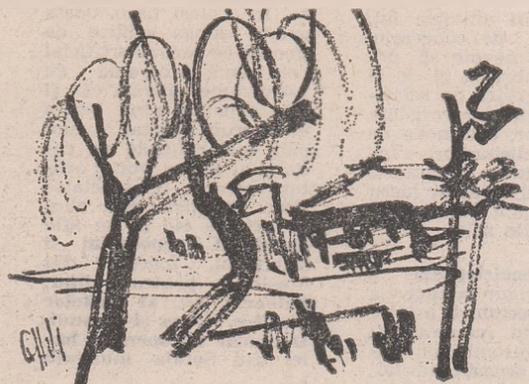
Șapte ani au trecut de atunci :
Eternitate cu păsări de cretă,
Vulpi însingurate-n zăpadă.
Tu Solomon spui că-n femeie
Urma bărbatului nu se cunoaște.
Dar a norului, între virf
Și mîninge ?
Eclipsă în cosmosul Bun,
Zăpezi brune, vegetație putrifera.
Așteptarea - ano imp de uraniu.
Speri o migrație cu delfini sidefii.
O nuntă de hymenoptere.
O agavă pe malul Aleph
Al cuvîntului...
Nimic din toate acestea.
Răreori morinarul Ahab dezvăluie focilor
Misterioase lagune. Răreori sclavul Vineri
Poruncește umbrei să asude în dans.
Doamne ! Sîngele cancerat descrie sub lună
Parabole ! Maica mea îi întinde piine
Și sare...

Casa de birne

Pură și statarnică-n răutate
Alăptînd doar hămesi-a răbdare
A moliiilor, dezmoștenită de tril
Și dantele, refuzînd de pe-acum
Frăgezimea peltic-a uimirii,
Visez alb-negru priveliști montane :
Stînci tăioase, cascade precise.
Acolo, în casa-mi de birne ascult
Larma ciutelor, involburate
Extravaganțele iernii.
Acolo, privind grinzile fumurii
Exersez melancolii scandinave,
Euforii vinătorești.
Și se face că-ntinerită mă trezesc
Dimineața în casa de birne ducînd
Pe umerii slabi un trecut glorios :
Răsăritul.

Autoportret cu eșarfă

Doar sentimentul inexplicabil, ciudat
Cînd traversezi toamna, stridentă ei
Moliciune, ca și cum cineva și-ar strangula
În auz o pasăre exotică,
Nesăbuit colorată
Doar sentimentul acela ciudat cînd
Aplecîndu-te peste havuzul de marmoră
Vezi numai cerul fastuos de octombrie
Și cauți o melodie cămoasă,
Căci lumea, preafrumos jubilînd
Îți injunghie ochiul ;
Doar sentimentul că limba ta înmugurînd
Așteptările va putea povesti fetei oarbe
Luciul vesel al obrazului de măr cînd fetea
Pipăie cuvîntul „roșu” și iată,
Doar acest sentiment sau altul sau altul
Ca să nu mai fii decît o eșarfă fluturînd
La giul speranței.
De parcă te-ar iubi toți lăstunii.

Sabina ANGELESCU

Getica

Adînc plecată, adînc înmiresmată,
serile acestea nu vor mai veni.
Ce multă e viața, uimirea o parcurg,
sînt pulsînd arbori, bogată sînt, ca ei înșiși,
albastră de albastrul acestui pămînt ;
nave strămoșești mă cutreieră,
pinzele bat aerul tare, pleznînd,
pornim, pornim,
nu știu cînd mă voi întoarce,
nu știu dacă mă voi mai întoarce.

Miniatură

Ți-ai prelins privirea pe lingă mine,
ca o flacără transparentă,
și aripa mi s-a desprins din umăr,
plutînd inutil
ca un cărbune albastru
în inserare.

Cîntec pentru perpetua prezență

Cu jocul ei dur mi-a sfîșiat obraji
și ba'e ca un ornic
sufocat de absențe.
Eu aș putea să piéc în adîncuri
unde scoici balnave de perle domnesc.
Dar gura mea de zăpadă a rostit ninsori,
dar ochii mei capcane imi întind.
Eu aș putea să plec,
dar din obrajii mei sfîșiați
sîngele mai țîșneș'e spre tine.
Și, înviorat de absențe, mă ciatin pe deasupra
oceanelor.

A fi mai mult decît pămînt

Încît dacă sirena care vuiște
e timpla mea verde
și mestecenii se țîn după mine toată noaptea,
eu am zis că sînt pămînt
și solemnă gamă
pentru stafiile de veri.
Încît dacă aerul naște libelule
și-n sîngele meu alunecă pești fosforescenți,
și dacă praguri de flăcări
cenușă mă fac,
încît dacă ora se topește înfrigurată
și oceanele gustă în mine
dulceața fluviilor,
eu vă zic vouă, suave declinuri,
că nu sînt pămînt,
nu.

Rugă

Izvorul acesta străin și spurcat
Sticînd în soare ca un ochi înlăcrimat
Plin de apă transparentă dar otrăvitor
Cheamă mila ta cea multă să-l facă izvor
Limpede și curat
Plin de bună mireasmă
Și de toți cercetat.
Izvorul acesta pustiit în soare
Umple-se de lacrimi și de răcoare.
De-ar veni maica mea lingă el să-l atingă
Ar da merii în floare
Și-ar porni să se-nfioare
Sufierea din el și să plîngă
Cu lacrimi de bucurie,
De nebulie,
Cu murmure de slavă smerită
Și cu valuri de cintare ingenuncheată și nesfirșită.

Schiță de portret

Ca un împărat veni el înveșmîntat în inele.
Cobora gheșos dinspre arcuri polare.
Mi-am dat seama după privirea lui în privirile mele
Și după cum se apleca molatec spre soare.

El avea aripa strînsă și venea șovăielnic, închis,
Boreal și toropit de ninsori se lăsa spre mine, cea
de fum ;

Oare tu, iubitul meu înzăodat și nepermis,
Unde ai stat în toate zilele vieții mele de pină
acum ?

Eu vă spun că el este o lumină albastră aurită cu
aur miresmat ca și crinul,
El așa și veni, aurindu-mă fastuos,
Sub pașii lui începu să crească măslinul,
Uleiul blind al măslinului era chiar el, cel sfios.

BALLA Zsófia

Maturul

Dac-ai rămîne și azi lingă mine,
Așa cum făceai, șezînd la capăt de pat,
Pe cînd eram copil, - înșelătoare
Mi s-ar părea nălucirea c-aș fi uitat
Cîntecul tău și, pe tavan,
A candelabrului umbră lungă,
Și cum spiriduși nebunatici se-alungă
Și lunecînd, în ochi, pe gură astupînd
și țîpăt și cuvînt, adînc în vise mă alungă ;
Iar tu mă lași, te furizezi și pleci
Tiptil, ca și acum - în săli tăcute, goale,
Tot mai reci.

De învelesc

Copil în față de-invelesc
În sălile ce se boltesc
Rostesc descînt copilăresc
Mărgele-n ochii lor lucec
Mărgele ochii lor mihnesc
În sălile ce se boltesc
Copil în giulgi de învelesc.

Cîntec

îngînat

Ba pîlpiie ba se-ngustează
cînd innorați cînd luminează
ba is plăpinzi ba săgetează
ochii tăi
ba îi răsar se limpezesc
ba îi descresc se innegresc
în nopți de vară cînd plutesc
ochii tăi
ba sînt copii ce se ascund
ba fug pieziș ba văd rotund
cum sînt, cu tine cînd nu sînt
ochii tăi.

Portret de tînar

I

Toate formele corpului se uită la tine -
nu numai obrazul :
liniștea părului
pe umeri ; văzul țîșnește
la privirea ta. Față
închisă și amețitoare. Ochii
te cuprînd, își impart
acum singurătatea.
Stațiile corpului viu
spațiul rigid ca piatra
pină la atingere, pină la tine-l străbat.

II

Pe cîmpul de bătaie hultanii
arcele își adună
Și inelele aruncate
femeile
Uragane de zori și de noapte
se lasă
Pe cuiburi de păsări alungate.

Iar cavalerul cu grijă
zalele-și spală
Părul, barba își tunde,
Ochii i-s deschiși, lucioși.
Spre noi cîmpuri de vină
pomește.
Iubirile lui sună pe perete
ca glorioase
Lame, îmbrățișări, cușite.

În românește de
AUREL ȘOROBETEA

Desene de Gh. V. Ionescu

Două artiste

PROBABIL că în brazda trasă de Joyce, Kafka, Beckett, a apărut o literatură floribundă a proiectului eşuat. Tineri abulici sau bătrâni degenerescenți trăiesc drama imposibilității de a realiza o aspirație, un vis — dramă, evident, autentică. Cînd e explorată și contextualitatea, căutîndu-se etiologia ori motivații de ordin general, avem răscolitoare finaluri de itinerar din *Menajeria de sticlă* sau *Moartea unui comis-voiajor*, ori scenariul lui *Umberto D.* Cînd delicvența senectuții e privită în sine, ca tragedie biologică, cu destrămarea relațiilor omului cu lumea, rezultă dramolete, piesuțe, poveștioare de peisaj disperat peste care plutește, vag, o nostalgie și o speranță. Teatrul nostru frecventează atari produceri — *Trei pe o bancă*, *Gin-Rummy*, *Harold și Maud*, *Oamenii cavernelor*, — unele mai răsărite, altele doar fasciculații de pulbere într-o rază de reflector. Piesa prezentată recent de Teatrul Giulești, *Escapada*, a autorului bulgar Mihail Velicikov, are și o particularitate de originalitate, în sensul că bătrînele care au plecat din familii pentru a trăi independente ratează experiența și dau semne a se întoarce în ambianța de unde n-au fost expulzate, ci sînt — se pare — dorite. Sau ceva pe-aproape. Momentele vesele, ca să zic așa, provocate fie de întâmplări diurne, fie de scleroza unciă din cele două femei, au oarecare haz. Narația e însă fadă, personajele searbede și aventura protagonistei, care, la o vîrstă înaintată, se duce la o întîlnire cu un tînăr necunoscut, are un aspect scabros. Numai gustul și finețea Dinei Cocca au izbutit să convertească pregătirea și apoi relatarea dezgustătoare scene într-un episod bufon, epuizat în autoironie amară.

Aceasta pentru că actrița are un chip, o statură și o energie care nu lasă deloc a se presupune vîrsta. Ea schimbă cu artă stările — de la șăgălnicie și răsărit la îngîndurare și teamă, — dă transparență senzației de solitudine, își face curaj singură, cu o încordare a întregii ființe, se autoconspictează cu luciditate și pensulează, subțire, ridurile deznădejdii pe masca decrepitudinii. Jocul ei, atît de nuanțat și amănunțit, atît de sigur ca mișcare și elegant ca atitudine, construiește nu o victimă a timpului, ci o femeie bogată sufletește care-și contemplă cu vioiciune intelectuală și cu melancolie, fără sentimente catastrofice, crepusculul. Această construcție măiestrit întocmită n-are decît vagi temeuri în text — pe care, dealtminteri, îl și părăsește, la un moment dat, mutîndu-se pe un alt teren. Cînd se revine la piesă, înspre final, țesătura rară a acesteia afectează și autocontrolul actriței, care trece, pentru o clipă, într-un registru suferitor, inconfortabil.

Remarcabilă e și comunicarea cu ceilalți interpretă, Anca Ledunca, debutînd la București după o carieră îndelungată și fructuoasă pe alte scene din țară, în special la Craiova. Actrița se comportă excelent, compunînd stringent, cu bune gradări și degradări de ton. Privirea e cînd ștearsă, cînd halucinantă, trupul greoi, gesturile laxe. În mod deosebit îi reușește panica personajului. Frumos rezolvată e holărirea finală, blindă dar inflexibilă. Probabil că relația, atît de bine statornică, între cele două interprete — funcționînd, din păcate, adesea, în gol, fiindcă efectiv personajele nu se intersecțiază — se datorește și efortului regizoral întreprins cu destoinicie și acuratețe de Geta Vlad, în scenografia vapoasă a lui Octavian Dibrov, care înobilează cu lirism o încăpere, multiplicînd-o în mai multe cuburi cu pereți de tul, învîluind în visare platitudinea unui spațiu impersonal.

Escapada e un episod minor, de o savoare volatilă — cum ar fi zis Diderot — din viața a două artiste ce au trecut prin destule probe pentru ca să binemerite a li se dărui marele repertoriu de ieri și de azi.

Dar azi.

Valentin Silvestru

Caragiale - descendențe și filiații

ÎNȚILNIREA din acest an a oamenilor de artă, cadre universitare, critici de teatru și literari, interesați de progresele caragialeologiei, organizată, ca de obicei, printr-un admirabil efort la Craiova (v. „România literară”, nr. 5 din 3 februarie 1983), a stat sub semnul unei teme deosebit de stimulatoare: descendențe și filiații caragiale.

Trebuie remarcată, în primul rînd, tendința de diversificare a tematicii concepute de conducerea Societății culturale „I.L. Caragiale”. Ea răspunde unor cerințe moderne ale cercetării științifice în materie de cultură a spectacolului, de exegeză a textului, de activare, pe noi baze metodologice, și critice, a comparatismului literar-teatral. Simplul fapt că o literatură națională se află în situația de a avea, în dramaturgie, un creator de geniu, este o „întîmplare fericită” care trebuie consolidată, trebuie făcută larg cunoscută, sub multiple aspecte, iubitorilor de literatură, de spectacol, din țară dar și de peste hotare. Este, aceasta, una din rațiunile de a fi ale Societății culturale „I.L. Caragiale”, prin care valorificarea moștenirii culturale a operei marelui dramaturg și prozator atinge cote de interes foarte înalte. În același timp, nu se poate trece cu vederea — și cele șapte ediții de pînă acum ale acestei manifestări sînt un argument important — că se realizează un masiv efort de stimulare a creației, a cercetării științifico-artistice față de opera caragialeană. Valoroase spectacole cu piesele marelui dramaturg, sau bazate pe alte secțiuni ale operei (proză, și, lată, anul acesta, corespondență), sesiuni anuale de comunicări, discuții care au prilejuit puncte de vedere valoroase, de ordin literar-artistic, estetic, istorico-literar, sociologic, toate acestea au beneficiat de existența unui cadru propice pentru conjugarea unor demersuri intelectuale deosebite față de opera lui Caragiale.

Istoria criticii literare a înregistrat, de-a lungul unui secol aproape, un număr imens de poziții față de o operă aptă să genereze mereu reacții critice de consolidare estetică sau novatoare. Majoritatea au avut în vedere opera dramatică, și, în special, comediile, conceptul de comic caragialean fiind pertinent conturat. Cărțile din ultimele decenii ale lui Șt. Cazimir (*Caragiale — Universul comic*), B. Elvin (*Modernitatea clasicului I.L. Caragiale*), M. Tomuș (*Opera lui I.L. Caragiale*), I. Constantinescu (*Caragiale și începuturile teatrului european modern*), Al. Călinescu (*Caragiale și vîrsta modernă a literaturii*), Valentin Silvestru (*Elemente de caragialeologie*), Maria Vodă Căpușan (*Despre Caragiale — lansată cu ocazia manifestării din acest an*) au contribuit la punerea în circulație a unor metode și concepte noi de lucru, la vehicularea unei bibliografii importante prin care opera lui Caragiale este mai puțin faptul de literatură „clasicizată”, cit mai ales un hotărît ferment al noului și modernității.

Sesiunile anuale de comunicări pe diverse teme din opera lui Caragiale au propus un corpus de exegeză literar-teatrală care se caută a fi cît mai bine valorificat. Apariția (mult întîrziată) a *Cartelilor Caragiale* va fi, credem, prilejul cel mai bun de evidențiere a progresului exegetic față de scrierile lui Caragiale. Va marca, totodată, o nouă etapă în atitudinea critică și noi puncte de pornire în exegeza spectacologică a operei unui autor care, deși aparține vîrstei „clasice” a literaturii române, a intrat hotărît în zodia modernității literaturii europene.

Un solid sprijin în această privință îl constituie stimularea de către Societatea „Caragiale” a travaliului unor cercetători (Ion Cazaban a finalizat, spre exemplu, bibliografia spectacolelor caragialeane de la începuturi pînă astăzi). Sesiunea

de comunicări din acest an a consemnat contribuții revelatoare, precum cele ale universitarilor Șt. Cazimir (*Perechea — o paralelă Caragiale-Pirandello*), Maria Vodă Căpușan (*Dincolo de realismul textual la Caragiale*), Sonia Cuciureanu (*Caragiale — Flaubert*), ale criticilor și istoricilor literari și teatrali Al. Firescu (*„Năpasta” și încercări similare în drama românească*), Romulus Diaconescu (*Este Teodor Mazilu un descendent al lui Caragiale?*), Patrel Berceanu (*Caragiale și Eugen Ionescu*), Alexandru Dan Condesescu (*Caragiale, autor tragic?*). Bineînțeles, o singură sesiune cu această temă nu poate acoperi un vast domeniu al comparatismului, descendențele și filiațiile privind opera lui Caragiale extinzîndu-se și pe alte coordonate ale culturii române și universale. Așa cum s-a afirmat și în cadrul dezbaterii care a urmat sesiunii, Societatea „I.L. Caragiale” își propune reiterarea temei din alte unghiuri critice și estetice.

Un fapt îmbucurător este atragerea unor spectacole care consună cu cadrul teoretic al sesiunii. Alături de Caragiale — din păcate nu s-a produs nici un nou spectacol cu piese ale dramaturgului — au fost prezente dramaturgi ilustrînd linia comicului, precum Teodor Mazilu cu *Mobilă și durere*, Tudor Popescu, prin *Jolly-Joker*, și Tudor Mușatescu, prin *Titanic-Vals*. Spectacolele au sprijinit ideea că, în materie de comic, dramaturgia română a propus și propune și alte texte demne de a fi văzute în descendență sau filiație caragialeană fără ca raportarea la Caragiale să fie resimțită ca o comparație restrictivă, obligînd la repere fixe, ci ca o modalitate de îmbogățire a comicului spectacologic, o posibilitate de amplificare valorică a unor texte dramatice aparținînd unor vîrste diferite ale literaturii române.

Cele două surprize spectacologice, din punctul de vedere al temei din acest an, s-au numit *Al matală... Caragiale* (Teatrul Național Craiova, regia Mircea Cornișteanu) și *Mobilă și durere* (Teatrul Național Timișoara, regia Ioan Ieremia). Primul spectacol a surprins prin ineditul descoperirii. Mircea Cornișteanu, cunoscut prin spectacole caragialeane de referință, a aflat în corespondența lui Caragiale un solid temei spectacologic, pe care l-a pus în evidență în mod exemplar. Selecția sa, perfectibilă, a demonstrat o concepție unitară, de profunzime, dar, în același timp, și existența unei viziuni globale asupra universului caragialean. Lectura sa regizorală a bucurat prin prospețimea intuiției, prin conexiunile ideatice stabilite între ipostaze felurite ale omului, cărturarului, omului politic Caragiale.

Spectacolul Mazilu, realizat de Ioan Ieremia (avînd, acum, aproape o sută de reprezentații), a demonstrat că filiația Caragiale — Mazilu este posibilă. Ioan Ieremia a configurat un comic spectacologic rezistent, de rară intuiție a unor existente umane sub semnul derizoriului. Altitudinea intelectuală a concepției regizorale are forță de captare, de transformare a diversității în unitate. Recepțarea lui Teodor Mazilu iese evident îmbogățită în urma lecturii regizorale moderne a lui Ioan Ieremia.

Prilej de confluență a preocupărilor exegetice literare și spectacologice (Craiova anunță, de altfel, o integrală Caragiale, iar Timișoara, o integrală Mazilu), manifestarea din acest an consfințește o bună și valoroasă tradiție intelectuală.

Marian Popescu

Dina Cocca și Anca Ledunca în *Escapada* de Mihail Velicikov, la Teatrul Giulești

Radio TV.

În martie

■ O undă de gingășie plîie în lumina primelor zile de martie. Gingăș înseamnă frumos, ne-a lămurit cu oarecare siguranță în glas o fetiță privind nu spre aparatul de filmat sau spre reporterul cam lipsit de nuanțe în insistențele lui, ci spre educatoarea rămasă undeva în afara cadrului. Opțiune deloc întîmplătoare, am adăuga imediat, căci la această vîrstă afectivitatea este directă, fără ocolisuri și ea s-a citit mereu în ochii prichindeilor vorbind, recitînd sau cîntînd pentru mamele și educatoarele lor în cadrul diferitelor rubrici din ultimele zile.

■ În cei 10 ani de la înființare, programul III și-a cucerit treptat dar sigur (prin urmărirea și îndeplinirea cu mare seriozitate a intențiilor) un loc specific în cadrul transmisiunilor radiofonice. *Studio T* (dimineața), ciclul alert și adesea incitant al *Cluburilor* (de

după amiază), importante seriale culturale (*Portrete din Galeria Națională*, *Jurnale și memorii*, *Figuri de seamă din istoria culturii românești* sau *Biografia unei capodope-*

re), apoi, transmisiuni stereo (teatru radiofonic, concert simfonice), seri de operă, jazz, seri ale șlagărelor sint, toate, puncte ale unui sumar bine articulată ce atrage interesul unei largi categorii de ascultători. În primul rînd, al tinerilor, dar nu numai al lor. Forța de convingere (chiar de seducție) a programului III stă nu atît în diversitatea cit în unitatea lui, o unitate de concepție, căci nu e nevoie să urmărești rubricile zi de zi pentru a sesiza cu relativă ușurință convergența inițiativelor, coeziunea de fond a emisiunilor. Într-un cuvînt, programul III are stil și acest lucru nu ni se pare ultima dintre calitățile sale.

■ *Teleenciclopedia* a reluat, desigur la sugestia multor spectatori printre care ne-am numărat și noi prin însemnările publicate în această rubrică, documentarul *Pămîntul — casa geniului uman di-*

fuzat cu puțin timp în urmă pe canalul al doilea. Este o decizie îmbucurătoare, căci filmul lui Paul Anghel merita cu prisosință a intra în circuitul larg al opiniei publice prin semnificația tulburătoare a fiecărui metru de peliculă din această galerie de portrete celebre și definitorii pentru secolul nostru. Arhivele mai păstrează, sintem siguri, încă multe imagini ce pot genera în continuare asemenea exemplare retrospective, modelatoare de conștiințe. În același timp, odată spartă dunga subțire de gheață ce separă artificial cele două programe de televiziune, sperăm că și alte emisiuni pînă acum cu circuit limitat, cum sînt cele difuzate pe canalul al doilea, vor fi arătate tuturor telespectatorilor. Insistăm, mai ales, ca printre ele să se afle *Creatorul și epoca lui* și selecțiuni, măcar, din *Moștenire pentru viitor*, *Salonul t.v. al artelor plastice*, *Scena și ecranul*, *Dicționar de operă și balet* sau *Serata muzicală t.v.*

Ioana Mălin

„Buletin de București“

SUCCESUL de casă e pe deplin asigurat atunci când pe un generic se alătură numele vedetelor comediei românești; o agreabilă comuniune se stabilește de la început între sală și ecran, bucuria actorilor de a crea savuroase recitaluri venind firesc în împinerea setei de comedie a publicului larg (prea timid și sporadic evaluată de casele noastre de film). Or, **Buletin de București**, recentul lung-metraj scris de Francisc Munteanu și regizat de Virgil Calotescu, se constituie ca o suită de scheciuri vesele, cu alură și miză telegraphică, însă innoabilate de harul îndrăgitelor staruri. În diverse game umoristice sînt concepute, pentru fiecare cuplu actoricesc, numere speciale. Tinerii eroi intruchipați de Mircea Diaconu și de Catrinel Dumitrescu se joacă amuzant, dar reținut, cu propriul destin, alternînd gesturile inocente și capriciile, orgoliile naive și ambițiile evident sortite eșecului. Pe parcursul filmului, copioasele explozii de „naturaletă“ ale Dragăi Olteanu rimează cu știința compoziției grotesce, demonstrată din nou de Octavian Cotescu (în fericită revenire de formă, după o perioadă de inexplicabilă eclipsă cinematografică). De efect sînt de asemenea disputele casnice, amărui-hazlii, dintre Rodica Mandache și Constantin Diplan. Iar în alerte ritmuri, șarjat satirice, se colorează viu aparițiile regizorului Geo Saizescu (de astă dată doar interpret al unui rol secundar), precum și show-ul — oare de ce atît de neînsemnat ca întîndere? — al lui Ștefan Mihăilescu-Brăila.

Leția de viață, gîndită de cinești spre folosul imediat al absolvenților institutelor de agronomie, e servită direct, dar e mereu aseasonată cu exemplificări glumețe. Credința în atotputernicia convenției comice înlătură însă orice grijă pentru derularea verosimilă a story-ului. Subiectul își lasă la vedere resorturile; pledoaria moralizatoare se rostogolește explicit, iar dinamica succesiunii epice răsare, de cele mai multe ori, numai datorită unor salvatoare coincidențe (părinții din Călărași sosesc neașteptați tocmai la ora nuntii fiicei lor și nimeresc, tot întîmplător, în taxiul condus de ginerele cu buletin de Capitală). Invenții pitorești se adună de pretutindeni (în filiera bărbăților dispuși să contracteze un mariaj de formă se înregimentează un paznic de noapte, un antrenor de inot și un scameator de bilci). În deosebi replicilor — nu lipsite de întorsături spirituale — li se rezervă dreptul de a rezolva salturile de la o scenă la alta (Elvira locuiește — după cum o cere contradicția logică a scenariului — ba la căminul studentesc, ba într-o garsonieră, împreună cu mama ei). Ambianța cinematografică se supune aceluiași artificii; o încăpere supraaglomerată — din Casa de căsătorii, de pildă — se distinge rapidă decupare și ordonare a unui moment comic.

În conglomeratul peștrii de întîmplări nostime, palide devin notațiile realiste, cu toate că discursul filmic aparține unui regizor format la școala documentarului (Virgil Calotescu a realizat peste 120 de astfel de pelicule și continuă să practice genul, în paralel cu activitatea sa tot mai intensă în zona filmului de ficțiune). Ca într-un ideal itinerar turistic sînt cuprinse vechile și noile frumuseți ale Bucureștiului, Orașul scaldat în razele soarelui de vară își dezvăluie fotogenicele verticale, privit fie de la înălțimea terasei Hotelului Intercontinental, fie prin ferestrele taximetrelor; scurta performanță a pătrunderii, cu aparatul în mînă, în subteranul și apoi chiar pe platforma metroului demonstrează însă că operatorul Marian Stanciu putea să-și orchestreze imaginile și într-un registru mai puțin banal. Stenica înlănțuire de peisaje citadine e dublată, la debutul și în finalul peliculei, de amplele acorduri ale cîntecului interpretat de Mirabela Dauer; între aceste rame simetrice, se alcătuesc însă un comentariu sonor de altă substanță. Reiterat în partitura compusă de Adrian Șuteu, un motiv muzical parodic ocupă locul principal, răsună mereu puternic, prevestind și acompaniind neînțecat evoluția narațiunii.

Filmul **Buletin de București** își proclamă totuși existența autonomă, cu o anume dezinvoltură. Schimbînd felurite tonalități contrastante — de la lirismul vizual declarat la cele citeva accente de umor absurd, cristalizate în cuvinte —, regizorul izbuteste să depășească fără crispări racordurile rarefiate dintre episoade. Dar, mai ales, Virgil Calotescu simte exact unde se ivește tensiunea comică și reușește să o exploateze. În fața premiselor modeste ale peliculei, el rămîne calm, neîncercînd niciodată tentația de a le învinge, printr-o suprastructură burlescă (deși o secvență, precum cea a mutării mobilelor, s-ar fi pretat la o tratare în stilul clasic al epocii marelui mut). Gagurile sînt rare, experimentatul cineast mulțumindu-se să plaseze corect fantezistele peregrinări și amuzantele situații în decourii ce-i sînt familiare; apoi își urmează cu plăcere actorii, sprijinindu-i să-și alcătuiască fiecare propriul spectacol.

Ioana Creangă

Mircea Diaconu și Octavian Cotescu într-un moment din noua comedie românească **Buletin de București** (scrisă de Francisc Munteanu și regizată de Virgil Calotescu)

„Pe aripile vîntului“

PUBLICUL românesc se năpustește cu pasiune să revadă un film vechi din 1939, o poveste încă și mai veche, despre lumea războiului de secesiune. Cum se explică entuziasmul durabil, miraculoasa longevitate, performanțele de încasări ale unei asemenea povești? Răspunsul e simplu. Romanul Margarettei Mitchell, ca și filmul lui Fleming, este încă impresionant prin spectacolul unei lumi care piere, unei societăți care moare, tragedie mult mai vizibilă azi decît fusese poate atunci, în deceniul patru al secolului nostru cînd a fost scrisă cartea și a fost turnat filmul. Personajele simpătice ale poveștii, care se dădeau drept modele de frumusețe etică și eleganță morală, erau niște firi puternice, lacome, aprîge, posedate de pofta de a poseda, de plăcerea cîștigului. Rhett Butler (Clark Gable), ca și ceilalți, personifică mentalitatea de proprietar. El își mărturisește cu cinism instinctul său de proprietar, chiar în treburile sale romantice sentimentale. Pe Scarlett (Vivien Leigh) o iubește pentru că îl pasionează tot ce e cucerire grea.

Se vorbește în film de absurdul epocii. Ambii eroi, și Rhett și Ashley (Leslie Howard) sînt contra războiului. Dar amîndoi se înrolează, ca să dea exemplu. Iată și altă dublă minciună. Sudistii credeau (adică ziceau) că numai față de robii un om are ocazia să fie om, omenos, uman. Iar nordistii ziceau că vor să-și dezrobească pe negri pentru că, ei credeau (dar nu ziceau) că, deveniți liberi, sclavii vor putea fi incomparabil mai bine exploatați. Teoria nordică este încă mai odioasă, căci suna cam așa: „Jos sclavia! Omul să fie liber exploatat cu consum-tămîntul exploatatului!“

Și Rhett și Ashley și Scarlett aveau aviditate de proprietar, temperată de acel personaj mitologic: admirabila Melanie (Olivia de Havilland), adevărată Precistă civilă. Ea îi umanizează pe ceilalți. Le dă

nemărturisite indoieli și exemplu prin purtările ei generoase. Melanie are și ea ceva „actual“, ceva de precursor. Este strămoșul aceluia om pe care agitata omenire de astăzi îl cere, îl caută și, pe ici pe colo, îl găsește. Totuși, personajul cu adevărat pozitiv este Scarlett, deși pare cea mai îndrăcită, cea mai afurisită. Scarlett e singura care, în ciuda firii sale de irlandeză cursurgioaică, se apropie de ceea ce se numește virtute. Căci cea mai bună definiție a virtuții este rezistența la păcat. Melanie îi făcuse fără voie acestei Scarlett cel mai mare rău: îi „sufłase“ bărbatul după care Scarlett tinjise toată viața. Totuși, Scarlett va sfîrși prin a o iubi pe Melanie! Să iubești pe omul care ți-a făcut cel mai mare rău — poate exista ceva mai impresionant? Imperfecta Scarlett a fost în stare să-l facă. Iată de ce atîtea sute de milioane de cititori și spectatori o vor iubi întotdeauna. Frumoasă, energică, răsfatată, mîndră, țința ei în viață e să obțină ce nu i se dă, să cucerească, prin orice mijloace, ceea ce i se refuză. Ce i se acordă, nu o mai interesează, iar ceea ce a pierdut o fascinează. Este paroxismul instinctului de proprietar. Totuși, numai la ea găsim bunătate veritabilă. Ea admiră sincer, nefătarnic, bună-tatea altora, bună-tatea iubită de ea la maică-sa, la fanfanorul său tată, la scumpa ei doică neagră și, mai ales, la sublima Melanie. Care, la rîndu-i, o va stima pe Scarlett mai mult decît pe ceilalți. Cu limbă de moarte, o va ruga pe Scarlett să „vegheze“ asupra celor doi: Rhett și Ashley, „să aibă grijă de ei“.

Repet, din toată lumea romanului și filmului **Pe aripile vîntului**, singurul personaj care merită stimă este Scarlett. O stimă care, cum spuneam, va rămîne intactă pe deasupra veacurilor.

D.I. Suchianu

Telecinema

Să mori de ris...

■ Poate că disparițiile cele mai cîndate în felul lor din rîndurile acelor neobișnuiți muritori care sînt actorii (fiindcă, nu-i așa?, actorii „mor“ în fiecare seară, cu fiecare spectacol) le reprezintă actorii de comedie. Țin minte și acum ceea ce spunea odată un mare regizor: că a face o comedie este, în fond, un act de umanitate (în treacăt fie spus, acest regizor nu a făcut pină acum vreo comedie. De unde fiecare poate înțelege ce vrea...). Pornind de la ideea lui, aș zice că nici unul dintre actorii nu ne este mai aproape de minte și suflet decît actorul de comedie (marele comic,

se înțelege, nu acela de duzină sau șusanii).

Un mare comic, orice mare comic, îți dă o neașteptată stare de siguranță sau — mai exact spus — îți dă citeva certitudini absolute necesare: aceea că nu tu ești ultimul fraier de pe lume. Că nu tu ești cel mai reprezentativ „călcător în străchini“. Că nu tu ești cel mai stupid. Că nu tu ești cel mai păgubos. Că se poate ride și de mulți alții în afară de tine. Că risul e cea mai sănătoasă boală contagioasă. Că se poate ride (cu îndreptățire) despre orice (imprejurare ce ar trebui, totuși, să ne dea puțin de gîndit). Că, asemenea căs-

catului, risul este molipsitor (chestiune asupra căreia, iarăși ar trebui meditat mai mult...).

După cum nu pot să nu observ, cu tot patetismul necesar și alături de locul comun pe care îl reprezintă această constatare, că orice mare actor comic este, ca om, o ființă tragică sau „indoliată“ în orice caz. „Miseria“ de a-ți amuza semenul este una din cele mai dure și aspre. Ea presupune, în egală măsură, umor și detașare. Or, cel mai dificil, cel mai epuizant sau, în orice caz, unul din cele mai dificile lucruri îl constituie tocmai această detașare în plină veselie. Toți marii comici (cel puțin aceia ai cinematografului) sînt niște „elaborați“, iar nu niște „spontani“.

„Fufu“, adică Louis de Funès, a fost unul dintre aceștia, deși e contestat de mulți (nimic nu mi se pare mai trist decît contestarea unui actor de comedie). I-am revăzut citeva „momente“ duminică și m-am gîndit că, în felul lui, subliniez: în felul lui, Fufu a avut geniu. Pe lângă geniu a avut parte și de repetate infarcturi. Ar fi dispărut, oricum. A vrut să dispară mai devreme pentru că, asemenea oricărui personaj comic, și-a ris în primul rînd de el însuși.

Aurel Bădescu

Cinema

Flash-back

Sudul în 24 de ore

■ CEL mai ecranizat dintre marii scriitori americani ai secolului nostru a fost adoptat de arta a șaptea relativ tîrziu, la zece ani după debutul pe scenă și la cîțiva ani buni după consacrarea ca dramaturg de prim plan. Intîrzierea neobișnuită la Hollywood. Fusesse numai teama de complexitatea lui? Ori nu sosise încă vremea romantismului acesta analitic, pe cit de sentimental pe atît de crud, pe care abia anii '50-'60 — de bunăstare mofturoasă, de uitare a rănilor războiului și de trezire prin contrast a rînilor lăuntrice — urmau să-l poată suporta? Ca o compensație, moda Tennessee Williams a ținut afișul cinematografic vreme îndelungă (fără a fi dominantă, dar și fără a deveni pe urmă demodată), putînd fi estompată abia de noua generație, rece, distanțată față de individ, absorbită de culpa și revolta politică, de satira retro și de zeflemeaua hiperrealistă. În timp, s-au făcut după Tennessee 13—14 filme, toate cu distribuții strălucite, mare parte cu regizori importanți (Kazan, Brooks, Lumet, Huston, Losey), filme memorabile și serioase, dar nesporind cu nimic nici meritul dramaturgului și nici pe al ecranizatorilor, în schimb raliind cinematografului o lume inconfundabilă, o provincie existențială, un Sud necunoscut și tulburător.

În ce constă acest tîrim-Tennessee (care, din păcate, cum se întîmplă în pasiunile profitabile, a fost pe parcurs preluat și poluat de nenumărați epigoni)? Din focar eroic, Sudul se vede transformat aici în scenă fatidic-socială, din istorie el trece în destin. Apoteoza măreției înfrînte, casele cu coloane albe și fragilele, indantelatele „belles“ lasă locul celor mai mărunte și prozaice asoirții umane, utopiilor sufocante, indivizilor apăsăți de soartă, făpturilor care nu pot trăi după voia inimii pentru că le împiedică trecutul, familia, mediul, tot ce-i în jurul lor greu de înțeles și imposibil de schimbat. Sudul lui Tennessee este o lume a contra timpilor, cu femei (mai ales femei) neotratice trăind în amintire și în vis, cu veșnicul „gentleman-caller“ ce pare să promită o clipă fericire, cu soți și soții, surori și frați în nestinsă concurență, cu părinți și copii care nu se mai pot concilia, cu iubiri, mereu cu iubiri, disperate și irealizabile. Este un univers absorbant și în același timp retractil, și mai ales o continuă luptă între extreme ireductibile, deși fiecare din ele nesigură pe sine: între puritatea care distruge și libertatea care sălbăticește, între bună-tatea monstroasă și viciul scuzabil, între patologia sensibilității și norma morală caricaturală, între vidul sufletesc și senzualitatea brutală a mediului; o lume în care fiecare dorește altceva decît are și nimeni nu-și găsește locul exact.

Dacă n-a fost totuși autorul comod și ideal pentru arta a șaptea, Tennessee Williams i-a adus acesteia, în schimb, personalitatea puternică de care (prin anii '50) ducea lipsă, combustibilul necesar pentru a se desprinde de trecut. Căci, nu prea întinsă pe suprafață, putînd fi văzută pe ecran (minut lingă minut și film lingă film) în mai puțin de douăzeci și patru de ore, opera lui închide în ea, ca într-un tropic al sentimentelor, tot ce-a fost mai adevărat și incompatibil în sfertul de secol al unei jumătăți de continent.

Romulus Rusan

Secvența

■ **Zmee pe cerul albastru** (regizat de Frank Pierce) e aproape un film portret; camera de luat vederi întîrzie îndelung, cercetător asupra unui singur chip, iar Geraldine Page trăiește cu atîtă intensitate speranța de a celebra prietenia, e atît de autentică în blinda-i răzvrătire împotriva solitudinii și atît de neîntînată de spaimile bătrîneții încît parcă duioasa confesiune a copilăriei — de cupată din romanul **Harfa de iarbă** a lui Truman Capote — a fost gîndită pentru a-i însoți gesturile și privirile.

Trecutele sale experiențe se suprapun — și nu numai în laboratorul tainic al interpretei. Puncta stabilită întîmplător, prin programarea pe micul ecran, la interval de numai citeva zile, a mai vechiului **Dragă inimioară** și a recentului **Zmee pe cerul albastru** se prelungește fascinant, transferînd către biografia vedetei semnele destinelor intruchipate de-a lungul carierei sale; obișnuitul echilibru al relației realitate-film pare astfel tulburat datorită forței miraculoase a compoziției Geraldinei Page.

i.e.

Portret

Magdalena Rădulescu

ÎN noaptea de 3 spre 4 martie, a încetat din viață, într-un modest hotel parizian, pictorița Magdalena Rădulescu. Prin stingeria ei, arta plastică românească pierde pe unul dintre cei mai de seamă reprezentanți ai săi din acest veac.

Intimplările au făcut ca, mai mult de o jumătate de secol, Magdalena Rădulescu să trăiască departe de țară, permanent cu nostalgia arzătoare a pământului natal, la care s-a întors mereu și mereu.

La Paris, Roma, Londra, München, Milano, Geneva, Berlin sau New York artista a cunoscut sau a întâlnit pe mai toți marii pictori și sculptori ai secolului XX. A venit, astfel, în contact direct cu tot ce a fost nou și original în creația plastică a ultimelor șapte decenii, atât de bogată în evenimente artistice. Pictura Magdalenei Rădulescu avea să fie însă, de la început, și să rămână, până la ultimele pinze, profund românească. Ea însăși s-a socotit întotdeauna artist român perfect integrat culturii poporului său.

Toți cei care au cunoscut-o — români și străini, colecționari și critici cu ochiul sigur, simpli iubitori de artă și mari artiști — au văzut în Magdalena Rădulescu pe ambasadoarea de înalt rang a tradițiilor poporului său, purtătoarea unei arte puternice și originale, adânc inspirate din folclorul românesc.

Pictura sa, de o vitalitate și prospețime mereu și aproape miraculos întinerite, ilustrează drumul anevoios al căutărilor perpetui de noi căi de expresie, într-o matrice personală inconfundabilă, ignorând stilurile, curente și școli, pictura Magdalenei Rădulescu a evoluat, pe firul anilor, spre un figurativ situat nu rareori la limita abstractului, peste care adie vântul modernismului. Treptat, ca și-a restrins temele; mai exact, s-a concentrat asupra unor teme predilecte, urcând continuu dinspre lumea fantastică a basmelor și legendelor spre introspecția dramatică a ființei umane, spre redarea sentimentelor general-omenești, simple și fundamentale. Pictura Magdalenei Rădulescu și-a urmat drumul sigur spre esențializare: desenul s-a simplificat rămânând savant, spontaneitatea liniei lăsând să se vadă, dincolo de ea, deceniile de trudă spre desăvârșire.

Magdalena Rădulescu constrânge folclorul, legendele și miturile — demers ce stă doar la îndemina marilor artiști — să se constituie în forme noi, cu semnificații mai cuprinzătoare. Astfel, pictura ei transcende spiritualitatea acestor meleaguri, încercându-se de universal. De aici provine, cred, apropierea care s-a făcut între arta ei și cea a lui Tăcușescu și Brâncuși.

Ființă de înaltă ținută morală, și-a slujit cu credință și modestie, cu umilință aproape, arta și Patria. Era româncă și o afirma cu mândrie și demnitate. Avea intenția să se stabilească în țară; visa „o căsuță la Constanța, pe malul mării”, acolo unde a luat primele lecții de desen, într-o copilărie fericită și mereu evocată.

Venea des la București. Simpla prezență în capitala țării, vizitele prietenilor sau la prieteni, vorba românească auzită la tot pasul pe stradă o aduceau într-o stare de continuă incitare.

Făcea tot timpul proiecte, vorbind rar și puțin despre moarte. Dar se gândea la ea. Acum nu mai este! Dorea să-și găsească odihna cea din urmă lângă părinți; a purtat tot timpul în suflet mîhnirea de a-i fi necăjit cu nesfirșita ei peregrinare prin lume!

Magdalena Rădulescu a murit așa cum a trăit: singură cu arta sa și cu gândul la țară, între puținele lucruri îngheșuite în câteva valize, între pinze și vopsele, în frigul harpagonic al unei camere neprimitoare de hotel sărăcăcios.

Ultimul bilet de călătorie spre București, cel cu data de 15 februarie 1983, a rămas nefolosit printre lucrurile artistei...

Magdalena Rădulescu nu mai este! Cei care au iubit-o o vor căuta însă printre personajele din tablourile sale. Nu se poate ca, dintre atâtea minuni cîte a creat pentru ochii și sufletul nostru, să nu-și fi ales în taină un loc în care să poată reveni, spre a fi mereu printre noi.

Stelian Oancea

Memoria unui timp

MONUMENTUL de la Carel, închinat eroismului soldaților români care își eliberau ultima bucată din pământul natal, pentru a-l elibera apoi și pe al altora, stă implantat cu aceeași gravitate de „memento”, mărturia unui timp și a unui artist. Cercul magic al martirilor de la Moisei stă, de asemeni, bine și definitiv închis, primind în alveola sa o întreagă istorie și condiția unui popor liber, demn, dincolo de bine și rău, dincolo de moarte și prin viață. Sfatul bătrînilor, al „vinjilor” cum li se zice, păzește cu grijă înțelepciunea ancestrală, depunind mărturie că și în țara aceasta oamenii gîndesc, la ființa lor și la cea a celorlalți. Oșenii prinși bărbătește pe după umeri, dansează cu patimă și ascunsă forță, ca în urmă cu milenii, ca astăzi și totdeauna, omul nopții începe, odată cu amurgul, să părăsească mitul și legenda pentru a deveni magician și spiritul materializat al unui spațiu impalpabil dar existent, cel al folclorului peren.

Biografia umană și legenda continuă să se păstreze, prin operă și existență, deși parcă prea curînd uitată, amintindu-ne că la 28 februarie, la cumpăna dintre iarnă și semnele primăverii, Vida Geza ar fi împlinit 70 de ani. Și ar fi putut să-și împlinească, așa cum era croit el, într-un lemn de o esență aparte, mereu calm și senin, tare și inflexibil ca propria condiție și ca opera pe care ne-a lăsat-o. Ar fi meritat, nu numai pentru că se confunda cu cele mai eroice momente de luptă ale poporului nostru pentru un ideal uman superior, o comemorare pe măsura urmei lăuate în viață, prin acțiunea concretă și creația artistică. Dar și așa, trebuie să ne amintim, măcar, că a existat un om și un artist ce a simbolizat o epocă și confruntările ei, care a însemnat un mesaj uman și artistic emis fără veletarism sau teamă de anonim. Dintr-o liberă și superioară conștiință a faptului că așa trebuie să se comporte un om, un luptător. Amintirea luptătorului purtat de ideal în înclătarea Spaniei anilor de confruntare totală, unde se descoperă simultan și artistul marilor teme simbolice, se păstrează în memoria obiectivă a istoriei, dar și în cea afectivă a celor, cițiva, care i-au fost tovarăși de crez și arme. Amintirea artistului trebuie să trăiască în memoria întregului nostru spațiu spiritual, pentru că fără ea am fi mai săraci în exemple de artiști-cetățeni, de oameni bintuiți de „iele”, de idei umanitariste și omenești. Vida Geza nu este doar un nume, el reprezintă o condiție și un timp istoric, un capitol al vieții și artei românești, în ceea ce are ea original și universal.

Fără îndoială că, insumînd creația densă, variată și mereu în căutarea propriei împliniri, am avea imaginea completă, satisfăcătoare, a sculptorului și graficianului militant. Dar astăzi, deta-

VIDA GEZA in atelier (fotografie de Vasile Blendea)

șaji de eventualele acuze subiective, de prietenii, pasiuni sau incompatibilități inerente, sîntem datori să structurăm și să restituim prezența unei personalități, unicitatea ei și sensul profund al operei sale. O operă ce nu se vrea atemporală, deși are dreptul la perenitate, pentru că este emanația unui moment anumit, a unui climat dat, irepetabil, pentru că mărturisește aspirația la veșnicie prin ceea ce definește clipa imensă numită istorie. Sculptura lui Vida Geza, poate prea frecvent interpretată din unghiul monocord, existent fără îndoială dar nu absolut, al militantismului, trebuie judecată, recuperată și fructificată din perspectiva conținutului expresiv, a valorii estetice implicite, fără de care nu ar fi fost operă de artă ci doar document. Așa, interferînd omul și artistul, luptătorul și cioplitorul, avem revelația documentului cu valoare artistică și pe cea a operei sculpturale cu valoare de mesaj uman, social, politic. Să nu uităm că, pe lângă monumentele ce poartă semnele unui spațiu și pe cele ale istoriei, paralel cu marca talentului, artistul a mai creat și piese „de muzeu”, reperate unei gândiri structurative sever organizate și cu o clară perspectivă a programului, lăsînd să eclatze cite un accent expresionist ce sub-

linia o idee, dinamiza o articulare simbolică pentru a-i conferi forță și profunzime. Ne referim, inerent, deși nu totdeauna cu efecte complexe, la opera monumentală, de spațiu public, dar uităm că ea s-a născut treplat, ca un corolar firesc, din acumularea acelor piese, îndelung gîndite și reluate în variante, ce reprezentau obsesiile fertile și axele unui program clar și distinct. Acceptate în conexiunea lor organică, ca emanații ale unei viziuni unice și inconfundabile, toate aceste ipostaze ale unei conștiințe umane și artistice originale ne dau imaginea completă și complexă a condiției de a fi și de a se afirma în ființa a lui Vida Geza. Ele ne aparțin, firesc, la fel ca tot ceea ce există și s-a creat pe acest pământ al nostru, dîndu-ne nouă și altora măsura puterii și talentului ce ne sînt proprii, definindu-ne în timp.

Acum, cînd posibila aniversare se mută în cîmpul amintirilor, să nu uităm că arta lui Vida Geza, viața lui de om și nimic mai mult, și-a asumat responsabilitatea de a purta și revela memoria unui timp petrecut în spațiul spiritualității românești.

Virgil Mocanu

MUZICA

Cu Ștefan Niculescu despre „muzica de scenă”

— Prin activitatea dvs. de creație ați demonstrat că trebuie să trăim cu maximum seriozitate elaborarea hainei muzicale a unui spectacol. Sinteți de părere că oricărei piese de teatru i se poate realiza o „muzică de scenă”?

— Totul depinde, pe de o parte, de funcția atribuită muzicii în dramaturgia spectacolului de către regizor, de cultura lui muzicală, gusturile lui artistice, capacitatea lui de a formula în cuvinte semnificația muzicii pretinse de la compozitor, iar, pe de altă parte, de imaginația compozitorului, flexibilitatea lui, simțul lui dramatic, profesionalitatea lui etc. Desseori, însă, compozitorul e constrins să-și sacrifice stilul său, preocupările estetice pentru a se plia exigențelor regiei, devenită — se știe — factorul suveran de decizie. Tocmai acest aspect al muzicii de scenă îmi pare lipsit de interes, de rezultate viabile; muzica de scenă se vâdește atunci mai degrabă inutilă. Idealul ar fi deci ca regizorul și compozitorul să nu-și neutralizeze reciproc personalitățile, să-și acorde mutual un suficient spațiu de manevră, să colaboreze într-un veritabil stil de echipă. De unde dificultatea reușitei în acest domeniu, adesea bintuit de surogatul fatal al impersonalei ilustrații sonore.

— Deși domeniul este foarte vast, bineînțeles că are și niște limite...

— Fără să fiu — din lipsă de timp — un spectator sistematic al manifestărilor teatrale amintesc totuși două soluții extreme, după mine perfect justificate ca realizare scenică. Astfel, la Berlin, am văzut teatrul de Beckett, pus în scenă de Beckett însuși și lipsit de orice fel de muzică. Iar la București, o trupă din Atena jucînd teatru antic grec, uza, dimpotrivă, permanent, de o savantă declamație cîntată (un fel de sprechgesang).

— Considerați, se pare, că există o anumită corespondență între cuvinte și sunete. Sinteți amabil să menționați cîteva repere și argumente ale acestei corespondențe?

— În muzica pentru teatru, corespondența cuvînt-sunet devine, pe de o parte, mai precisă și, pe de altă parte, în mod paradoxal, mai bogată în posibilități, probabil pentru că se subordonează unei dramaturgii sau „imagini” teatrale larg integratoare. Tocmai explorarea acestor posibilități mi se pare atractivă în muzica de scenă, desigur doar în cazul unor condiții favorabile de lucru. Astfel, partitura nu poate fi scrisă decît cu stabilirea prealabilă și detaliată a semnificării, iar soluțiile tehnice nu tind decît spre eficacitate scenică, plasticitate, impact direct etc. Toate aceste aspecte orientate spre latura mai concretizată, exteriorizată, particularizată a muzicii — inclusiv în formele noi ale muzicii legate de teatru, bunăoară în teatrul instrumental — reprezintă o largă compensație a orientării spre abstractizare, interiorizare, generalizare (tot atât de justificată, de natură) din creația muzicală a secolului nostru.

N-am scris decît ocazional și relativ puțină muzică de scenă. Dintre toate colaborările, însă, una a rămas stabilă, cea cu Teatrul „Tăndărică” din București, aflat — se știe — printre cele mai bune teatre de la noi și din lume. Cu binecunoscuta directoare și regizoare a teatrului, Margareta Niculescu, am colaborat la mai multe spectacole pentru copii (o dată și dincolo de fruntariile țării, la Oslo), dintre care amintesc pe primul, de acum două decenii, *Cartea cu Apolodor* (de Gellu Naum), pe cel următor la cîteva ani, *Cele trei neveste ale lui Don Cristobal* (prelucrare de V. Silvestru după F. Garcia Lorca) și, în sfîrșit, pe ultimul, foarte recent pus în scenă, *Făt frumos*

din lacrimă (adaptare de Margareta Niculescu după Eminescu). Deschiderea către orizonturile noi ale artei, rigoarea unită cu spontaneitatea, precizia de cea-sornic a montajelor pe care se înalță o poezie insolită sînt cîteva din aspectele care m-au atras la acest teatru.

— Partitura muzicală la Făt frumos din lacrimă a fost, dealtfel, distinsă și cu Premiul Uniunii Compozitorilor pe anul 1982. Cîteva detalii, vă rog, privind problema pe care am propus-o discuției, legate de acest spectacol.

— Pentru mine, Eminescu rămîne marele poet al adolescenței. Desigur, lecturile de mai tîrziu mi-au descoperit sau adîncit aspecte nebănuite, dar fascinația dintii nu s-a risipit niciodată. Poate de aceea mi pare atât de temerară încercarea de a lega verbul lui de muzică, de a-l lega așa-zîcînd direct, nemijocit. Poate că la această tardivă și totuși primă experiență proprie în scrierea de muzică la un text eminescian m-am apropiat de poet oarecum indirect, și anume prin hățișul exigențelor dramaturgiei teatrului de păpuși. Astfel, din inefabilă, semnatica muzicală s-a precizat nu numai în cuvinte, gesturi sau acțiuni, ci și în întinderea diferitelor momente măsurate la secundă. Problema a devenit prin urmare propriu-zis muzicală: integrarea tuturor fragmentelor de lungimi, semnificării și funcții dramaturgice diferite într-o arhitectură de ansamblu, a cărei coerență să subziste în ciuda (sau tocmai datorită) caracterului caleidoscopic și la care, uneori, să participe, alături de muzică, textul vorbit sau recitat. Rezultatul: un balet-pantomimă-teatru, scris pentru o formație de 11 soliști și divizat în 7 mari grupuri, divers colorate, de secvențe. Muzica de spectacol poate trăi, însă, și o existență independentă, ca muzica de balet; sau să se prezinte, sub o formă instrumentală, în concert de cameră.

Convorbire realizată de Anton Dogaru

Literatura română în școală

Personaje ale literaturii române interpretate de...

MIHAIL SADOVEANU (1880 - 1961)

„NICOARĂ POTCOAVĂ”
(1952)

● Nicoară Potcoavă ● Alexandru ● Petrea Ginj
● Elisei Pokotilo ● Ghiță Botgros ● Presvitera Olimpiada.

NICOARĂ POTCOAVĂ, fratele domnitorului Ion Vodă, hatman și domnitor efemer, hotărât „a plini dreptatea”; personaj-simbol — „bărbatul domnesc” care „aprinse inimile noroadelor”, oșteanul viteaz și curajos e un vizionar, identificându-se cu idealul libertății și demnității naționale.

SAVIN BRATU: Hatmanul Nicoară e un umanist, contemporan al Renașterii. [...] Studiile sale de tinerete, la Bar, sînt din aceeași sferă ca cele ale clasicismului apusean. Învățătura lui de elinească îi asigură un comerț spiritual rar în epocă și în colțul lui de lume. Dar, mai ales, Nicoară e un discipol și un exponent al eticii renascentiste, reprezentînd, în Răsărit, momentul contemporan al luptei pentru depășirea concepțiilor medievale. [...] Deși oștean neînfricat, hatmanul e în primul rînd un cugetător apăsător de întrebări privind soarta omenirii; acest cugetător părăsește războiul numai pentru că așa îi dictează conștiința unei datorii sfinte, către memoria marelui său, frate și către norodul Moldovei. [...] Înțelepciunea stăpînirii de sine înseamnă, pentru el, înfrînarea rațională a pasiunilor, deci și a bucuriilor, a nerăbdărilor, a setei de împlinire, ca și a durerii. Nicoară nu-și îngăduie să fie fericit un ceas, nici să se gîndească la fericirea sa personală, cum nu-și îngăduie să aibă o durere care e numai a lui. Întreaga lui viață trebuie să fie călăuzită fără abatere spre felul urmărit, cu o intransigență absolută, față de care orice slăbiciune omenească e o trănă și o trădare. Dragostea lui tîrzie, care nu s-a mărturisit nimănui, deși a fost împărțită în taină și în durere, e păstrată în inimă, dar biruită în rațiune, ca o chemare divergentă. (Reprodus din: Mihail Sadoveanu, o biografie a operei, Buc., E.P.L., 1963, p. 616-618).

PAUL GEORGESCU: Dacă Vitoria Lipan este o Antigona — care face adekvat o acțiune ineficientă, din impuls moral — Nicoară Potcoavă este un Hamlet. El are conștiința limitelor acțiunii sale și, văzînd peste epocă, își dă seama că raportul de forțe nu este în favoarea idealurilor sale, dar acționează totuși în numele viitorului, pentru a lăsa un jalon simbolic. Dacă în Șoimii el era un răzbutător romantic, în noua versiune este un erou tragic, un vestitor prematur al viitorului: de aici amărăciunea și certitudinea sa. [...] Nicoară nu acționează în numele său, el e doar un executant conștient, căci înțelege mersul istoriei, e deci exponențial poporului apăsător, într-o epocă în care ridi-

carei lui era prematură. (Reprodus din: Părerii literare, Buc., E.P.L., 1964, p. 12).

GEORGE IVĂȘCU: Personalitatea complexă a lui Nicoară se detașează de toți ceilalți eroi sadovenieni prin luciditatea cu care își înțelege și își îndeplinește propriul său destin istoric. Nicoară e un domn înțelept ca Șun al lui G. Călinescu, cu deosebire că el nu urmează indiferent riturile, „precum soarele merge de la răsărit la apus”, ci le iese în întîmpinare provocînd istoria, identificînd întîmplările vieții lui omenești cu necesitatea timpului istoric. [...]

Nicoară e un vizionar al cărui optimism profund se întemeiază pe credința neștrămutată în virtuțile neamului său și într-un viitor pe măsura acestor virtuți. [...]

Nicoară Potcoavă nu trăiește în roman numai prin propria prezență, ci se răsfrînge în sufletele și în destinele tuturor celor care îi sînt alături. Toți „oamenii măriei sale” sînt devotați organic cauzei patriotice slușite de Nicoară, topindu-se pe ei înșiși în imaginea legendară, gigantică, a hatmanului. Nicoară e un mit, un „vis al noroadelor” — cum spune unul dintre eroi —, adică o imagine uriașă și fabuloasă în care fuzionează personalitatea istorică a domnului cu cea a poporului său. (Evocare radiofonică, mai 1966. Reprodus din: Confruntări literare, Buc., E.P.L., 1966, p. 259-260).

DAN MĂNUCĂ: Surprinzîndu-și în mod voit exteriorizarea sentimentelor și lăsîndu-le să-i devasteze adîncurile sufletești, Nicoară adaugă tragismului său o notă aparte, specific sadoveniană, constînd în sugerarea profunzimii morale a eroilor prin lipsa de mișcare, prin statica aparentă a caracterului. [...]

Hotărît în îndeplinirea promisiunii, el se insingurează, ajunge închis și taciturn, cel puțin în aparență. Dar, și prin firea lui, Nicoară este un meditativ, căruia spectacolul lumii i-a confirmat increderea în posibilitățile omului de a provoca binele și de a suporta răul. („Iașul literar”, nr. 10, 1966. Reprodus din: M. Sadoveanu, Nicoară Potcoavă, Buc., „Minerva”, 1977, repere istorico-literare de Ruxandra Niculescu, p. 371).

DANA DUMITRIU: Admirația pentru valorile afirmative ale istoriei este indubitabilă (la Sadoveanu), mărturie stînd personajul ales Nicoară Potcoavă, „vis al noroadelor”, dar perspectiva asupra lor este strict analitică și foarte vag, din motive epice, documentară. Eroul nu trăiește ca la romantici prin scene reprezentative, aproape simbolice, decît în măsura în care nu se poate altfel, el este integrat firescului, amănuntului cotidian, este plasat într-o categorie temperamen-

tală. Nicoară este arătat în clipele de boală, de dragoste, de neliniște organizatorică, de răzbutare, de petrecere, de luptă, de județ, de ură și bucurie, așa cum este privit oricare altul din ceata lui de oameni ai dreptății. Măreția îi este subliniată doar epic, niciodată în comentariu. („România literară”, nr. 20, 1969. Reprodus din: M. Sadoveanu, op. cit., repere..., p. 378-379).

DUMITRU MICU: Eroii lui M. Sadoveanu sînt oameni transsubstanțiați. Zeii și eroii mitologici erau înzestrați cu toate virtuțile și patimile omenești, depășind pămîntului numai prin gradul puterii și prin faptul că nu cunoșteau moartea. Nimic din cele omenești, înălțări și slăbiciuni, nu e străin eroilor sadovenieni, înși pieritori, adesea umili și sărmani, bintuiți de toate vitregiile sortii, dăruii însă cu o înțelegere (explicită verbal sau numai implicată în conduita lor) — a temerurilor lumesti, care îi rînduiește mai neclintii decît stîncile și codrii seculari. „Nu voi pieri deplin” zice Nicoară Potcoavă, eroul sublim, umanistul cunoscător al culturilor străvechi, scrutătorul tainelor vieții și morții, marele iubitor de oameni, înțeleptul ce consultă „stelele vesnice” în legătură cu omeneștile frămîntări.

Nicoară Potcoavă nu e, desigur, un om ca alții; este o individualitate unică, fără precedent în opera creatorului său. Poate nici nu e un om pieritor, ci „un vis al noroadelor”, plămădirea ideală figurînd aspirațiile nobile ale celor mulți, ideal de înțelepciune și umanitate. „Acest bărbat domnesc — cugetă cineva — a lepădat de la sine bunurile trecătoare și-n el stă mai presus de toate lumina cea fără de amurg a unei iubiri către cei pe care răposatul Ion Vodă i-a numit «sarea pămîntului»”. Nicoară Potcoavă a ajuns la o filozofie avansată, văzînd în om ființa supremă” [...]. (Reprodus din D. Micu și N. Manolescu, Prelegeri de literatură română contemporană (Autori și opere, 1944-1974), Buc., Universitatea din București, 1974, p. 93).

ZAHARIA SÎNGEORZAN: Toată lumea a recunoscut în Nicoară Potcoavă și o stranie și tragică poveste de dragoste, tipic sadoveniană, cu fulgerătoare clipe de prăbușiri interioare, de obsesii nevîndecate și de poezie a unui paradis erotic pierdut. Nicoară și Alexandru iubesc pe Ilinca lui Irimia Golia, moment decisiv în viața lor, act de dureroasă alegere între datorie și sentiment. Nicoară e asceticul, omul care cugetă. Este calm și nu-și pierde capul cu una cu două. Sentimentul lui e purificat de o logică indestructibilă. Toate reacțiile lui sînt foarte bine supravegheate și nu se îndepărtează nici o clipă de cercul obsesiei datoriei împlinite. [...]

Dragostea lui Nicoară nu înseamnă o abandonare a ființei, un „calcul”, dar e „apolinică”, „placidă”, pe cînd a lui Alexandru e furtunoasă, năprasnică, îl robește fără milă. Nicoară nu se lasă chinat pînă la rană de spîinii ei ca mezinul. El doar o contemplă, se retrage din viața ei, grav, „indiferent”, ca un filosof ce este. (Mihail Sadoveanu, Teme fundamentale, Buc., „Minerva”, 1976. Reprodus din: M. Sadoveanu, op. cit. repere..., p. 388-389).

ALTE PERSONAJE

ALEXANDRU, fratele mai mic al lui Nicoară Potcoavă, temperament năvalnic, arzător, luptător aprig. „Mezi-

nul e romanticul impulsiv, tînguitor, orbit de sentiment și de explozia imaginației, de gîndul unei imposibile experiențe erotice. Chînit de pasiune, el trăiește atît sentimental cît și paradoxurile imaginației lui” (Z. Singeozan) ● bătrînul căpitan PETREA GINJ, tatăl tainic al fraților Nicoară, oștean viteaz și înțelept de tipul lui Dan, eroul lui Alexandru, „un stejar de român cum rar se găsește”, discret, modest, devotat ● cazacul zaporojean ELISEI POKOTILO, prietenul de arme și de inimă al moldoveanului Petrea Ginj ● GHIȚĂ BOTGROS, fost țaran din Davideni, burlac, luptător curajos și priceput în armata hatmanului; comandant al oștenilor de la Prăguri, devenit lăi Botgrosna, viteaz legendar ● hangiu GORAȘCU HARĂMIN, păstrător al rînduiriilor hanului, gazdă primitoare a oștenilor ● presvitera OLIMBIADA, femeie tîndră, fermecătoare, „uscăt și subțirică, privînd drept cu ochii ce păreau rotunzi și soarele îi încununa frumusețea anilor ei tîrzi”: văduvă înțeleaptă, pricepută, știe să aline durerile fizice și sufletești ale oamenilor. „E cel mai ezoteric dintre personajele feminine sadoveniene” (Pompiliu Marcea) ● ILINCA, fata lui IEREMIA GOLIA, pircălabul trădător, îndrăgîită de frații Nicoară ● domnitorul PETRU ȘCHIOPU ș.a.

ION VODĂ e evocat de ceilalți eroi ai cărții, ca și Nechifor Lipan în Baltagul sau răzeșul Ionașcu în Neamul Șoimăreștilor; omorît cu doi ani înaintea începerii acțiunii romanului (1574), domnitorul devine un personaj-motiv al răzbutării sale.

POMPILIU MARCEA: Pe Sadoveanu l-a atras, fără indoială, atitudinea demofilă a acestui voievod, la care s-au adăugat vitejia lui fără seamă precum și curajul de a înfrunta marea putere a otomanilor. De aceea prozatorul ignoră laturile negative ale lui Ion Vodă, între care cruzimea lui fără seamă, aproape patologică, selectînd numai latura eroică și dramatică a personajului.

Se cuvine, la început, o precizare: Ion Vodă cel Cumplit nu este, în cărțile menționate (Șoimii, Nicoară Potcoavă, Vreburi de bejenie — n.n.), personajul principal, în toate el apare [...] după moartea de la Cahul. Dar evocarea este permanentă, puternică, și trebuie menționat în mod necesar că toată schema narativă din Șoimii și Nicoară Potcoavă n-ar fi fost posibilă fără raportarea la fratele lui Nicoară Potcoavă. Pentru că în aceste două romane finalitatea luptei protagoniștilor este răzbutarea morții lui Ion Vodă. Sadoveanu are geniul de a reînvia, prin evocarea unor personaje, eroi care nu mai există, care au trecut în lumea umbrelor. (Reprodus din: M. Sadoveanu, op. cit., repere..., p. 393).

Prof. Constantin Popovici
Prof. Ștefan Năstăsescu

„Artă italiană din secolele XV-XVIII în muzee și colecții de artă din România”

DUPĂ arta elvețiană și flamandă a venit rîndul artei italiene din patrimoniul românesc să-și prezinte, în sălile Muzeului de artă, valorile colecționate pe teritoriul țării noastre în curs de trei secole. Ansamblul este spectaculos, cantitativ vorbind, și plin de un interes multisemnificativ, din punctul de vedere al conținutului expoziției. Că ea este poate mai importantă sub aspectul posibilităților pe care le oferă de a identifica stadii ale istoriei gustului artistic în România, cu nuanțele diferențiale între regiuni, a reținut-o cu subtil spirit de observație Giulio Carlo Argan, în cuvîntul omagial adresat expoziției.

Intr-adevăr, cînd încheiem pelerinajul prin fața capodoperelor de prim rang: „Răstignirea” de Antonello da Messina, accl mic și iluminat tablou, a cărui fascinație se concentrează în contrastul dintre lirismul senin al peisajului prelungit și infinit și dramatismul strîns, reținut într-o severă geometrizare verticală a spațiilor și volumelor; cele șase compoziții de la Muzeul Bruckenthal din Sibiu și de la Magnasco — acest artist mereu enigmatic, influențat de arta teatrală a răscrucii de veac XVII-XVIII; viziunile marnic-profetice ale lui Jacques Callot; ardentele interioare ale lui Greco, original și puternic în prefigurările unui suprealism fantastic și grotesc de secol XX; „Lupta lui Hercule cu centaurul Nessus”, operă de Luca Giordano, reprezentant atît de caracteristic al școlii napoletane, cu predilecția ei pentru mișcare, energie concentrată, înclăștare între um-

bră și lumină; opera venețianului Lorenzo Lotto, care așează meditațiile sfințului Ieronim într-o margine de pădure amintind de peisajele pictorilor germani din același secol XVI — cînd încheiem, deci, acest pelerinaj (din care n-am citat chiar totul), începem să descoperim și alte perspective. Sînt ca niște ispite de a studia și scrie istoria artelor și altfel, dintr-un unghi de vedere (sau mai multe), în care ostentă și bătăliile pentru identificarea autorilor — necesare și respectabile desigur —, n-ar mai fi scopul suprem. Cîndva, marile Burekhardt exprima acest deziderat: cit spațiu liber ar rămînea pentru repararea nedreptăților istoriei, cite descoperiri și frumuseți și sensuri încă neaurălate!

Chiar și expoziția aceasta ne oferă câteva exemple, în jurul cărora specialiștii acumulează controverse de atribuire. O „Adorație a pruncului”, de cea mai pură și naivă gingașie; pictată cu o ferovăre cuminte pe un fond de somptuoși tăți aurite; de la Muzeul din Timișoara, o natură statică, a unui mic maestru — Migali — este un colaj iluzionist „avant la lettre”; „Întoarcerea fiului risipitor” (este sau nu de Bernardino Licinio?) ne îndeamnă să admirăm felul în care profunzimea acestui mit al eternei întoarceri sînt aduse la lumină într-o lume parcă fără fisuri, de perfectă eleganță lumească a spiritului, a gesturilor. S-a crezut că „Tînăra mamă” este opera lui Simon Vouet — și poate că este —, deci o pictură franceză; cineva s-a străduit să arate că aparține lui Orazio Gentileschi,

BERNARDINO POSCANTE LICINIO: întoarcerea fiului risipitor

deci o pictură italiană. Unde încep și unde se încheie certitudinile pentru acel secol XVII, încă plin de necunoscut, național și totuși străbătut de mister aristocratic și populist laolaltă. O pictură ca aceasta sau ca ciudata lucrare „Abraham și Melchisedec”, cu arhitectura strivitor de măreață în raport cu minuscula umanitate agitîndu-se la poalele celor două monumente încadrînd un cer imens, sugerează unele din direcțiile multiple spre care cercetarea expresiilor vizuale ale unui mare moment de spiritualitate europeană poate dezvălui sensuri, și nu numai date.

De aceea, revenind la admirația lui Giulio Carlo Argan pentru nivelul de gust pe care achiziționarea unor astfel de lucrări și a multor alora din fostele colecții de artă de pe teritoriul nostru (unele vechi de secole, azi reunite în cea mai mare parte în muzee) îl demonstrează, trebuie să apreciem nu doar nivelul în sine, ci și obiectivitatea și suplețea lui. În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, cînd se constituie principalele col-

ții particulare din Tîra Românească și Moldova, sensibilitatea în materie de creație contemporană românească era receptivă în primul rînd la peisaj. Succesul imediat și necontestat al picturii lui Grigorescu confirmă în totul acest adevăr. Și totuși, gustul academic, un timp privit cu deridere, dar azi reasezat în semnificațiile lui reale, își păstrează rezervele puterii de a influența un stil de viață, o anume amploare a demersului intelectual în diferite domenii, o treaptă a clasicității.

Prin includerea în expunere și a unui număr de piese de mobilier de artă de valoare excepțională, cum ar fi „Tabernacolul” din secolul al XVII-lea, de ceramică, plăci decorative, platouri, vase — latura istoric-socială a expoziției devine încă și mai solicitantă, și mai sugestivă: un eveniment artistic și un prilej de studiu totodată.

Amelia Pavel

Justo Jorge PADRÓN

■ Impreună cu poetul chilian OMAR LARA, binecunoscut cititorilor nostri, ne vizitează țara, la invitația Uniunii Scriitorilor, remarcabilul poet spaniol JUSTO JORGE PADRÓN. La cei 40 de ani ai săi, Justo Jorge Padrón este autorul a cinci volume de versuri și mai multe volume de traduceri (mai cu seamă din poezia nordică) și eseuri. Altit opera originală cit și traduceri l-au fost distinse cu numeroase premii de prestigiu, spaniole și internaționale. Este membru în Comitetul Internațional pentru decernarea Premiului Nobel. Conduce, la Madrid, o excelentă revistă de poezie internațională, „Equivalencias”, care publică opere inedite ale unor scriitori consacrați, în limba de origine, în spaniolă și engleză. În ultimul număr este prezent poetul Marin Sorescu.

Celebrarea cuvîntului

Cuvînt sînt semnele tale casa ce mă adăpostește,
drum, piine de soare ce mă hrănește și mă arată gol.
Uneori ai fost obscur și duros
te ridicai în setea și plîngerea
unei paragini fără somn
ca unică floare mingiîată de buzele mele.

Te-ai născut și ai crescut inepuizabil
peste bezna fără ochi a uitării,
intr-o orbitoare țîșnire,
cu răbdare și cîntec,
ca aer al pielii mele sau trup al zborului meu
și oriunde se întimplă să te invoc
inmugurea existența ta fericită în fața neantului.

Ca să-ți descopăr forța și să te știu exact,
am vrut să închid ochii ca să-ți descriez umbrele,
dar acolo, incrustat în întuneric,
incendiai alt paradis ocult.

Rostit-am copac și frunzele acestuia se treziră în pădure,
orașe — și larg riu de prieteni mi se strînse în jur;
stele — și noaptea se înălța binecuvîntată
creind unitatea universului.

Cuvînt, tu m-ai văzut prin ani și întimplări,
prin bete fantezii adevărate
și prin inima înaltului albastru.
Mai mult ca însăși viața mea
ai fost pentru mine
fidela ei reînviere.

Rezumat

Rănit de însăși moartea privi spre cer și se pomeni
în fața unui negru cal cu terne scăpărări.
Energia lui de vertigiu galopa spațiul,
era însuși universul.
Dulce briză letală pentru singele lui orbit:
originară creștere către unanim.

Se simți văzduh în iute mișcare
de-a curmezișul unei domoale întinderi
de care prinse să-și reamintească.
Înainte de a se preschimba în prezență absolută
înțelese limpede
rezumatul sumar al vieții:
o efemeră plagă în inexistent.

Vizita mării

Pe blana verde a stîncilor fierbinți
știu că aștept o minune.
Se încheagă și se destramă imagini de apă.
Spumele înalță temple diafane.
Întinderi diamantine
explodează dur în bazaltul negru
îns'elind briza
cu fulguții migdali tremurători.
Dar smălțurile-abia li se rotesc
în minunata soarelui oglindă,
că se și reintorc în apă ca o ploaie rătăcită.
Se și întorc sinucigașii cai în veșnic tropot.
Sînt o uni'a e perfectă. Apropiere.
Un abur cristalin le-arată drumul.
Înaripată în măreție vine aproape de mine.
Se descoperă în irizări
și cu răgușita ei voce milenară
mă salută: „Și eu te așteptam.
Să stăm de vorbă îndelung,
dar întii visează și trăiește-mi ziua ta între oameni...”

Înlăuntru

Totul era ieri și strigătele-i demolite
pe se o zare cruntă de temeri.
Totuși ziua fusese intensă și imprevizibilă
în monotonie ei.
Iarăși îl chema această rece fereastră a hîrtiei.
Căuta dincolo de cristalul ameșitor
în cea mai suavă viziune a spațiului
sau în cea mai hîituită a lui neaducere aminte
o idee în umbră, o voce care să deschidă
tundra de nepătruns.
Obiecte din jur și priveliști cerceta cu răbdare.
Ciurii ochii unor figuri nemișcate
ca să-și pindească dincolo de ei
imposibilele proprii tărimuri.
Forță dulapuri căutînd
prodigios tezaur de surprize.
Chiar și-n oglinzi găsea o mare-n zbor,
dar acolo se întuneca flacăra chipului lui.
În final închise ușile astupînd incuierile.

Ea se afla înăuntru, neostenită, privindu-l.

In românește de
AUREL COVACI

Omar LARA

Extravagantul domn

Sînt mulți ani de cînd rătăcesc pe pămînturile
Tatălui
la-nceput birna cea grea nu era în adevăr o birnă grea
era o dulce povară pe șira spinării
erau chiar miinile tale și coloana ta vertebrală ușor
deformată
era chiar sexul tău dulce și crud
erau pulpele tale pe care adînc le-am iubit
palide-așa cum erau și lucioase și lînceda
prin multe orașe-am trecut precum îți și spuneam dumitale
cu-această dulce povară
uneori o așchie-mi găurea îmbrăcămîntea și mă-nțepa
ingrozitor
însă era de-ajuns amintirea
îți jur amintirea acelei fericiri
pen ru ca singele ce-mi gilgia din coastă și-mi păta
cămășă
să fie-abia un fraged lichid
pe care ți-l ofeream dumitale
odată cu-atîtea altele nu tot atît de extravagante
dar nu mai puțin decisive.
Amintirea fericirii !...
Cum să-ți vorbesc despre ce a urmat
cum de s-a-ntimplat
sau de ce
nimeni n-ar putea să dezlege această șaradă
și nici nu-i necesar
birna cea grea de azi e un castel de bime
precum castelele acelea din gară de la Imperial
(castele le numeam) aproape tot atît cîntărește
pe umerii mei (fără-ndoială că exagerez dar cine nu exagerează)
și cum mă mai zgirie așchiile dumneata n-o să poți ști niciodată.
În favoarea mea pot să-ți spun că nu ascult larma
mulțimilor
trec printre oameni delirant de anonim
ei mă privesc uneori dar nu cu zeflemea batjocură sau ură
mă privesc și-atîta tot cum ar privi pe un ins care știe s-ascundă
teribilul vaier ce este el însuși
Des în pe care Ta'âl Sfînt mi l-a trecut (fără s-o știu)
într-o zi oarecare (ce departe-au rămas toate astea)
cînd beam un aperitiv în Hotelul Miozînoaptei.
Era într-un ceas rău, mi-aduc aminte.

Nu vin scrisori

În cutia mea de scrisori a prăsit mucegaiul,
paseri se plimbă printr-însa
ca diavolul la el acasă
făcînd să clinchetească zdrențe uscate
scoînd limba la mine cînd mă uit
limbile lor de păsări uscate.
Ultima oară cîriiau, găinătau
și-și construiau un cuib mai degrabă bizar.
Cîțiva paianjeni întindeau o plasă
între bucățele de sticlă și sîrme
confectionîndu-și complicatele figuri
cît mai deformate cu putință.
Aceasta-i perspectiva Domnule Poștaş
Domnule Director al Poștelor
aceasta-i perspectiva.
Vă asigur că mă scoate din multe încurcături
faptul că nu primesc scrisori.
Acum pot (liniștit) să ies din apartament
fluierînd un paso doble
ferîndu-mă să calc în băltoace
ca să nu-mi ud protezele ortopedice.

La ceasul lupului

Difuzi locuitori mai scrutează
Nimic
își mișcă buzele într-o limbă pe care mai c-am uitat-o
deși eu știu că ești aici
la îndemîna glasului meu
la mai puțin de un milion de kilometri depărtare
sub bluza ta de lînă
sub bluza ta de lînă
caldă și nervoasă.
Dacă toate femeile tremură sub cîte o bluză de lînă
calde-poroase
dacă toate tremură
urite și frumoase
ce mai pot spune despre tine
că ești a mea și te iubesc
măcar că nu exlști.
Ați ia ani am trăit departe de tine
inconjurat de lipsa ta ca de o
insulă
în bătrînele case de lemn
în ținutul pe care nu l-am bătut împreună cu pasul
în iarba în care nu ne-am culcat să privim
stelele
atîția ani am trăit departe de tine.
Dar fără lipsa ta ce-as fi făcut toți acești ani
ce s-ar fi ales de mine
aș fi putut să fiu chiar fericit.
Trebuie să mă grăbesc
picioarele mi se umflă
tu o știi
iar pe trup îmi apar fantastice
plăgi aureolate.
Mă-ntreb de voi ajunge la timp la trupul tău
trupul tău ce se strînge sub zeama mea de lămîie
trebuie să mă grăbesc.

In românește de
VICTOR IVANOVICI

Tennessee WILLIAMS:

„Scrisoarea de dragoste a lui Byron“

Personajele :

FATA BĂTRINĂ, 40 ani
BĂTRINA, 80 ani
FEMEIA, 50 ani
SOȚUL EI, peste 50 ani

Scena se petrece spre sfârșitul secolului XIX, în holul unei case vechi și demodate din cartierul francez al orașului New Orleans.

Ușile cu obloane ale încăperii dau direct pe trotuar și acum se aud destul de clar serbările zgomotoase ale carnavalului. Interiorul este foarte întunecos. Lingă o lampă pe al cărui abajur sînt pictați trandafiri coase FATA BĂTRINĂ, în vîrstă de vreo 40 de ani. În colțul opus, stă absolut nemișcată BĂTRINA, octogenară, îmbrăcată într-o rochie neagră de mătase. Se aude clopotețul de la intrare.

FATA BĂTRINĂ (ridicîndu-se) : Trebuie să fie cineva care vrea să vadă scrisoarea.

BĂTRINA (ridicîndu-se, sprijinită în baston) : Stai numai o clipă să pot eu să ies. (Cu mișcări foarte lente se retrage îndărătul perdelelor. Rămîne vizibilă spectatoarea mină ei stingă, aproape ca o ghiară de pasăre de pradă, cu care ține perdeaua puțin dată la o parte ca să-i poată observa pe vizitatori. FATA BĂTRINĂ deschide ușa și în cameră intră FEMEIA, o matroană între două vîrste.)

FATA : Nu vrei să poftiți înăuntru ?

FEMEIA : Mulțumesc.

FATA : Nu sînteți din orașul nostru ?

FEMEIA : A, nu, sîntem tocmai din Milwaukee. Am venit pentru carnaval, tă-batul meu și cu mine. (Dă cu ochii de un canar împaiat, într-o colivie micuță, de culoarea fildeşului și a trandafirilor.) Vai, săraca păsărică, într-o colivie așa de micuță ! E mult prea strîmțată pentru un canar !

FATA : Canarul nu e viu.

BĂTRINA (dîndărătul perdelelor) : Nu. E împaiat.

FEMEIA : Aaha. (Aproape fără să-și dea seama duce mîna la păsărică împaiată care-i împodobește pălăria.)

Winston a mai rămas afară să se lăleie pe stradă, că-i e teamă să nu piardă parada. Pe aici trece parada, nu ?

FATA : Da, din nefericire.

FEMEIA : Am observat firma dumneavoastră de la ușa. E adevărat că aveți o scrisoare de dragoste a lui Byron ?

FATA : Da.

FEMEIA : Vai ce interesant ! Dar cum de-ați pus mîna pe ea ?

FATA : Era adresată bunicii mele, Irénée Marguerite de Potevent.

FEMEIA : Vai ce interesant ! Dar unde l-a cunoscut pe lordul Byron ?

FATA : Pe treptele Acropolei la Atena.

FEMEIA : Vai, extraordinar de interesant ! Habar n-am avut că lordul Byron a fost vreodată în Grecia.

FATA : Lordul Byron și-a petrecut în Grecia ultimii ani ai existenței sale agitate.

BĂTRINA (tot din spatele perdelelor) : A fost surghiunit din Anglia !

FATA : Da, s-a exilat de bună voie din Anglia.

BĂTRINA : Din pricina birfelilor răuvoitoare de la curtea regentului.

FATA : Da, în legătură cu sora lui vitregă !

BĂTRINA : Erau minciuni — absolut toate.

FATA : N-au fost confirmate niciodată.

BĂTRINA : Era un om pasionat, dar nu era deloc ticălos.

FATA : După părerea mea, etica e o chestiune destul de ambiguă.

FEMEIA : Doamna din dosul perdelei nu vrea să vină încoace ?

FATA : Nu, vă rog s-o scuzați, dar preferă să rămînă acolo.

FEMEIA (teapănă) : Aha, înțeleg. Și ce făcea lordul Byron în Grecia, dacă pot să întreb ?

BĂTRINA (cu mîndrie) : Lupta pentru Libertate !

FATA : Da, lordul Byron s-a dus în Grecia pentru a se alătura forțelor care luptau împotriva necredincioșilor.

BĂTRINA : Și-a dat viața apărînd cauza universală a libertății !

FEMEIA : Ce spune doamna ?

FATA (repetînd mecanic) : Și-a dat viața apărînd cauza universală a libertății !

FEMEIA : Vai ce interesant !

BĂTRINA : Și a traversat inot Dardanelele.

FATA : Da.

BĂTRINA : Și a incinerat rămășițele poetului Shelley care se încesase în Mediterana pe timp de furtună, avînd în buzunar volumul de versuri ale lui Keats !

FEMEIA (neîncrezătoare) : Poftim ?

FATA (repetînd mecanic) : Și a incinerat rămășițele poetului Shelley care se încesase în Mediterana pe timp de furtună, avînd în buzunar volumul de versuri ale lui Keats !

FEMEIA : Ooo ! Vai, dar este extrem de interesant ! Zău, tare aș vrea să aud și soțul meu. Vă supărați dacă ies o clipă să-l chem înăuntru ?

FATA : Vă rog ! (Femeia iese repede și strigă.) Winston ! Winston !

BĂTRINA (scoțînd o clipă capul de după perdea) : Fii atentă la ce fac ! Nu-i scăpa din ochi !

FATA : Bine. N-avea grijă. (Femeia se întoarce cu soțul ei care e cam bătut și poartă o tichie de hirtie, plină de confetti.)

FEMEIA : Vai, Winston, scoate-ți tichia aia ! Sezi pe canapea. Doamnele au să ne arate scrisoarea de amor a lordului Byron.

FATA : Pot continua ?

FEMEIA : A, da. Vă prezint... ă... ăă... pe soțul meu... domnul Tutwiler.

FATA (glacial) : Bună ziua.

FEMEIA : Eu sînt doamna Tutwiler.

FATA : Firește. Nu vă deranjați de pe scaun.

FEMEIA (făcînd mai mult caz decît de nevoie) : Știți... soțul meu... a cam sărbătorit nițel evenimentul.

BĂTRINA (zgîlțînd perdeaua după care sta ascunsă) : Vă rog spuneți-i să aibă grijă ce face cu trabucul.

FATA : A, nu-i nimic, puteți să aruncați scrumul în vaza asta.

BĂTRINA : Fumatul e un obicei îngrozitor de inutil !

SOȚUL : Ih !

FEMEIA : Doamna asta ne spunea cum bunica ei l-a cunoscut întâmplător pe lordul Byron. Parcă era în Italia, nu ?

FATA : Nu.

BĂTRINA (categoric) : În Grecia, la Atena, pe scările Acropolei ! Cred că am mai pomenit lucrul ăsta de vreo două ori deja. Ariadna, poți să le citești mai înții un pasaj din jurnal ?

FATA : Da.

BĂTRINA : Dar te rog să ai grijă ce pasaje alegi ! (FATA a scos între timp din secretaire un volum împachetat în foiță subțire și legat cu panglică.)

FATA : Ca și multe alte tinere americane de pe atunci

și din zilele noastre, bunica a fost în Europa.

BĂTRINA : Chiar în anul în care urma să-și facă debutul monden !

FEMEIA : Cîți ani avea ?

BĂTRINA : Șaisprezece ! Doar șaisprezece. Și era foarte frumoasă ! Te rog arată-i poza, arată-le oamenilor ăstora poza ! E la prima filă a jurnalului. (FATA scoate poza din carte și i-o arată FEMEII.)

FEMEIA (uitîndu-se) : Vai, ce fetișcană nostimă ! (Ii trece poza SOȚULUI.) Nu ți se pare că aduce nițel cu Agnes ?

SOȚUL : Im !

FATA (repede) : Spre sfârșitul turului Europei, bunica-mea și cu matusa ei s-au dus în Grecia ca să studieze rămășițele clasice ale celei mai vechi civilizații.

BĂTRINA (corectînd-o) : Ale celei mai vechi civilizații din Europa.

FATA : Era devreme într-o dimineață de aprilie, din anul una mie opt sute...

BĂTRINA : douăzeci și șapte !

FATA : Da. În jurnalul ei, bunica pomeneste...

BĂTRINA : Citește-l, citește-l, citește-l !

FEMEIA : Da, vă rog să ne citiți și nouă.

FATA : Încerc să găsec locul, dacă aveți puțină răbdare.

FEMEIA : Sigur, iertați-mă. (Iși inghiontește SOȚUL, care moțăie.) Winston !

FATA : Așa, aici e.

BĂTRINA : Fii atentă ! Nu uita unde trebuie să te oprești, Ariadna !

FATA : Ssst ! (Iși potrivește ochelarii și se așează mai aproape de lampă) : „În dimineața aceea am pornit foarte devreme ca să cercetăm ruinele Acropolei. Cu siguranță că n-am să pot uita nicicînd atmosfera extraordinară de pură a acelei dimineți. Se părea că întreaga lume nu e bătrînă, ci foarte, foarte tînără, de parcă atunci ar fi fost creată. Și aerul avea ceva timpuriu, un fel de prosepțime pe care ți-o transmitea, imi încînta simțurile și-mi exalta spiritul. Dragul meu jurnal, cum aș putea să-ți descriu cerul din dimineața aceea ! Parcă mi-aș fi muiat virful penei într-un castroaș cu lapte, atît de gingaș era azurul bolții cereștii. Soarele abia se trezise, un început de briză îmi flutura capetele eșarfei, și penele pălăriei aceleia splendide pe care o cumpărasem de la Paris, și care mă umplea de mîndrie ori de cite ori mă vedeam în vreo oglindă ! Ziarele din dimineața aceea, pe care le citisem împreună cînd ne luam cafeaua înainte de a ieși din hotel, vorbeau de amenințarea unui război, dar părea puțin probabil, aproape ireal ; de fapt nimic nu era real, ci doar farmecul antichității auri și al idilei trandafirilor pe care o respira tot acest oraș fabulos.“

BĂTRINA : Sari peste partea asta ! Mergi la pasajul unde-l întîlnește !

FATA : Da... (Întoarce cîteva pagini și continuă lectura) : „...dintre limbile anticilor, glasurile lirice ale multor poeți de demult care au visat la o lume de idealuri care purtau în inimile lor imaginea pură și absolută...“

BĂTRINA : Sari peste partea asta ! Mergi acolo unde...

FATA : Da. Așa, aici ! Dar te rog lasă-ne să ne descărcăm fără intreruperi ! (Citește mai departe) : „Trăsura s-a oprit la poalele colinei și matusă-mea, care nu se simțea prea bine...“

BĂTRINA : În dimineața aceea o durea gîtul.

FATA : „...a preferat să rămînă cu vizitiul, pe cînd eu am pornit să urc pe jos panta destul de abruptă. În timp ce suiam scările vechi de piatră, nesfîrșite și destul de ruinate...“

BĂTRINA : Da, da, ăla e locul ! (FATA ridică privirea, energică. BĂTRINA bate nerăbdătoare cu bastonul în podea, dîndărătul perdelelor.) Mergi mai departe, Ariadna !

FATA : „Fără voia mea mi s-a oprit de mai multe ori privirea asupra unui bărbat care mergea înaintea mea, schiopătînd foarte ușor...“

BĂTRINA (în șoaptă, aproape minunîndu-se) : Da... lordul Byron !

FATA : „...și intrucit și el se întorcea din cînd în cînd pentru a privi panorama splendidă ce i se așternea la picioare...“

BĂTRINA : De fapt trăgea cu coada ochiului la fata care venea în urma lui !

FATA (cu asprime) : Vai, lasă-mă te rog să termin ! (Intrucit nu se aude nici un răspuns îndărătul perdelei, citește mai departe) : „...am fost impresionată în mod irezistibil de noblețea neobișnuită și de rafinamentul trăsăturilor lui !“ (Întoarce o pagină.)

BĂTRINA : Cel mai frumos bărbat care a fost vreodată pe fața pămîntului ! (Iși subliniază cuvintele bătînd rar cu bastonul în podea.)

FATA (tulburată) : „Gîtul lui, care-ți dădea aceeași impresie pe forță amestecată cu grație, ca și al unei statui, conturul clasic al profilului său, buzele foarte sensibile și nările ușor dilatate, suvița de păr negru care-i cădea pe frunte în așa fel încît...“

BĂTRINA (bătînd de mai multe ori, foarte repede, cu bastonul) : Sari peste partea asta, că se întinde pe nu știu cîte pagini !

FATA : „...Cînd ajunse chiar în virful Acropolei, își desăcu brațele și le întinse într-un gest amplu, măret, ca al unui tînăr zeu. Mi-am zis atunci în sinea mea că Apollo a revenit pe pămînt în veșminte moderne.“

BĂTRINA : Sari peste asta, treci la pasajul unde face cunoștință cu el !

FATA : „Temîndu-mă să nu cumva să-i tulbur transa poetică, am încetînit pasul, prefăcîndu-mă că admir privelește. M-am silit cit am putut să-i evit cu grijă privirea, pînă cînd locul mai strîmțat m-a obligat să trec pe lingă el.“

BĂTRINA : Firește că el s-a prefăcut că n-o vede venînd !

FATA : „Apoi în sfîrșit l-am înfruntat !“

BĂTRINA : Da !

FATA : „Ochii noștri s-au întîlnit !“

BĂTRINA : Da ! Chiar ăsta e pasajul !

FATA : „Între noi se petrecuse un lucru pe care nu-l înțeleg : întreaga ființă mi-a fost străbătută de un val fierbinte ca și cum aș fi recunoscut o ființă demult știută ! Mi-am simțit tot trupul...“

BĂTRINA : Da... da, da, aici !

FATA : „— Iertați-mă, a exclamat el, v-a căzut mîna ! — Într-adevăr, spre marea mea uimire am constatat că scăpasesm jos o mînușă și în clipa cînd mi-a ridicat-o și mi-a dat-o, degetele lui mi-au apăsător ușurel. Abia simțite, căușul palmei.“

BĂTRINA (cu glas răgușit) : Da ! (Degetele ei osoase apucă perdeaua de undeva mai de sus, se ivește și cealaltă mîna care lărgeste puțin deschîțtura.)

FATA : „Te rog să mă crezi, iubitul meu jurnal, că mi s-a tăit respirația și am simțit că mă cuprînde o slăbiciune, aproape că m-am și întrebă dacă am să mai pot merge de una singură printre ruine. Poate m-am împiedicat, ori m-am clătînat pe picioare, nu știu. În orice caz, o clipă m-am rezemat de o coloană de tem-

Marlon Brando și Kim Hunter în Un tramvai numit dorință

plu. Soarele părea teribil de strălucitor, mă dureau ochii. Foarte aproape în spatele meu am auzit iar glasul acela, mi se părea chiar că-i simt respirația pe...“

BĂTRINA : Oprește-te acolo ! E de ajuns ! (FATA închide jurnalul.)

FEMEIA : Ooo, asta e tot ?

BĂTRINA : Mai sînt încă foarte multe lucruri care nu pot fi citite străinilor.

FEMEIA : Eeeei !

FATA : Iertați-mă. Am să vă arăt scrisoarea.

FEMEIA : Vai ce draguț ! Mor de nerăbdare s-o văd ! Winston ? Stai în capul oaselor ! (SOȚUL a adormit de tot. FATA scoate din dulăpior un alt pachetel pe care-l desface. Înăuntru e scrisoarea. I-o înmînează FEMEII, care începe s-o deschidă.)

BĂTRINA : Ai grijă, ai grijă, femeia aia nu trebuie să deschidă scrisoarea !

FATA : Nu, nu, vă rog n-o deschideți. Conținutul scrisorii e o chestiune particulară, intimă. O țin doar aici, aproape de dumneavoastră ca să vedeți scrisul.

BĂTRINA : Dar nu prea aproape, că și-a pus ochelarii pe nas ! (FEMEIA își lasă imediat jos lorneta.)

FATA : Byron a murit curînd după aceea.

FEMEIA : Cum a murit ?

BĂTRINA : A căzut pe cîmpul de luptă, apărînd cauza libertății !

(A rostit atît de tare această replică încît l-a făcut pe SOȚ să tresară.)

FATA : Cînd a primit vestea morții eroice a lordului Byron, bunica s-a retras din societate și a trăit tot restul vieții într-o izolare totală.

FEMEIA : Tî-tî ! Vai ce îngrozitor ! Asta mi se pare o timpenie din partea ei. (Din dosul perdelelor se aude bastonul bătînd furios în podea.)

FATA : Dumneavoastră n-aveți cum să înțelegeți. Cînd o viață și-a încheiat cursul, trebuie pusă de o parte. E ca un sonet. După ce ai scris al paisprezecelea vers, ce rost are să mergi mai departe ? Nu faci decît să strici partea deja scrisă !

BĂTRINA : Citește-le poezia, sonetul pe care l-a scris bunica ta în amintirea lordului Byron.

FATA : V-ar interesa ?

FEMEIA : Vai, dar ador treburile astea, zău !

FATA : Se numeste „încîntare“.

FEMEIA (luîndu-și un aer extatic) : Ah !

FATA (recitînd) : „Une saison enchantée ! gîndeam eu ;

înțelată

Părea chiar vremea, rătăcirea ei de altădată

Scurt timp uitată, stătea aici zîmbind în jur,

Cuprînsă într-o plasă de zile albastre și aurii“.

BĂTRINA : Nu albastre și aurii — zile de aur și azur !

FATA : „Prînsă într-o plasă de zile de aur și azur !

Dar nu aveam destulă minte să văd ce-ușor

Erau vremea și ființa ta, cu rătăcirile deprinse...“.

(BĂTRINA începe s-o îngîne într-un fel de șoaptă răgușită. De afară se aud slab sunetele unei muzici).

„Din raza lunii tomnatică, în faptul serii

Să fii eliberat de vraja potolită a verii !“

BĂTRINA (ridicîndu-și glasul strident, cu patimă intensă, acoperă vocea fetei) :

„Tu crezi că-n pieptu-mi dragostea e scrisă-așa subțire

Încît s-o spele-o lacrimă de despărțire ?

Înseamnă că nu știi cît de înceti mi-s pașii.

Și ce pustiu mi-e drumul, cînd anii mi-s vrăjmașii...“

Mi-e viața interludiu frînt, o scoică fără glas :

Cuprînsul : întiul tău sărut... și-un bun rămas !“

(Orchestra a pornit pe stradă în fruntea paradei și muzica crește repede. Trece pe lingă casa la fel ca și tînețea nepăsătoare și turbulentă. Trezit din torpoarea lui SOȚUL se repede la ușa.)

FEMEIA : Ce-i asta ? Ce-a fost asta ? Parada ? (SOȚUL își trîntește pe cap tichia de hirtie și iese.)

SOȚUL (din prag) : Haide, mămică, c-o pierdem !

FATA (repede) : De obicei noi acceptăm... înțelegem... o mică sumă de bani, doar așa, un fleac care întimplător scototește că vă prisosește.

BĂTRINA : Oprește-l ! S-a dus afară ! (SOȚUL a ieșit în stradă. Prin ușă pătrunde zgomotul infernal al orchestrei.)

FATA (întinzînd mîna) : Vă rog... un dolar...

BĂTRINA : Cîncizeci de cenți !

FATA : Sau măcar un sfert de dolar !

FEMEIA (fără să le bage în seamă) : Ah, Dumnezeule, Winston ! A dispărut în mulțime ! Winston ! Winston ! Iertați-mă ! (se repede în prag) Winston ! Doamne, Dumnezeule, iar a plecat !

FATA (repede) : De obicei acceptăm o mică sumă de bani pentru prezentarea scrisorii. Cit sînițiți dumneavoastră că puteți oferi. De fapt asta e singura noastră resursă, din asta trăim !

BĂTRINA (tare) : 1 dolar !

FATA : Cîncizeci de cenți... sau măcar 25 !

FEMEIA (din ușă, uitînd complet de ele) : Winston, Winston ! Dumnezeule, ce zi ! La revedere. (Se grăbește să iasă în stradă. Fata o urmează pînă la ușă și-și pune mîna streasînă la ochi cîntînd-o pe FEMEIA în mulțime. De afară i se aruncă în față un snop de confetti. Trîmbițele urlă. FATA trîntește ușa și trage zăvorul.)

FATA : Neamuri proaste !... Pleavă !

BĂTRINA : Au plecat, fără să ne plătească ? Ne-au tras pe sfoară ! (Desface perdelele.)

FATA : Da ! Ordinari ! (Cu multă pedanterie își culege confetiile de pe umăr. BĂTRINA iese dîndărătul perdelelor, teapănă de furie.)

BĂTRINA : Ariadna, scrisoarea mea ! Mi-ai scăpat jos scrisoarea ! A căzut pe jos scrisoarea bunicului tău !

Meridiane

Arthur Rubinstein, ultimele confidențe

● Cu câteva săptămîni înainte de dispariție, imobilizat într-un pat-fotoliu și aproape orb, dar păstrînd încă un incredibil optimism și o emoționantă dragoste de viață, Arthur Rubinstein l-a primit în mica sa locuință de la Geneva, dominată de un plan imens, pe Pierre Laforêt de la „Le Figaro”. Prevăzînd parcă apropierea sfîrșitului, genialul muzician i-a dictat acestuia testamentul său spiritual, pentru că „tineretul are nevoie să știe”. Mai întîi, o mărturisire: «Să vorbim despre muzica actuală. Afliți că ea mă agasează. Devine din ce în ce mai oripilantă. Nu sînt decît un interpret — e adevărat — dar intrucît sînt un instrument al muzicii, — insist asupra cuvîntului „instrument” în sensul nobil al cuvîntului, adică „sufletul” însuși al muzicii — am dreptul să mă fac auzit. Dreptul de a crea emoție și nu numai perplexitate». Cu autoritatea pe care i-o conferă uriașa experiență omenească

și artistică, Rubinstein spune: „Muzica, și în ea aceasta să se știe — rămîne una din cele mai mari fericiri de care omul are dreptul să abuzeze. Eu personal mă îndop cu ea, nu vă mai văd, nu mai disting decît siluete, dar posed imensa fericire de a mai auzi. E fantastic. Pot face băi de armonie cînd vreau. Mă scufund în muzică, de cum încep să mă plietesc. Tot timpul îmi răsună în cap o sonată sau un concert. Le regăsesc cînd mă trezesc, adorm cu ele. Muzica îi însoțește pe cei care o iubesc, pînă la capătul drumului. Peste cîțiva ani ea va fi mai importantă ca oricînd. Pentru că purifică creierul. Poate că se produce ceva ce nu știm, ceva fizic, o inoculare de tinerețe, de speranță, de pace care pătrunde în singele nostru. Omul este animat de gânduri frumoase și nobile. Muzica îl ajută să le dea glas. A nu iubi muzica, înseamnă a fi mort!”.

Întregul „Wallenstein” într-o singură seară

● Profesorul Werner Mittenzwei, cercetător, teoretician și practicant al teatrului din R.D. Germană, a găsit o scrisoare a lui Friedrich Schiller, datată din anul 1800 și adresată Burgtheater-ului din Berlin. Marele poet-dramaturg îndemna la reprezentarea unitară a trilogiei sale **Wallenstein** într-o singură seară și recomanda o durată a spectacolului de patru ore. Împreună cu alți doi cunoscuți oameni de teatru, prof. Manfred Wekwerth, regizor, și Siegfried Matthus, compozitor de muzică de scenă, descoperitorul acestei

scrisori a pus în practică proiectul schillerian, realizînd un spectacol complex dar bine încheiat, în care acțiunile diferite se întrepătrund sau se succed fără a dauna desfășurării ansamblului sau clarității ideilor. La această performanță remarcabilă contribuie din plin și tehnica de scenă, a cărei funcționare ireproșabilă permite complicate suprapuneri de decoruri, treceri rapide și fără efecte supărătoare pentru spectatori, de la scene cu armate pe cîmpul de luptă la altele cu numai două personaje într-un interior bine delimitat ș.a.m.d.

Am citit despre...

Un cinic la Veneția

■ SÎNTEM în 1979, la Festivalul filmului de la Veneția. Paul, mare reporter în înțelesul francezesc, foarte flatant și romantic al titlului, și soția sa Agnès, vedetă cinematografică în declin, s-au reintîlnit din întâmplare, după ce carierele lor anticazaniere îi separaseră, se părea, definitiv, și încearcă să reia — pe baza unei iubiri, totuși, neepuizate — viața comună. În decor venețian complet (sînt prezente, în „flash”-uri, toate sugestiile artistice, literare, istorice, peisagistice, care au dat acestui oraș valori de simbol), ei devin personaje încă unei povești de dragoste, carnaval, intrigă și moarte la Veneția, o poveste care are avantajul de a ține seama de toate poveștile cu aceeași localizare dinaintea ei: **O zi mai mult, o zi mai puțin**. Blazarea naratorului este atitudinea unui om pentru care nimic nu mai poate fi inedit, care a trecut în revistă toate fațetele, a înțeles toate dedesubturile, a citit toate cărțile și a experimentat toate stările de spirit. Înțeleptul își permite să fie caustic și, jonglînd cu imaginile cu agilitate de prestidigitator, risipește, din prea plinul rezervei lui de adevăruri verificate personal sau prin lectură, scinteietoare, epatante jerbe de artificii care frig.

Autorul acestui roman este François Chalais, care a debutat în calitate de corespondent de război în perioada eliberării Franței, a lucrat pînă în mai 1968 la televiziune iar după aceea la radio și are și câteva romane la activ. Iubesc în asemenea măsură jocurile verbale inteligente, expresivitatea omului care are ce spune și știe să dea impresia că nimic nu-i mai ușor pe lume decît să pui, parcă în treacăt, punctele pe i (calitate mai rară decît se crede), încît ar fi trebuit să aplaud fără rezerve această scriere, cu atît mai mult cu cît împărtășesc punctul de vedere al autorului în ceea ce privește profesiunea de ziarist. Cînd Agnès îi reproșează (ce bine cunosc scenariul!) că n-a suit pe treapta mai înaltă a literaturii propriuzise, Paul îi răspunde: „Gazetăria nu este pentru mine un lucru pe care-l fac din lipsă de ceva mai bun. Este o meserie foarte nobilă, foarte grea, cu condiția s-o exerciți cît de cît cu talent și, mai ales, în mod cinstit.”

Beckett, romancier

● Cine spune astăzi Beckett se gîndește mai ales la teatru (**Așteptîndu-l pe Godot** sau **O, frumoasele zile!**). Dar Samuel Beckett este și autorul unei considerabile opere romanești. Dealtfel, el a debutat în literatură cu romanul **Murphy**, în 1938. În postfața la o recentă apariție în editura pariziană „du Minuit”, Jean-Jacques Mayou, vorbește despre evenimentul pe care l-a constituit la vremea respectivă romanul **Molloy** (1951), pe care Beckett l-a scris direct în limba franceză și care a fost salutat încă de la publicarea sa ca reprezentînd o cotitură în literatura romanescă din Franța.

Cărți despre muzică

● Editura Mondadori publică primul volum — **Scala, viața unui teatru** — din seria cărților despre muzică în colecția „Biblioteca de buzunar”. Pe lîngă o prezentare cronologică a activității primei scene lirice din Italia, de-a lungul celor 204 ani de existență, volumul include valoroase mărturii ale unor mari personalități artistice, între care: Leonard Bernstein, Placido Domingo, Mirella Freni, Lorin Maazel, Renata Tebaldi. În sumar, două eseuri semnate de Mario Prasi și Giorgio Strehler sînt consacrate lui Claudio Abbado și respectiv spectacolului **Lohengrin** prezentat pe scena Scalei din Milano în stagiunea 1981—1982. Următoarele titluri din colecție vor fi dedicate operelor: **Ernani, Rigoletto, Macbeth și Flautul fermecat**.

Ecranizare

● Romanul **Frații Openheim**, al prozatorului german Lion Feuchtwanger (1884—1958), de la a cărui moarte se împlinesc anul acesta 25 de ani, iar anul viitor 100 de ani de la naștere, a fost ecranizat și prezentat pe micile ecrane din Anglia, Italia și Suedia. Recent, serialul a fost difuzat și pe micile ecrane din R.F.G., menționîndu-se că anul acesta se împlinesc 50 de ani de la publicarea acestui roman (1933).

Războiul de secesiune

într-un serial T.V.

● Socotit drept o replică la **Pe aripile vîntului**, serialul T.V. consacrat războiului de secesiune **The blue and the grey**, realizat de studiourile C.B.S. pe baza romanului lui Bruce Catton, a costat 15 milioane dolari, a mobilizat 4500 de figuranți și 175 de actori. Rolul lui Abraham Lincoln este interpretat de actorul Gregory Peck (în imagine). Admirator al fostului președinte al Statelor Unite, Peck are în bibliotecă aproape 1000 de cărți despre viața lui Lincoln.

Romanul progresului

● Binécunoscutul savant și prolific scriitor american de literatură științifico-fantastică Isaac Asimov este autorul unei pasionante istorii a științei, de fapt un veritabil roman al evoluției cunoașterii. De la astronomie la biologie, trecînd prin fizică și geologie, toate domeniile științei sînt trecute în revistă în această **Cucerire a cunoașterii** (versiunea franceză a apărut în editura Mazarine).

Arthur Miller în China

● **Moartea unui comis-voiajor**, — cunoscută piesă a dramaturgului Arthur Miller, va fi montată pe scena unui teatru din Republica Populară Chineză, în regia autorului ei. În America — a declarat Miller — situația teatrului este din ce în ce mai proastă. Studenții merg rar la teatru, muncitorii nu mai merg, iar intelectualii îl evită. Doar comedile muzicale reușesc să se mențină pe Broadway, susținute de critica de specialitate, care devine însă extrem de severă cînd este vorba de un spectacol pur teatral.

Filmul cotidianului

● „Viața în toate stările ei” — este tema primului Festival al filmului de la Epernay (Franța), care se va desfășura între 5-10 aprilie. Intenția este de a prezenta o selecție de filme care, abordînd probleme sociale și politice actuale, să se distingă prin reale calități artistice. Temele sînt de o mare diversitate și de cel mai larg interes: lumea muncii și cultura muncitorească, lumea rurală, imigrația, lumea a treia, tineret, ecologie, handicapați, vîrsta a treia, delincvența.

„Churchill” — o biografie T.V.

● Televiziunea britanică a difuzat primele episoade ale unui serial biografic consacrat lui Churchill, omul politic care a condus Anglia în anii celui de al doilea război mondial și în perioada imediat postbelică. Intitulat **Winston Churchill: The Wilderness Years** (Anii sălbatici ai lui Winston Churchill), serialul are ca interpret pe actorul Robert Hardy (în imagine).

Pictură clasică japoneză

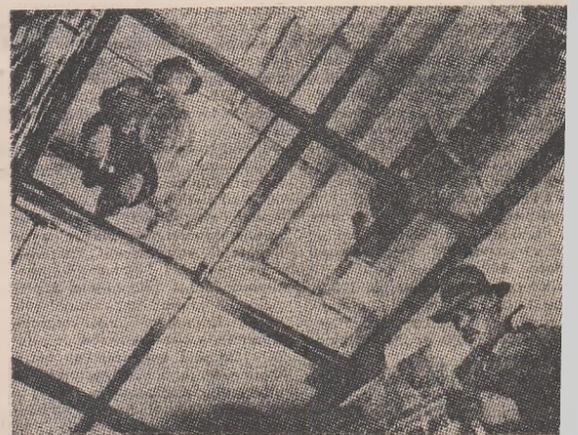
● Opere din tinerețe ale faimosului pictor nipon Ando Hiroshige (1797—1358), inclusiv un triptic reprezentînd o femeie înveșnătată în kimono, în trei stadii diferite, au fost găsite într-o colecție particulară din orașul Akito, situat în nordul Japoniei. În anii mai tîrziu, Hiroshige, cel mai ilustru reprezentant al artei Ukiyo-e, a pictat numai peisaje. În arhiva aceluiași muzeu particular au mai fost găsite și 15 schițe de Kanzan Watanabe, un contemporan, și el ilustru, al lui Hiroshige.

L. Dubinovski

● S-a stins din viață un reprezentant de frunte al sculpturii contemporane: Lazăr Dubinovski. Născut în anul 1910, Dubinovski și-a făcut studiile la București, cu Oscar Han, și la Paris cu Antoine Bourdelle. În timpul celui de al doilea război mondial el a stat în rîndurile Armatei sovietice împotriva hitlerismului, fiind rănit la Stalingrad. În decursul vieții Dubinovski a creat numeroase portrete și grupuri statuare, folosind o mare varietate de modalități. Activitatea i-a fost răsplătită și prin alegerea ca membru al Academiei de Arte a U.R.S.S. Reprezentativul sculptor a fost membru de onoare al U.A.P. din țara noastră.

Muzeu olimpic

● În capitala austriacă a sporturilor de iarnă — Innsbruck — a fost inaugurat recent **Muzeul olimpic**, primul de acest gen din lume. Sînt expuse numeroase documente referitoare la Olimpiade, la Olimpiadele de iarnă, colecții de insigne și medalii, fotografii ale olimpicilor, obiecte și ustensile care le-au aparținut acestora etc.

Teama de paginile albe

● „Filmul meu nu este o biografie a lui Dashiell Hammett, care este fără îndoială autorul cel mai cunoscut de romane polițiste americane. (Șoimul maltez, **Cheia de sticlă**), ci aceea a imaginației sale” — declara Wim Wender, realizatorul filmului **Hammett** (produs de Francis Coppola) care repurtează un mare succes în S.U.A. și în alte

țări. Aparent un film polițist, **Hammett** este amestec de ficțiune realitate, despre „dificultatea de a scrie, angosia în fața paginilor albe”, teama de a nu mai putea stăpîni limbajul și imaginile — după cum pînă cînd realizatorul (în imagine, o secvență din film) avînd ca interpret principal pe Frederic Forrest.

Felicia Antip

Peisaje cubaneze

● Salonul de artă Peisaj 82, primul eveniment de acest fel în Cuba, a constituit o demonstrație a vitalității creației artiștilor din această țară. Marele premiu a revenit lui José Bedia, pentru tabloul *Afluentul*, acrilic pe pânză (prima imagine); dintre celelalte opere premiate, critica a apreciat în mod deosebit acest *Peisaj cu mango* de Ruperto Jay Mata-moros.

„Hollywood, pionierii”

● Kevin Brownlow, istoric al cinematografului și cineast, autorul a două importante lucrări despre cinematograful mut: *The Parade's Gone by* și *The War, the West and the Wilderness*, în colaborare cu John Kobal, autorul a vreo cincisprezece lucrări despre cinema și organizatorul mai multor expoziții internaționale cu fotografii din filme, a realizat acum o importantă lucrare, *Hollywood, pionierii*. Debuturile Hollywoodului aparțin epopeii Americii, ele reprezentând una din cele mai aventuroase perioade, una din cele mai nebunești și mai strălucitoare pe care lumea spectacolului le-a cunoscut vreodată. A vorbi — așa cum fac autorii acestei lucrări — de felul cum un foburg din Los Angeles a devenit capitala cinematografului, înseamnă a povesti istoria averilor făcute de la o zi la alta, a edificării marilor imperii ale producției, a procese-

lor truate, a ascensiunilor și a prăbușirilor, a carierei staturilor distruse de propria lor firmă și, în sfârșit, a loviturii date acestei perioade eroice de apariția filmului sonor. Această însemnă totodată a evoca numele care rezumă încă și acum această artă și această industrie: Edison, Griffith, Walsh, Erich von Stroheim, Mack Sennett, Chaplin, Douglas Fairbanks, Mary Pickford, Cecil B. de Mille, Buster Keaton, King Vidor, Gloria Swanson, Vaentino, Greta Garbo. Lucrarea mai e și un album de fotografii, în cea mai mare parte inedite. Și în același timp ea ne arată și reversul medaliei, revelându-se arta mare a acelor eroi necunoscuți care au fost fotografiți de platou. Ele ne prezintă imagini din filme mute care erau adevărate opere de artă de o mare frumusețe plastică, de un simț al spectaculosului rar întâlnit de atunci.

Fiul lui Conrad

● John Conrad, fiul cel mai mic al romancierului englez de origine poloneză Joseph Conrad (1857—1924), a publicat o carte de amintire a tatălui său, cu titlul *Amintirea timpurilor care*

au fost. După ce fratele său mai mare, Borys Conrad, a publicat și el o carte de memorii, aceasta din urmă ne furnizează multe date privind viața autorului *Tai-funului*.

Merlyn Steep, „vedetă intelectuală”

● Protagonistă a celor mai izbutite filme americane din ultimii ani (printre care *Kramer contra Kramer*), Merlyn Steep este considerată la ora actuală noua „stea intelectuală” a filmului hollywoodian. De altfel, pentru rolul interpretat în *Alegerea Sophiei*, după romanul lui William Styron (regia Alan Parula) i se prevede un al doilea Oscar. O discuție pe care de curând a avut-o la New York, cu un ziarist de la „Le Nouvel Observateur”, conturează într-un fel personalitatea actriței. „Singurul profesor pentru un actor este viața” — apreciază Merlyn Steep. Care lin personaje literare îi universale o atrage cel

mai mult? „Carrie din *Sora Carrie* de Theodor Dreiser”. Îi place filmul european? „Îmi place foarte mult cinematografia rusă. *Selava iubirii*, *Obiomov*, *Siberiada*. În teatru, îl iubesc pe Cehov.” Actrița preferată? — „Vanessa Redgrave”.

Un roman senegalez

● Aminata Sow Fall este autoarea unui roman de succes apărut la Dakar sub titlul *Chemarea renci*. Eroul principal, Nalla, elev excelent, nu-și mai vede de lecții. Părinții săi, doi intelectuali europenizați, sint uimiți și dezorientați în fața atenției băiatului. Ingridorași, ei hotărăsc să-l dea în îngrijirea unui pedagog renumit, Niang. Psiholog fin și observator atent al copiilor, acesta va buti să dezlege taina lui Nalla. De la întoarcerea părinților săi din Europa, aceștia profesau un fel de cult al occidentului, renegându-și rădăcinile africane. Băiatul este rupt de rădăcinile sale, simbolizate de bunica

lui, Mame Fari, pe care n-o poate uita. Întâlnirea cu André, elev mai mare care-l introduce în cercul luptătorilor condus de campionul Malaw, îi dezvăluie lui Nalla autenticitatea și bogăția tradițiilor africane (cossaan). Neînțelese de părinți, Nalla se închide în sine. Dar la un moment dat tatăl său, Ndiogou, va înțelege forța irezistibilă a atracției pe care arenele de luptă o exercită asupra copilului. Acest conflict al generațiilor se desfășoară pe fundalul Senegalului de azi, care „oscilează între modernismul alienant și căutarea rădăcinilor auten-

Viața cotidiană

● Lansată de editura Hachette în 1938, celebra colecție „Vie quotidienne” a cunoscut de-a lungul anilor un succes răsunător. De curind ea a pătruns în colecția „Livre de poche” cu *Viața cotidiană la Roma la apogeul Imperiului de Jérôme Carcopino*. *Viața cotidiană a aztecilor înainte de cucerirea spaniolă* de Jacques Soustelle și *Viața cotidiană a francezilor sub Napoleon* de Jean Tulard.

„Procesul de la Tokio”

● În capitala Japoniei s-a încheiat realizarea unui film documentar de lung metraj, intitulat *Procesul de la Tokio*. Tribunalul internațional pentru Extremul Orient. Această primă relatare documentară japoneză despre procesul unor criminali de război, desfășurat în paralel cu judecata Tribunalului de la Nürnberg, a fost realizat de Masaki Kobayashi, regizor de renume internațională, cunoscut mai ales prin filmele sale *Riul negru* și *Camera cu ziduri groase*. Documentarul despre *Procesul de la Tokio* evocă și unele culise ale războiului. Lucrind un an întreg pentru pregătirea lui, Kobayashi a vizionat 200 000 metri de peliculă filmată în timpul procesului și în plin război în Pacific, material scos în 1973 de sub sigiliul „ultra secret” al administrației americane.

„In lumea filmului”

● Colecția „1001” a editurii „Narodna Prosveta” din Sofia s-a îmbogățit cu o enciclopedie ilustrată a cinematografului, în trei volume, intitulată *In lumea filmului*. Autorii — specialiști bulgari și din alte țări — prezintă în primul volum diversele cinematografii naționale, diferitele genuri de filme, elementele care intră în alcătuirea unei opere cinematografice, precum și șapte sute de personalități ale domeniului. Al doilea volum conține cronici ale filmelor realizate între 1895 și 1959, iar al treilea — articole desore cele create până în 1975 și o trecere în revistă a principalelor filme apărute în perioada 1976—1980. Lucrarea se încheie cu un glosar de termeni cinematografici.

Conferință

● Asociația germano-română — sub conducerea lui Hans Kratschmar — din cadrul Institutului pentru străinătate din Dortmund, a organizat o reuniune comună cu Cercul de prieteni internaționali și Asociația germano-maghiară, în ziua de 23 februarie a.c., în cadrul căreia prof. univ. Iosif Antohi a susținut conferința „Doi compozitori — George Enescu și Bela Bartók — străluciți exponenți ai melosului din spațiul sud-est european”. Conferința a fost susținută cu exemplificări muzicale.

tice”. Aminata Sow Fall demonstrează că rămâne o romancieră a cotidianului, a faptului trăit, a acestui fir mai mult sau mai puțin incilcit care este viața. Ea se apleacă asupra lumii copilăriei, determinantă pentru om și pentru realizarea idealurilor sale. Descurcând printr-o serie de lovituri de teatru neașteptate firele povestirii sale, Aminata Sow Fall își fascinează cititorul prin modalitățile moștenite din tradiția orală. Povestirea ei, de un puternic efect emotional, este punctată de truse psihologice bine dozate și de pasaje în versuri, tot atâtea reflexe autentice ale spiritului senegalez.

Gabriel García Márquez

Noaptea fierbinte a Amsterdamului

FUSESE vinerea cea mai caldă din Amsterdam și poate din toată Olanda din ultimii 152 de ani, și nu era nevoie s-o simți ca s-o știi. „Toată lumea a înnebunit”, mi-a spus indatoritorul funcționar al hotelului, imbibat de sudoare în livreaua sa de post-tav. „Până și computerele”, a zis. Frumosele valkirii, venite din nord în exodul lor migratoriu anual către țărmurile Mediteranei, mergeau desculte pe străzi cu sandalele pe umăr, se așezau ore întregi pe marginea canalelor ca să-și răcoarească picioarele, și una dintre ele și-a scos și puțințele vesminte pe care le avea și s-a aruncat în apă în mijlocul aplauzelor turiștilor dormind sub umbrelele de soare ale cofetăriilor. Nu a salvat-o poliția, ci o ambulanță a Asigurărilor sociale, îngrijorate de ceea ce i s-ar fi putut întâmpla celui care ar fi băut din apele acelea liniștite și otrăvitoare. Erau orchestre improvizate pe străzi, erau predicatori și dansatori pe fringhie, erau profeti și tilhari și era un mim care a cistigat în trei ore mai mult decit un sofer de taxi într-o săptămână imitind felul de a merge al trecătorilor. Era o parodie atit de minunată, că părea de necrezut.

Am spus odată că ceea ce-mi place mai mult la Amsterdam este cit de mult se aseamănă cu micul Curazao, iar în acea după-amiază erau identice. Există un aer lunatic, un miros de fructe putrede și de păsări moarte care răscolea nostalgia Carabelor. Singurele care nu s-au bucurat de căldură au fost sârmanele fete care stau în vitrine și care, în vremuri normale, constituie cea mai mare atracție pentru vizitatori. Au rămas în căsuțele lor de păpuși preparind ciocolată în bucătăriile lor de păpuși, bînd-o cu piine muiată, în pătuțurile lor de păpuși unde nimeni nu a venit să facă dragoste. Nimănui nu i-ar fi dat prin gînd, bineînțelese, să vină, pentru că oricine a dorit să facă dragoste în acea după-amiază babilonică a făcut-o fără să-l deranjeze nimeni prin colturile întornate ale parcurilor, agonizînd într-o dragoste adevărată și pe gratis printre lalele și struți. A fost ceva atit de insolit, incit studenții au ieșit pe străzi într-o veselă manifestație de protest împotriva a totul, mai puțin a căldurii, și au dat foc automobilelor și s-au bătut cu poliția și au cerut strigînd ceea ce nu părea posibil să fie cerut de către cineva în Olanda: „Afară cu regina”. În mijlocul atitor îndrăzneli, un balon galben și enorm, pictat cu litere, se învîrtea pe cer, și piloții, neînfricați în coșul suspendat își luau rămas bun cu mina de la mulțime, ca și cînd ar fi plecat cu adevărat pentru totdeauna. „Pentru olandezi e normal să zboare”, m-am gîndit. Balonul a continuat să se învîrtească pe cer pînă s-a făcut noapte, cam pe la unsprezece, și a rămas numai lumina vineție a verii nordice, și la hotel încă nu găsiseră pe cineva care să fie în stare să repare computerele înnebunite de căldură.

Eu am aflat-o cam pe la ora aceea, cînd am urcat valizele pînă la camera pe care mi-o dăduseră la etajul cinci, unde am găsit o pereche zbenguindu-se în pat. Am protestat la recepție nu pentru altceva, ci pentru că îmi dăduseră o cameră deja ocupată. Atunci funcționarul, neclintit, imbibat de sudoare, mi-a spus că toate ororile erau cu puțință în acea noapte, pentru că întregul hotel era la cheremul computerelor. Într-adevăr, aveam o cartelă perforată pe același inel cu cheia, și cu ea era posibil să faci orice: să închizi ușa cu un sistem de siguranță fără să te miști din pat și să o deschizi în același fel, să schimbi canalele de televiziune din orice loc din cameră, să programezi deșteptătorul electronic, să deschizi și să închizi ușile ascensorului în cazul că ar fi fost blocate de cineva care n-ar fi fost clientul hotelului și să ceri mîncare sau băutură în cameră prin intermediul unui cod de semnale luminoase. Mai eunosteam și alte hoteluri automatizate, dar singurul care era chiar pînă într-atît era „New Otani” din Tokio. Puteai să programezi telefonul să te trezească la o anumită oră și în ziua următoare, exact la acea oră, camera se umplea de triluri de păsărele care păreau să cînte cu adevărat printre pomi, păsări care după voce puteau fi imaginate de toate mărimile și culorile, și care cîntau cu atita pasiune incit nu te îndemneau să te scoți ci, dimpotrivă, să rămii în starea aceea de grație în mijlocul pădurii imaginare. Singurul lucru pe care nu dorisem să-l întreb fusese cum să le opresc, așa incit toată prima mea zi în Tokio am fost urmărit de larma atitor păsări deșteptătoare.

ÎN Amsterdam, într-adevăr, toate ororile au fost cu puțință în acea noapte. Funcționarul era consternat pe bună dreptate: singurul mod de a afla ce camere erau disponibile și care erau ocu-

pate era să meargă din etaj în etaj cu un șperaclu și să le deschidă pe toate. De pe la miezul nopții ascensoarele nu s-au mai supus ordinelor cartelelor, urcau și coborau alandala și nu se opreau și nu puteau fi dirijate decit dinăuntru. Cînd aveam nevoie de el, funcționarul chema recepția și cineva urca să-l caute la etajul unde se oprise de buna sa voie, și îl aducea ca de căpăstru pînă unde îl așteptam. Eu, căruia mi-e tot atit de frică de ascensoare ca de avioane, și din aceleași motive, am întreat ce s-ar întâmpla dacă am rămîne blocați. „Nu știu”, mi-a spus funcționarul. „E pentru prima oară cînd ni se întâmplă asta, așa incit depindem de voința domnului”. Dar nu numai asta ne mai lipsea. Bagajistul hotelului ne spusese că încăperea 507 era cu siguranță liberă, pentru că el scosese de acolo bagajele, cu o oră înainte, și-l condusese pe oaspete pînă la taxi. Dar a fost imposibil să deschidem ușa acelei camere, pentru că vreun defect de programare o blocase pe dinăuntru cu dispozitivul de siguranță. Trebuia așteptat pînă cînd creierul magic își va fi cistigat luciditatea ierui pentru ca totul să înceapă să funcționeze din nou ca în viața reală. Iar asta nu s-a întimplat pînă în ziua următoare. Între timp, soluția pe care am acceptat-o, după patru ore de aventuri, n-a fost cea mai fericită.

În acea după-amiază închiriaseră dormitorul dintr-un apartament cuiva care nu dorise să-l ocupe pe tot. Așa incit ne-am aranjat în camera alăturată: sofaua s-a transformat în pat și au mai adus încă unul din depozit. De-abia dacă încăpeau amîndouă în cameră, dar după atitea urcușuri și coborîsuri eroice nu mai era cazul să mai faci nazuri. Numai a doua zi, cînd cerul a început să se înnozeze și s-a putut relua legătura cu restul lumii, am aflat că Gloria și Alvaro Castano, care călătoreau împreună cu noi, petrecuseră și ei o jumătate din noapte urcînd și coborînd scări, căutîndu-ne din cameră în cameră ca să cînam, pînă cînd și-au dat seama că era o iluzie și s-au dus să se culce extenuați.

A FOST o noapte de groază. Alături de măsufa de noapte era un tablou de comandă de la care se controlau, fără să fie nevoie să te miști, toate serviciile camerelor. De-abia atipiserasem, cînd televizorul s-a aprins singur și am văzut-o pe Marlene Dietrich în vremurile sale bune, cu picioarele ei mitologice și cu vocea sa de cenușă și cu toată oboseala n-am putut rezista tentației de a o vedea pînă la sfîrșit. Dar cîntecul încă nu se terminase bine cînd televizorul s-a stins singur, continuînd să scoată un semnal de alarmă combinat cu o rafală de lumină intermitentă, roșie și intensă ca un mesaj jupiterian imposibil de descifrat. Ne resemnaserăm să conviețuim cu acea lumină, cînd s-a stins singură, și telefonul a început să sune de urgență. Dar singurul lucru pe care-l auzeam la capătul celălalt al firului era mereu aceeași voce care spunea *Sorry*. Cu puțin înainte de a se face ziua s-au aprins toate luminile și camera s-a umplut de sunetele mirose ale pianului lui Richard Clyderman care ne-a bombardat cu tot repertoriul său de muzică la conservă. Cam tot pe atunci, tabloul de comandă ne trimitea semnale indescifrabile din galaxii trecute și naufragii atemporale. În zadar am încercat să-l deconectez de la curentul electric, pentru că nu era integrat sistemului central cu ștecherul simplu al muritorilor de rînd, ci cu un cablu special, imposibil de tăiat fără riscul de a declanșa vreun sistem de autodistrugere care să ne trimită pe toți la moarte. Căldura era încă insuportabilă, ca în Caraibe la două după amiază, dar era și mai rău, să deschizi fereastra decit să o tii închisă. Afară continua zgomotul motocicletelor, zdrăngăneala muzicii, tunetul interminabil al unui oraș liniștit și frumos care-și regăsea dintr-o dată adevărata sa vocație luciferică. Așa incit am dormit cum am putut pînă la opt dimineața, cînd cineva a deschis ușa cu șperaclu, fără să bată, și un șir întreg de ospătari solemnii au introdus în încăpere un suculent mic dejun pentru unsprezece persoane. O clipă după aceea, funcționarul care fusese ingerul nostru păzitor în noaptea trecută a ajuns la ultima picătură a răbdării. Acel mic dejun pentru unsprezece persoane nu putea fi decit o altă gresală a computerelor, care se presupunea că au revenit la normal datorită schimbării vremii. Ca luminat de un suflu revelator, omul s-a întors către mine cu o expresie sireată și mi-a zis: „Sper că dumneavoastră n-o să scrieți despre asta, vă rog”. Jur că pînă în clipa aceea nu-mi trecuse prin minte așa ceva. „Bineînțelese că nu”, i-am spus. „Asta ar mai lipsi”.

In românește de Miruna Ionescu

A apărut, într-un supliment de tiraj:

Almanahul „României literare”

SĂ RÎDEM CU EI...

Popas indian

MIRAJUL Indiei pune de la început, cu ușurință, stăpînire pe noul venit, în special datorită monumentalității majestuoase a vestigiilor istorice. Delhi-ul de azi, construit pe locul unde de-a lungul secolelor orașul a fost în șapte rânduri ridicat și distrus, te captează cu urbanistica sa generoasă, concepută între 1920—1930, cu esplanade largi, geometrice intersectate, punctate cu regularitate de mari inele de verdeață sau de piețe circulare, cu clădirile guvernamentale în stil neoclasic și cu cartierele rezidențiale luxuriante. Delhi-ul de azi este un oraș care ține pasul cu modernitatea. Numai în ultimul an opt poduri suspendate peste șosele pentru a descongiona circulația, noi rețele hoteliere cu o capacitate de peste 1500 locuri, un amfiteatru de 2000 de locuri pentru spectacole, la Siri Fort, cu un întreg complex de săli de conferință și de presă, au fost ridicate pentru a putea găzdui în decembrie trecut „jocurile sportive asiatică”, în perspectiva celor olimpice la o următoare ediție.

Dar vizitatorul sosit pentru prima dată aici este în primul rând atras de trecut: fie că ia drumul vechiului Delhi la palatul de la Fortul roșu, simbol al eleganței și puterii mogulilor, cu al său drum imperial transformat azi în bazar; fie că admiră turnul vechi de opt secole și înalt de peste 70 m, purtînd numele Quib Minar; fie că iese din oraș pentru a întîlni la numai cîțiva kilometri ruinele de la Tughluqabad, zid masiv de piatră, înalt de 15 m, spart odinioară de 13 porți masive și împrejmuit de 64 de kmp cu palatele ridicate la început de secol XIV. În aceeași incintă și se arată azi locurile unde au fost cele șapte rezervoare de apă, generos umplute în anotimpul musonilor pentru a face peste un față secetei mereu amenințătoare, căci în anul cînd nu vin musonii (cum a fost în 1962) lipsa de apă devine inamicul implecabil al vieții oamenilor, animalelor și culturilor, secerată deopotrivă de arșița cu nimic îmblinzită a soarelui. Tot aici și se povestește — deseori imprevizabil, neștiutori de carte, și se prezintă ca adevărate enciclopedii orale pentru întîmplările fabulosului lor trecut — despre Tughlaq, stăpînul și constructorul palatului amintit, care în timpul unei domnii de 26 de ani a încercat să șteargă diferențele dintre nord și sud, dintre hinduism și mahomedanism. Numai la cîțiva kilometri descoperi, cu aceeași incantare, grădenile de piatră, atît de asemănătoare cu cele ale amfiteatrului de la Syracuse, ce impresioară un lac în ale cărui ape se ogîndea odinioară palatul Suraj Kund, alt vestigiu al civilizației premogule.

Un popor de constructori și șlefuitori de piatră. Constructorii de azi, a căror agilitate, probabil sedimentată de generații, de culegătorii de nuci de cocos, am remarcat-o cu fascinație, placau la înălțimea etajului 20, pe schele extrem de rudimentare, întinse suprafețe de beton cu bucăți de piatră șlefuită. Dealtfel întreg ținutul, cit vezi cu ochii, în timp ce mașina străbate drumul spre orașul industrial Faridabad, ridicat în anii independenței, este un nesfîrșit podiș de piatră. Azi, ca și în trecut, din pîntecul pămîntului, bărbați cu brațe vinjoase și tot felul de tirnăcoape mari și mici, smulg calupuri de piatră ruginită. Apoi, împreună cu femeile și cu copiii lor, fiecare după puterea sa, mărunțesc bolovanii, înalt peste tot ținutul răsuna un tăcînit continuu ca de toacă. De jur împrejur se adună o pulbere rosicică fină, care, încărcată în camioane și transportată în oraș, va folosi pentru a tivii trotuarele ca un covor, formînd un strat de protecție, acolo unde nu e asfalt, pentru ca țărîna să nu se risipească și nici să nu se transforme în noroi cînd vine ploaie.

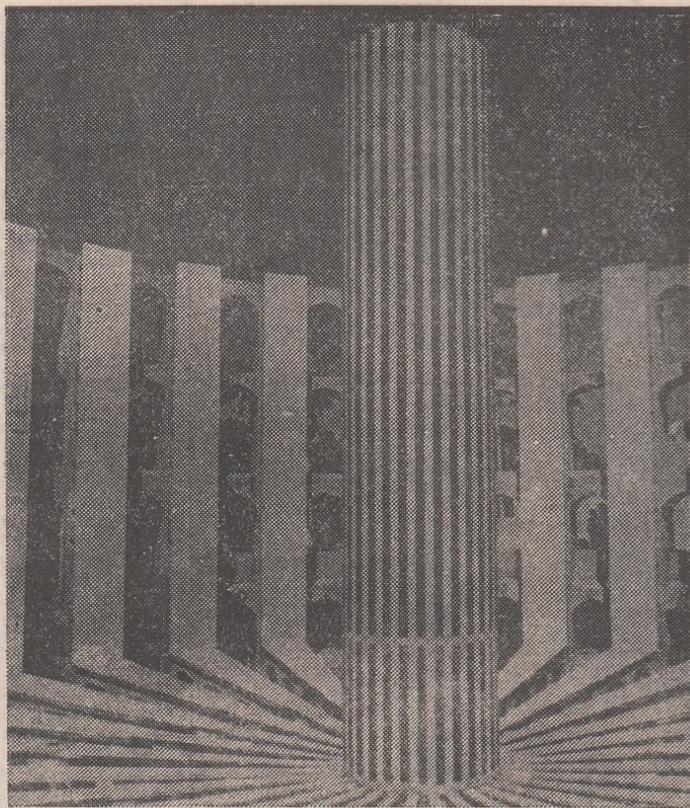
Toate aceste frumuseți, ca și multe altele, pun stăpînire pe noul venit. Dar cine are șansa să revină pe aceste locuri începe să le perceapă ca pe un peisaj firesc, lăsînd loc mai mult observației omului și vieții cotidiane.

OBIȘNUITĂ cu un ianuarie indian ca în frumoasa lună mai de la noi, frigul, excesiva umezeală și ceața care împiedică sau amîna decolările și aterizările pe aeroportul internațional Palam m-au luat și pe mine pe nepregătite, ca și pe toți localnicii care de decenii nu mai cunoscuseră o asemenea iarnă. Dar iarna indiană rămîne totuși sezonul cel mai ospitalier. În consecință, arta și cultura ocupă în acest anotimp un loc prioritar în viața capitalei indiene.

Agenda evenimentelor culturale a debutat cu cel de-al IX-lea Festival Internațional al filmului, care mă adusesse și pe mine la Delhi. Pe marele ecran al festivalului, ca și în cîteva dintre cele 67 de săli de cinema din capitală, filmul românesc a fost prezent în fața a mii și mii de spectatori prin Lumina palidă a durerii, Liniștea din adîncuri și Cursa. Dar avantajul manifestărilor culturale și artistice făcea alegerea celor interesați extrem de dificilă. În fiecare zi concureau, alături de filme, o retrospectivă Rodin, găzduită în Galeria națională de la Muzeul de artă modernă, o expoziție dedicată artei calendaristice germane organizată de Institutul Goethe de la München, o altă consacrată vieții și operei lui Apollinaire, Desenul '82 în India, și încă multe galerii de artă expunînd operele pictorilor și sculptorilor indieni contemporani. Iubitorul de muzică și de dans clasic indian este însă confruntat cu o și mai dificilă alegere. Dintre zecile și zecile de școli și stiluri tradiționale, perpetuate de milenii într-o atotcuprinzătoare cîntare a Indiei, poți urmări zilnic cîteva spectacole apte să te inițieze în cifratul alfabet al gesturilor și atitudinilor semnificînd cu rigoare obiecte, simboluri sau stări sufletești.

Pentru spectatorul de teatru alegerea este mai ușoară, căci există la Delhi șase companii permanente și, în funcție de sezon, altele itinerante din totalul de 5—600 de pe tot subcontinentul. Dar teatrul, ca și literatura au aici de înfruntat barierele lingvistice ale unei țări unde se vorbesc 22 de limbi oficial recunoscute, cu alte 60 foarte răspîndite și peste 300 de dialecte. Faptul explică și absența unui teatru național în accepția europeană. În schimb, există numeroase universități și școli de artă dramatică ce-și au propriile companii teatrale. Una dintre cele mai reputeate este cea de la universitatea din Jaipur, aflată în acest ianuarie în turneu la Delhi, cu o dramaturgie după o legendă sanscrită, adaptată și pusă în scenă chiar de titularul catedrei de actorie, Habir Tanvir. Piesa, Charandas, hotul, îmi spune regizorul și interpretul unuia din roluri, este o parabolă despre cinste și necinste, care, judecînd după reacția publicului, nu și-a pierdut deloc actualitatea.

În ciuda dificultăților de limbă, The National School of Drama — avînd în repertoriu, pe lîngă dramaturgia autohtonă, pe Sofocle, Shakespeare, Goldoni, Cehov, Pirandello, Brecht, Osborne, Beckett — aspiră la titlul de școală și scenă națională. Înfîntată în 1959,

India, o țară de constructori: observatorul Jantar Mantar din New Delhi, ridicat în secolul XVII pentru a studia mișcările planetelor

școala își selectează studenții dintre 200—300 de candidați în fiecare an, după ce o primă comisie îi triază în cinci centre: Bombay, Calcutta, Bangalore, Madras, Delhi. Aici am văzut în versiune hindustană Avarul lui Molière. B. M. Shah, directorul școlii și regizorul piesei, îmi spune că a putut actualiza latele piesei pentru că în Hindustan zestrea fetei joacă și azi un rol și mai însemnat decît în alte părți ale Indiei. Același B. M. Shah se mindrește că Școala națională de dramă și-a făcut un crez din a păstra mesajul dintotdeauna al teatrului: „să îmbogățească sufletul și mintea, realizînd o circulație de idei de la o cultură la alta”. În acest sens se arată foarte interesat să pună în scenă o piesă românească. Dealtfel străvechea cultură indiană iradiază în contemporaneitate. Mi se spune că Peter Brook își petrece cîteva luni pe an în India unde studiază vechi forme și ritmuri teatrale pentru a le prelua și adapta preocupărilor sale. În 1984 va pune în scenă o piesă la Școala națională de dramă din Delhi, iar pînă atunci realizează o dramaturgie de șase ore după epopeea sanscrită de 200000 de versuri, Mahabharatha. Brook nu este singurul regizor occidental care a înțeles valoarea sursei de inspirație a culturilor asiatice. Patrice Chereau plătește și el tribut teatrului clasic indian în spectacolul său, tot de șase ore, după Peer Gynt, iar cunoscuta regizoare Arienne Mouchkine, al cărui film Molière a rulat și la noi în zilele filmului francez, după ce a pus în scenă Richard al II-lea în maniera teatrului japonez kabuki, pregătește acum Visul unei nopți de vară în viziune indiană. Tot acum, primul turneu al Teatrului național britanic în șase dintre cele mai mari orașe indiene aducea, prin piesele lui G. B. Shaw și Brian Friel, mesajul unei culturi a cărei limbă s-a impus ca una dintre limbile oficiale ale Indiei independente.

„Interferența culturilor indo-europene e mereu recunoscută”, îmi spune și dr. R. S. Kelkar, secretarul Academiei naționale de literă, Sahitya Akademi, inaugurată în martie 1954 și al cărei prim președinte a fost Jawaharlal Nehru. Mă aflu în impunătoarea clădire construită în 1961 pentru a omagia centenarul nașterii părintelui literaturii indiene moderne, Rabindranath Tagore, clădire care găzduiește și academiile pentru muzică și arte plastice, Lalit Kala Akademi și Sangeet Natak Akademi, — și ascultîndu-l mă gîndeam că nici nu se putea o frază mai adecvată pentru cea scără de 15 ianuarie cînd, la distanță de 12000 km de casă, cîțiva scriitori indieni aveau să-l evocă cu fervoare și autentică admirație pe poetul nostru național. Avizați asupra dominantelor eminesciene, interlocutorii mei erau cit se poate de impresionanți că marele nostru poet pe care-l numeau kavi (poet înțelept) și darsanik (poet vizionar) a fost și un excelent cunoscător al literaturii sanscrite. Poeta Prabhjat Kaur, laureată de Sahitya Akademi, mi-a vorbit în aceeași seară despre dragostea ei pentru cîntecul românesc, căruia i-a dedicat cîteva poeme. În aceeași ambianță de profund respect pentru cultură, dr. R. S. Kelkar îmi subliniază că în țara sa activitatea literară nu s-a oprit niciodată de 3000 de ani, asimilînd de-a lungul acestui rîstîmp nenumărate influențe: „Ținînd seama de realitatea multilingvistică a Indiei, «Sahitya Akademi» se preocupă nu numai să transpună operele clasice ale literaturii antice și medievale în limbile moderne, ci și să traducă lucrările literare valoroase dintr-o limbă indiană în alta. Pînă în prezent am publicat 1200 de volume și alte 500 se află în curs de apariție”. Între proiectele de avengură se află: Bibliografia literaturii indiene din secolul nostru; o istorie a literaturii indiene a celor 16 limbi majoritare; o monografie dedicată făuritorilor literaturii indiene; un dicționar Who's Who în literatura indiană.

TOLERANȚA față de cultul și culturile multinaționale, ca o caracteristică a spiritualității indiene, a reieșit și din dialogul cu gazda mea de la Consiliul Presei, Justice A.N. Grover, președintele acestui organism, după ce a fost mulți ani judecător la Curtea supremă. Gazda mea îmi exemplifică o asemenea concepție filosofică prin chiar situația presei indiene. Cu o tradiție de peste 200 de ani (primul ziar, „The Bengal Gazette”, a fost publicat în 1780 la Calcutta de englezul James Augustus Hicky) presa s-a răspîndit în deceniile următoare pe tot subcontinentul indian. După 1947 ea s-a dezvoltat și mai mult printr-o multilateralitate de puncte de vedere, ajungînd azi la proporții cu adevărat impresionante: 1173 de cotidiane cu un tiraj de 59 de milioane în 1980 și 16874 de periodice cu un tiraj de 36 144 000, tot în 1980. Presa indiană apare în 87 de limbi cu cel mai mare tiraj în hindi, urmată de engleză, bengali, urdu, marathi etc. Popasul meu indian mi-a dezvăluit astfel și de astă dată noi și noi chipuri ale unei țări ce-și durează eternitatea prin căutările prezentului, și mi-am dat din nou seama cit de adevărate sint gîndurile lui Tagore despre oaspeți: „care vor fi cu toții bine primiți pe meleagurile Indiei, acolo unde s-au adunat laolaltă oameni de toate rasele.”

Adina Darian

KOKA STILIANOU despre un teatru din Atena

■ Koka Stilianou, actriță elenă, proprietară și directoare de teatru, a venit și în acest an ca să „caute” piese. Să „caute”, am spus, pentru că actrița joacă pe scena sa numai piese românești. Uimitor. Unic în lume. Cu modestie dar cu o căldură și o dragoste fără margini pentru România și români, Koka Stilianou dezvăluie compatrioților săi cite ceva din comora culturii noastre.

Am dorit să aflăm mai multe despre această actriță care iubeste cu aceeași ardoare România — țara în care a copilărit — și Grecia — patria originară, în care trăiește și creează. Prima întrebare s-a referit la cei dintîi pași ai teatrului său.

— Am deschis teatrul — ne spune interlocutoarea — după multe peripeții, discuții, așteptări, tergiversări, întîrzieri — cu piesa lui Mircea Ștefănescu Micul infern (sub titlul Adevărul). Regretatul dramaturg și

om de teatru mi-a făcut deosebita onoare de a accepta să asiste la cîteva spectacole împreună cu soția sa. Premiera a avut loc în iulie 1979. Scenografia a fost realizată tot de un talent românesc, Elena Forțu.

— Aveți un teatru de vară, cu o stațiune de aproximativ trei luni. Ce ați prezentat în continuare?

— Sosesc diseară de Tudor Mușatescu, cu titlul Mătușa Avela. Apoi, în vara lui 1981, am jucat cu multă plăcere altă comedie a lui Tudor Mușatescu, Titanic Vals, cu titlul — luat dintr-o replică — Te voi face deputat. Eram atunci tocmai în campania electorală și spectacolul devenea astfel mai... publicitar.

— Cum este primit repertoriul românesc de către publicul ateniens? Cum au fost apreciate piesele lui Mușatescu?

— Psihologia personajelor în piesele jucate este asemănătoare cu aceea a ateniensilor, așa că s-au identificat ușor cu ele. Faptul că am păstrat piesa pe afiș și în 1982 e elocvent. Găsirea unei piese potrivite pentru publicul unui teatru de vară din Atena ridică multe probleme. Mai ales că teatrul „Nea Smirni” — i-am dat numele cartierului în care e situat — este foarte tînăr. Cei patru ani de funcționare înseamnă patru ori trei luni, adică un an de viață adevărată. Mai mergem de-a bușilea... Ne dezvoltăm însă și repertoriul, și publicul.

— La ce rol visați?

— Nu visez la un rol anume. Eu am visat să joc teatru. Acum joc teatru. Am visat să am teatrul meu. Îl am. Altminteri, desigur, ca actor visez mereu rolul următor, chiar și măcar o dată — atunci cînd nu se știe care va fi acela. Și mai visez ceva: să joc în România.

— Contactele cu oamenii de teatru din România v-au folosit?

— Timpul zboară; doamne, cum mai zboară timpul! A fost prea scurt „sejurul” meu. Și totuși plec cu un mic tezaur de cărți și piese de teatru și cu un mare tezaur de bucurii, prietenii și vorbe bune. Mulțumesc tuturor.

Convorbire realizată de Gabriela Bucur

„România literară”

Săptămînal de literatură și artă editat de Uniunea Scriitorilor din Republică Socialistă România
Director GEORGE IVAȘCU